

ARHITEKTONSKI OPUS SLOBODANA JANJIĆA

Bjelančić, Maris

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:969556>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

ARHITEKTONSKI OPUS SLOBODANA JANJIĆA

MARIS BJELANČIĆ

Split, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST UMJETNOSTI

ARHITEKTONSKI OPUS SLOBODANA JANJIĆA

Studentica:

Maris Bjelančić

Mentor:

Željko Peković, prof. dr. sc.

Split, 2024.

Sadržaj:

1. Uvod	1
1.1. Metodologija rada na temi	3
2. Planovi za urbanistički razvoj Dubrovnika u razdoblju Druge Jugoslavije	4
2.1. O užurbanom razvoju grada: urbanistička rješenja u Drugoj Jugoslaviji	7
3. Suživot tradicije i modernosti: početci modernizma u Dubrovniku	10
4. Arhitektura Dubrovnika u vrijeme Druge Jugoslavije	14
4.1. Stambena arhitektura	16
4.2. Arhitektura upravne, radne i komercijalne namjene	20
4.3. Industrijska arhitektura	25
4.4. Arhitektura za odgojnu i obrazovnu namjenu	26
4.5. Arhitektura za rekreativnu namjenu	29
4.6. Hotelska arhitektura	30
5. Arhitekt Slobodan Janjić	33
6. Projekti – Slobodan Janjić kao autor	34
6.1. Stambena zgrada na Lapadu	34
6.2. Stambene zgrade „Solidarnosti“ u Novoj Mokošici	41
6.3. Kuća za odmor u Lozici	50
6.4. Kuće obitelji Kulišić u Šipčinama i Kuni Pelješkoj	53
6.5. Hotel Odisej u Pomeni na otoku Mljetu	55
6.6. Zgrada Carinske uprave – „Croatia osiguranja“ u Dubrovniku	58
6.7. Kupališni objekt na plaži Banje kraj Lazareta	66
6.8. Poslijeratna obnova parapetnog zida uz kulu Sv. Frano	72
7. Projekti – Slobodan Janjić kao koautor ili suradnik	74
7.1. Prva faza Medicinskog centra Dubrovnik	74
7.2. Nadogradnja hotela Lafodije na Lopudu	80
7.3. Nadogradnje na zgradi aerodroma u Čilipima	83
8. Zaključna razmatranja	87
9. Popis izvora i literature	91
9.1. Popis arhivskih izvora	91
9.2. Popis literature	92
10. Popis slika i priloga	97
Sažetak	107

1. Uvod

U svijetu koji se nakon Drugog svjetskog rata podijelio na kapitalistički Zapadni i komunistički Istočni blok, Jugoslavija je predstavljala nešto između. Američka ulaganja u poslijeratnu obnovu te raskid s SSSR-om nakon Rezolucije Informbiroa uzrokovali su nastanak „poslovice“ koja dobro opisuje državno, političko i društveno uređenje Jugoslavije, a ona glasi *socijalizam na američkoj pšenici*. Plivanjem protiv dviju glavnih struja Hladnog rata, Jugoslavija se povezala s državama u Aziji i Africi te onima na Bliskom istoku, a napose s Indijom i Egiptom s kojima je predvodila „treći put“ – Pokret nesvrstanih.¹ S državama „istomišljenicama“ razmjenjivala je što političke, a što kulturne utjecaje. Što se tiče jugoslavenske unutrašnje politike, moglo bi se reći kako se ona, kao zajednica bliskih, ali ipak različitih naroda, usmjeravala k umanjivanju klasnih, ali i etničkih razlika, nastojeći u isto vrijeme očuvati posebnosti svakog od etnosa koji su je sačinjavali.²

Poslijeratna situacija u svijetu, ali i u ovoj državi, prisilila ju je na provedbu planova usmjerenih na obnovu ratom uništenih područja i unaprjeđenje gospodarstva. Jedan od načina postizanja gospodarskog napretka i kontroliranja ekonomskog razvitka u državi bila je nacionalizacija privatnog vlasništva; zemljišta, ali i građevina poput hotela, pansiona, lječilišta, tvornica i dr., koja ne samo da je dovela do skorog zamiranja graditeljske djelatnosti vezane uz privatni sektor, već je i graditeljstvo i arhitekturu podredila isključivo potrebama cjelovitog socijalističkog jugoslavenskog društva, ali i režima. Stoga, ove discipline uz funkciju oblikovanja životnog, radnog i javnog prostora, dobivaju i funkciju odražavanja režimske ideologije; zbližavanja ljudi i reflektiranja želje za postizanjem napretka i svojevrzne socijalističke utopije.³

Obilna potraga za radnim mjestima u tom vremenu, dovela je do, iako u usporedbi s drugim državama kasne, ali brze industrijalizacije te još naglije urbanizacije, a što se, naravno, odrazilo i na urbanizam te arhitekturu u državi. Deruralizacija i urbanizacija označavale su povećanu potrebu za stambenim prostorima, ali i početak „divlje gradnje“, a samim tim i neplanskog širenja samih gradova. Problem nedostatka stambenih prostora postupno se

¹ Jakovina, T. *Socijalizam na američkoj pšenici (1948.-1963.)*. Zagreb: Matica hrvatska, 2002., str. 11–12 i 179–182.

² Kulić, V. i Stierli M. „Introduction“. *Toward a concrete utopia: Architecture in Yugoslavia 1984-1980*. New York: MoMA, 2018.-2019., str. 8-9.

³ Kranjčević, J. „Turističko i prostorno planiranje u Hrvatskoj i Jugoslaviji 1960-ih.“ *Časopis za suvremenu povijest* 53, br. 3 (2021.), str. 1185.

umanjivao većim investicijama u stanogradnju, kao i obvezom doprinosa za stambenu gradnju kojeg su plaćale sve organizacije i ustanove koje su zapošljavale tuđu radnu snagu.⁴

Pri obnovi poslijeratnog stanja i unaprjeđenju ekonomskog i gospodarskog statusa države, velika važnost pridavala se, već spomenutoj, stambenoj arhitekturi, ali i primjerima industrijskih i energetske arhitektonskih zdanja te onima namijenjenim masovnoj kulturi. S obzirom na opsežnost programa obnove, kojeg je trebalo provesti unutar granica svih dijelova novonastale države, odgovornost za ostvarenje istog bila je u rukama državnih projektnih zavoda, koji su se zbog obima potražnje usmjeravali na projektiranje tipske, jednostavne i jeftine arhitekture usmjerene isključivo na funkcionalnost samih građevina, nastalih po uzoru na arhitekturu komunističkog Istoka. U takvoj situaciji, kod arhitekture je izostajao aspekt umjetničkog oblikovanja, a samim arhitektima je minimalizirana mogućnost slobodnog umjetničkog izražavanja.⁵

Postupnim prekidom odnosa koje je Jugoslavija imala sa socijalističkim Istokom, kako je ranije rečeno, dolazi do okretanja ove države prema Zapadu. Ostvarenje novih političkih odnosa sa Zapadom i nesvrstanim državama proizvelo je akumulaciju različitih kulturnih te arhitektonskih utjecaja na području Jugoslavije, kao što su prodor brutalizma i internacionalnog stila u dotad isključivo funkcionalističku jugoslavensku arhitekturu. Uz nove utjecaje, arhitekturu oblikuje i dotok obilnijih sredstava za izgradnju, što otežava posao velikim državnim arhitektonskim biroima i uzrokuje nastanak brojnih manjih lokalnih projektnih biroa kroz čiji rad „rukopis“ samih autora i njihovih završenih „škola“ postupno dolazi do izražaja.⁶

Ono što je uveliko utjecalo na razvoj gospodarstva, a tako i na oblikovanje arhitekture i urbanizma u Jugoslaviji, a ponajviše u priobalnim dijelovima, upravo je turizam. Jedan od preduvjeta za njegov razvoj bila je modernizacija prometa; povezivanjem Zagreba i Beograda Autocestom Bratstva i Jedinstva, a priobalnih gradova Jadranskom magistralom, zatim zamjenom starijih brodova trajektima te otvaranjem niza zračnih luka.⁷ U priobalju je razvoj turizma obilježen obnovom predratnih ugostiteljskih građevina te izgradnjom novih velikih hotela i privatnih pansiona. U jednu ruku, projektiranje i izgradnja ugostiteljskih objekata

⁴ Dobrivojević, I. „Stanogradnja“. *Nikad im bolje nije bilo? Modernizacija svakodnevnog života u socijalističkoj Jugoslaviji*. Beograd: Muzej istorije Jugoslavije, 2014., str. 46.

⁵ Domljan, Ž. „Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj.“ *Život umjetnosti : časopis o modernoj i suvremenoj umjetnosti i arhitekturi* 10 (1969.), str. 4-5.

⁶ *ibid.*, str. 12.

⁷ Duda, I. „Promet.“ *Nikad im bolje nije bilo? Modernizacija svakodnevnog života u socijalističkoj Jugoslaviji*. Beograd: Muzej istorije Jugoslavije, 2014., str. 57.

omogućili su veliki broj smještajnih kapaciteta i potaknuli ekonomski razvoj jadranskog primorja, dok su, u drugu ruku, istovremeno pridonijeli devastaciji same obale i degradaciji povijesnih naselja.⁸

1.1. Metodologija rada na temi

Ovaj je diplomski rad rezultat jednogodišnjeg istraživanja teme. Istraživanje je provedeno kroz posjete i konzultiranje Državnog arhiva u Dubrovniku, arhiva „Atlantske plovidbe“ te arhiva Zračne luke Dubrovnik. Uz pretraživanje arhivske građe, istraživanje je uključivalo i komunikaciju s kolegama i rodbinom arhitekta Slobodana Janjića te s drugim arhitektima, koji su djelovali u Dubrovniku u istom razdoblju kao i arhitekt čiji je opus u fokusu rada, te mlađim generacijama dubrovačkih arhitekata koji su upoznati s radom arh. Janjića ili njegove supruge. Nažalost, pronađeni podatci su prilično oskudni, no, ukoliko se ukaže prilika, utoliko će se nastojati i proširiti saznanja o Janjićevom opusu. Ovaj se rad dijeli u dva dijela; prvi dio je usmjeren na prikazivanje urbanističkog i arhitektonskog konteksta u Dubrovniku, za vrijeme Jugoslavije, dok se drugi dio fokusira na predstavljanje Janjićevog opusa. U prvom dijelu rada će se prikazati planovi za urbanistički razvoj Dubrovnika i njegov stvarni razvoj, zatim će se predstaviti sami početci moderne arhitekture ovog područja, a, nakon toga, i primjeri arhitekture Dubrovnika iz razdoblja Druge Jugoslavije (u obliku kataloga), raspoređeni prema funkcijama i namjenama. U drugom dijelu rada će se ukratko predstaviti život arhitekta Janjića te njegov arhitektonski opus, podijeljen u dva poglavlja; autorske projekte te koautorske projekte i suradnje.

⁸ BeniĆ, B. „Izazovi prilagodbe. Utjecaji suvremenih turističkih trendova na hotelsku arhitekturu modernizma.“ *Mjera* 2, br. 3 (2020.), str. 34-36.

2. Planovi za urbanistički razvoj Dubrovnika u razdoblju Druge Jugoslavije

Regionalnim prostornim planom, „Projekt Južni Jadran“, jugoslavenska je vlada nastojala maksimalno iskoristiti potencijal jadranske regije u svrhu razvoja turizma, a tako i gospodarstva na tom području. Plan se izrađivao od 1964. do 1968. godine, a obuhvaćao je područje od nekadašnje Općine Makarska pa sve do jugoslavensko-albanske granice, uključujući pritom i prostor doline rijeke Neretve te grad Mostar. Ovim planom jadranska regija se podijelila na jedanaest turističkih zona: Makarsku, Hvar, Korčulu, deltu Neretve, Lastovo, Dubrovačko primorje, Mljet, Boku kotorsku, Budvansko primorje, Ulcinjsko primorje te Skadarsko jezero. U sklopu ovog projekta izrađeni su brojni generalni urbanistički planovi za niz gradova i turističkih centara pa tako i za sami Dubrovnik te dubrovačko turističko naselje Babin Kuk.⁹

Prvi GUP Dubrovnika izrađen je 1969. godine, a predlagao je daljnji razvoj dubrovačkog prostora do 1990. godine. U sklopu provedbe ovog generalnog urbanističkog plana izradila se i konzervatorska dokumentacija iz koje su proizlazile preporuke za planiranje daljnjeg razvoja dubrovačkog područja s posebnim naglaskom na zaštiti povijesnog nasljeđa i pejzažnog bogatstva.¹⁰ GUP iz 1969. godine obuhvaćao je prostor od Brsečina na sjeverozapadu do Čilipa na jugoistoku te je dijelio taj prostor u tri zone. Prvu zonu su sačinjavali uži gradski prostor i Rijeka dubrovačka, drugu prostor od Rijeke dubrovačke do Brsečina, a treću područje Župe dubrovačke, Cavtata i Čilipa sa zračnom lukom. Svako od navedenih zona, plan je trebao omogućiti funkcionalnu autonomiju te su, stoga, za svaku od njih planirana i zasebna radna mjesta i stambena naselja.¹¹

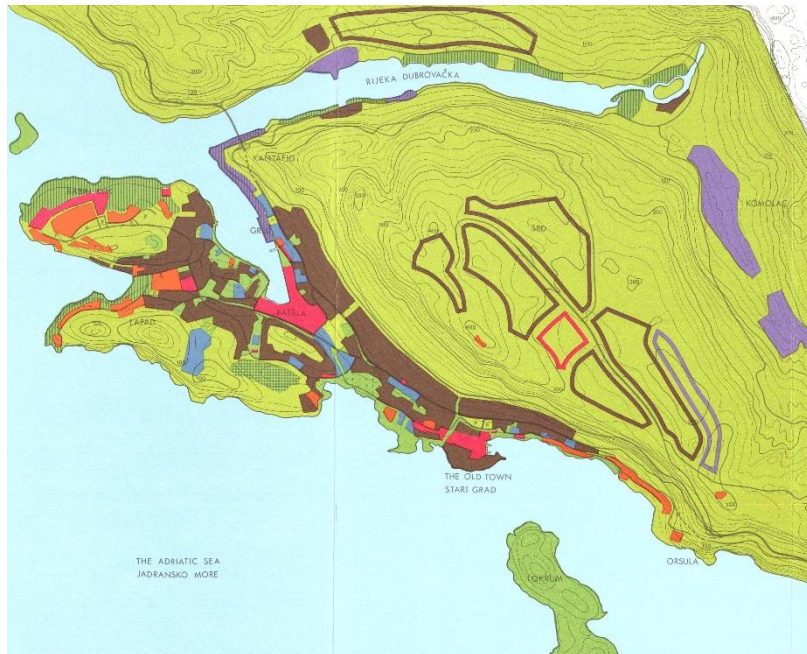
Generalni urbanistički plan iz 1969. godine, slijedili su „Prostorni plan SR Hrvatske 2000.“ (1974.), „Urbanistički plan Dubrovnika – za uže gradsko područje“ (1980.) i „Prostorni plan Općine Dubrovnik“ (1986.). Plan iz 1974. godine određuje Dubrovnik kao subregionalni centar te naglašava to da se cijelo obalno područje zone Dubrovačkog primorja smatra zaštićenim, a posebno delta Neretve, Lastovo, Mljet, Dubrovačka rivijera (od Slanog do Cavtata) te Elafiti. Glavni postulat plana koji ga je slijedio, onog iz 1980. godine, bio je taj da su Grad i njegovo uže područje već apsorbirali veliku količinu neposrednog raspoloživog prostora te da, stoga, u

⁹ Marić, J. „Prostorno planiranje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.“ *Geoadria* 14, br. 1 (2009.), str. 109-112.

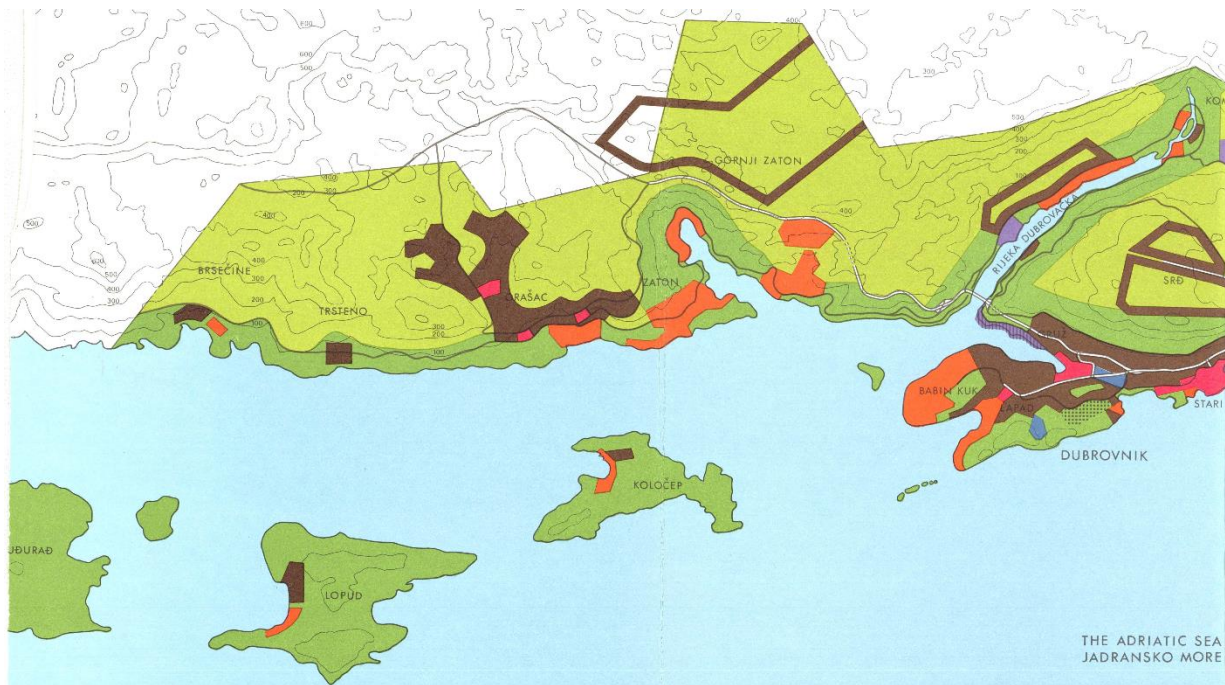
¹⁰ *ibid.*, str. 112-113.

¹¹ Benić, B. „Turističko naselje Babin Kuk. Geneza urbanističkog razvoja.“ *Mjera*, 1 (2019.), str. 77-78.

već apsorbiranom području treba omogućiti veći broj stambenih jedinica, turističkih ležaja, radnih mjesta i dr. Posljednji plan koji se odnosio na ovo područje za vrijeme postojanja Jugoslavije je onaj iz 1986. godine. Tim planom, isključili su se svi do tad izrađeni GUP-ovi, a ovaj je bio na snazi sve do prvih godina ratne agresije.¹²

Slika 1. Generalni plan Dubrovnika, karta namjene površina na području grada Dubrovnika, vidi legendu na str 6. (preuzeto: *Dubrovnik: Generalni plan*, siječanj 1969.)

Slika 2. Generalni plan Dubrovnika, karta namjene površina na području od Brsečina do Rijeke Dubrovačke, vidi legendu na str 6. (preuzeto: *Dubrovnik: Generalni plan*, siječanj 1969.)

¹² Marić, J. „Prostorno planiranje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.“ *Geoadria* 14, br. 1 (2009.), str. 112-116.

Slika 3. Generalni plan Dubrovnika, karta namjene površina na području od Župe Dubrovačke do Čilipa u Konavlima, vidi legendu ispod (preuzeto: *Dubrovnik: Generalni plan*, siječanj 1969.)

Slika 4. Legenda generalnog plana Dubrovnika, uz kartu namjene površina (preuzeto: *Dubrovnik: Generalni plan*, siječanj 1969.)

2.1. O užurbanom razvoju grada: urbanistička rješenja u Drugoj Jugoslaviji

Prethodno navedeni urbanistički planovi za razvoj Dubrovnika i njegove okolice u praksi su služili kao „okvirni“ prijedlozi, a ne kao nužni zakoni prostornog oblikovanja. Stoga, iako su iznjedrili detaljnu konzervatorsku podlogu za očuvanje kulturno-povijesne baštine te pravila o zaštiti pejzažne i ekološke vrijednosti šireg dubrovačkog područja te time doprinijeli daljnjim nastojanjima planiranja razvoja nekadašnje turističke zone Dubrovačkog primorja, ipak su pokazali niz nedostataka. Neki od nedostataka bili su: nemogućnost borbe protiv „divlje gradnje“, poteškoće sa zadržavanjem stambenih, radnih i drugih javnih sadržaja unutar već apsorbiranog i limitiranog prostora, izostanak poticaja na pozitivne razvojne promjene i, kasnije, skoro pa potpuna nevidljivost planiranja gradskog i prigradskog razvoja u tom periodu.¹³

Trasiranje Jadranske magistrale 1960-ih godina odredilo je sjevernu granicu širenja naselja smještenih uz padinu brda Srđ; Ploča, Sv. Jakova, Gornjeg i Srednjeg Konala te Gruža. Širenje prostora Ploča određeno je trasiranjem spojne ceste od današnje Ulice Petra Krešimira IV. (nekadašnjeg „Carinskog puta“) do same magistrale. U zoni između tih prometnica, od 1970-ih godina, gusta stambena izgradnja počinje nekontrolirano osvajati prostor te istiskivati zelenilo narušavajući vizuru šireg područja gradske jezgre. Na prostoru Sv. Jakova izostaje gušća izgradnja, izuzev naselja Zlatni potok (dovršenog u drugoj polovici 1970-ih), koje se svojim predimenzioniranim zgradama kosilo s tradicionalnim formama izgradnje u prigradskom području. Postavljanje trase Jadranske magistrale i spojne ceste (1982.) koja ju je povezivala s Ulicom Petra Krešimira IV. anihiliralo je povijesne hortikulturalne cjeline na prostoru Gornjeg i Srednjeg Konala. Unatoč tome, ipak je omogućilo bolju prometnu povezanost Konala s ostalim dijelovima grada te je, stoga, i uzrokovalo veću izgradnju stambenih građevina uz trase ovih prometnica.¹⁴

Na rubnim područjima Boninova i Konala dolazi do formiranja novih naselja. Pod grobljem na Boninovu, 1955. godine, izgrađeno je prvobitno „radničko“ naselje, u koje su se kasnije naselile obitelji, tvz. Kongo, a podno Konala, u razdoblju od 1974. do 1976. godine, izgrađeno je naselje s višestambenim zgradama koje se naziva Sedam smrtnih grijeha. Osim o formiranju naselja u blizini Konala i Boninova, moguće je raspravljati i o razvoju naselja na širem prostoru Gruža, kao što je TUP-ovo naselje (1969.-1976.) ili naselje s višekatnicama u Šipčinama

¹³ op. cit., str. 113-117.

¹⁴ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

(1968.), te na području Lapada, tzv. Kineski zid (1973.-1977.) na brdu Montovjerna.¹⁵ Uz navedena naselja, iz razdoblja socijalizma treba spomenuti još sljedeća – Čokolino, Hladnica, Pejton, Gorica i Nova Mokošica.

Na prostoru Gruža i Gruškog polja i u ovom periodu ostaje najveća koncentracija industrijskih pogona. Tu djeluju tvornice ulja („Radeljević“) i boja i lakova („Dubravka“), pogon za skladištenje i pakiranje te laboratorij („Dalmacijabilje“) i novoosnovana tvornica ugljeno-grafitnih proizvoda „Nikola Mašanović“ (TUP). Uz zgrade samih tvornica, na ovom prostoru se podižu i brojne zgrade upravne, poslovne i komercijalne namjene te zahvaljujući njima prostor Gruža, do pretkraj razdoblja socijalističkog režima dobiva ulogu upravnog i poslovnog gradskog središta. Osim toga, u Gružu je napravljen i jedan od rijetkih urbanistički planiranih zahvata uređenja javnog prostora, „Gruški park“ (1953.-1954.).¹⁶

Od većih problema koje je moguće navesti kada se govori o urbanističkom razvoju užeg dubrovačkog prostora, svakako je potrebno spomenuti nisku razinu promišljanja o infrastrukturi u novonastalim naseljima, koja su obilježena uskim putevima i nedostatkom parkirnih mjesta, ali i primjer naselja Nuncijata, koje se širi od 1970-ih godina, a koje je nastalo kao rezultat „divlje gradnje“ na prostoru iznad trase Jadranske magistrale.¹⁷

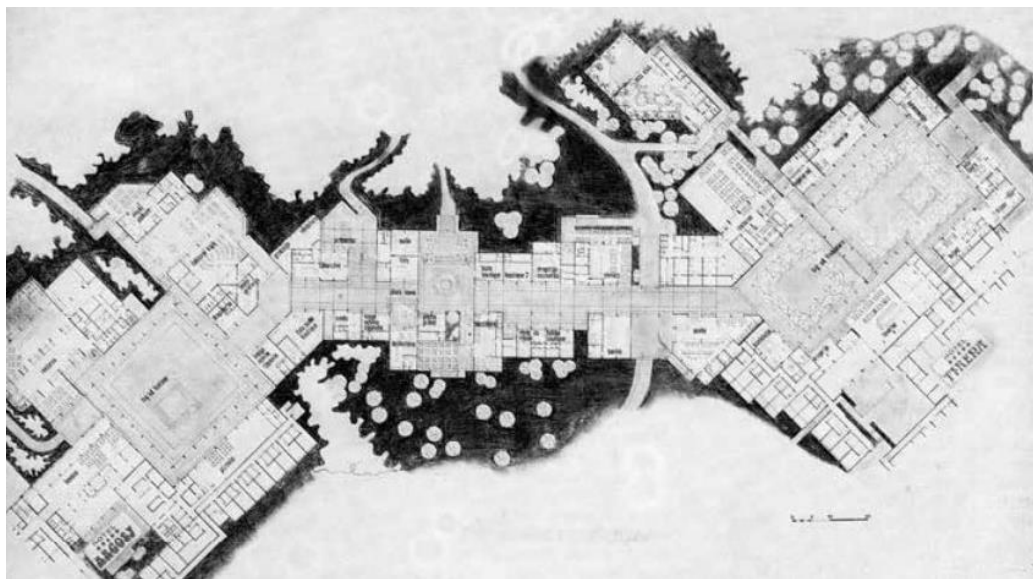
Razvojem turizma na ovom području dolazi do izgradnje velikog broja hotelskih objekata duž cijelog šireg dubrovačkog područja, uključujući i obližnje otoke, s tim da je najveća koncentracija istih smještena u samom Dubrovniku te na prostoru Župe dubrovačke i Cavtata. U kontekstu turizma u Dubrovniku u socijalističkom periodu, uz same hotelske građevine, potrebno je spomenuti i plansko turističko naselje Babin Kuk. Ovo turističko naselje smješteno je unutar grada s kojim je i prostorno i funkcionalno dobro povezano. Trebalo je funkcionirati kao zasebni mali grad koji bi pružao usluge i turistima koji su smješteni u njemu i onima koji su smješteni u užem i širem gradskom području. Vile i hoteli na Babinom Kuku građeni su na manje atraktivnim mjestima kako ne bi narušavali vizuru obale, ali ipak na udaljenosti koja im je omogućavala vizualni kontakt s morem. Samo naselje podijeljeno je na dva centra, istočni i

¹⁵ op. cit.

¹⁶ ibid.

¹⁷ ibid.

zapadni, koji su povezani širokom pješačkom ulicom koja je trebala odražavati funkciju i privlačnost samog Straduna, a koja je i sama među građanima poznata kao „Mali Stradun“.¹⁸

Slika 5. Tlocrt centra naselja Babin Kuk (pogled na Mali Stradun) (preuzeto: Benić, 2019., str. 79.)

Moguće je zaključiti kako urbanistički razvoj Dubrovnika u razdoblju socijalizma pokazuje i brojne značajke bliske onima koje se pojavljuju i u ostatku Jugoslavije. Grad se, kao i brojni drugi gradovi nekadašnje države, brzo širi i dobiva niz manjih naselja. Među njima bi trebalo posebno naglasiti naselje TUP, primjer niza stambenih građevina namijenjenih radnoj snazi obližnje tvornice, kao oblika rješavanja stambenog pitanja tuđe radne snage, koje se kao problem pojavljivalo širom Jugoslavije. Zatim, potrebno je naglasiti kako se ni Dubrovnik, kao i ostatak države, unatoč brojnim GUP-ovima, nije uspio izboriti protiv „divlje gradnje“, čiji je najbolji primjer upravo naselje Nuncijata. Osim toga, u Dubrovniku je, kao i u ostalim priobalnim područjima, turizam bio od velike važnosti za razvoj pa je uz niz hotela od kojih su brojni narušili vizuru obale, moguće nabrojiti i jedan uspješni primjer planskog turističkog naselja pri čijem se planiranju vodilo računa o očuvanju same obale i ponudi usluga i funkcija koje bi umanjile pritisak na staru gradsku jezgru, a da je ne opustoše u potpunosti. Još jedan od važnih čimbenika, kako za razvoj turizma i gospodarstva u državi, tako i za urbanizam Dubrovnika, bile su novonastale prometnice, a povrh svega Jadranska magistrala, koja je pomogla oblikovati vedutu užeg dubrovačkog područja, koja se na određenim predjelima održala sve do danas. Na koncu, govoreći o prometnicama, potrebno je naglasiti da je odraz niskog planiranja infrastrukture u socijalističkom periodu na primjeru Dubrovnika vidljiv još i danas.

¹⁸ Mrak-Taritaš, A. „Uvjeti planiranja i prostorni pokazatelji uređenja turističkih predjela Babin Kuk i Solaris.“ *Prostor* 18, br. 1. (2010.), str. 141-146.

3. Suživot tradicije i modernosti: početci modernizma u Dubrovniku

Iako se modernizam često percipira(o) kao radikalni raskid s tradicionalnim kulturnim vrijednostima i žestoko suprotstavljanje povijesti, dubrovačka arhitektura prve polovice 20. stoljeća pokazuje kako odnos tradicije i modernosti, ipak nije „crno-bijel“. Naime, ovaj period dubrovačke arhitekture okarakteriziran je dvama strujanjima; tradicionalističkim i modernističkim. Tradicionaliste na javnoj kulturnoj „sceni“ Dubrovnika, tog doba, predstavljaju članovi „Uresnog povjerenstva“ (kojeg je osnovala Općina Dubrovnik, 1928. godine), dok njihovog „modernističkog antagonista“ predstavlja likovni kritičar Kosta Strajnić. „Uresno povjerenstvo“ činili su lokalni arhitekti koji su odbijali svaki primjer novogradnje koja nije bila osmišljena u skladu s tradicionalnim kanonom, a koji su uz to, iskoristili svoj položaj za promidžbu vlastitih projekata tradicionalnijeg arhitektonskog izraza. S druge strane, Kosta Strajnić se zalagao i za očuvanje tradicije i za obogaćivanje dubrovačkog arhitektonskog izraza modernističkim jezikom.¹⁹

Tradicionalni se arhitektonski izraz očitovao kroz isključivo korištenje kamena kao građevnog materijala, upotrebu kupe kanalice kao sredstva za prekrivanje krovišta i minimalizaciju dekorativnosti pročelja.²⁰ Ovaj je izraz uzore pronašao, u manjoj mjeri, u arhitekturi stare gradske jezgre iz koje preuzima prvenstveno plastičnu dekoraciju interpretirajući elemente gotičkog i renesansnog stila. Međutim, u većoj mjeri uzori se nalaze u ladanjskoj arhitekturi dubrovačkog područja iz koje se preuzima naglasak na vrtnim komponentama i prožimanju arhitekture s otvorenim vrtim prostorom.²¹ S druge strane, modernizam uvodi nove gradivne materijale (poput armiranog betona i stakla), nove oblike građevina (ravna krovišta, razigranost volumena i ritma konstruktivnih i dekorativnih elemenata) i nove načine oblikovanja samog prostora (protočnost, sloboda, funkcionalnost).²²

Kompromis između dviju suprotstavljenih strana, ostvaruje se kroz novi oblik arhitekture, „dubrovački modernizam“. Ovaj je modernizam kombinirao arhitektonske značajke lokalne tradicije i modernih načina shvaćanja i oblikovanja prostora. Novi arhitektonski izraz u Dubrovniku iz tradicije preuzima korištenje kamena, no na način da ga aplicira kao dekorativni

¹⁹ Uskoković, S. „Modernitet i tradicija u novijoj dubrovačkoj arhitekturi“. *Anali Dubrovnik* 50 (2012.), str. 308-311.

²⁰ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

²¹ Baće, A. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 18-19.

²² Hrvatska enciklopedija. *Moderna arhitektura*. <https://enciklopedija.hr/clanak/moderna-arhitektura>, pristupljeno: 13. 5. 2024.

element na betonskoj zidnoj masi. Osim toga, ova se arhitektura referira na prošlost, mediteransko ozračje i kulturni kontekst koji ju okružuje. Ona je vrlo dobro prilagođena svojoj okolini, uokviruje se zelenilom poput renesansnog ljetnikovca te se ne razmeće svojim dimenzijama. Pri projektiranju dubrovačkih modernističkih građevina pazilo se na osiguravanje dotoka obilne količine prirodne svjetlosti i ostvarivanje povezanosti otvorenih i zatvorenih prostora. Ovaj specifični stil pojavljuje se skoro isključivo u stambenoj izgradnji (privatne vile i manje stambene zgrade) i to zahvaljujući senzibilitetu investitora, koji su uglavnom bili pripadnici višeg građanskog sloja.²³

Modernizam se u dubrovačkoj arhitekturi pojavljuje tridesetih godina prošlog stoljeća, a njegovi su nositelji arhitekti različitih kulturnih pozadina; Dubrovčani, Splitsani, Zagrepčani i onaj najznačajnijeg modernističkog opusa ovog prostora, Nikola Dobrović, rođen i školovan u Mađarskoj. U njihovim opusima moguće je naći primjere, već spomenutog, specifičnog „dubrovačkog modernizma“, koji nastaje primjenom tradicije u modernim rješenjima, ali i izuzetno modernističke primjere bliske internacionalnom stilu, koji su tradicionalni eventualno samo u konstrukcijskim rješenjima ili rasporedu unutarnjeg prostora. Kao primjere očitijeg miješanja tradicije i modernosti moguće je spomenuti vilu Jakšić u uvali Sumartin (projektant Drago Galić, 1936.-1938.) i vilu Svid u Malom Zatonu (projektant Nikola Dobrović, 1940.). Oba su primjera usmjerena na povezivanje arhitekture s okolnim vrtnim prostorom te koriste kamenu oplatu kao dekoraciju vanjskih zidova. Uz to, vila Jakšić je natkrivena tradicionalno kosim krovom prekrivenim crijepom, dok vila Svid sadrži i orsan, tipičan za renesansnu ladanjsku arhitekturu dubrovačke okolice.²⁴

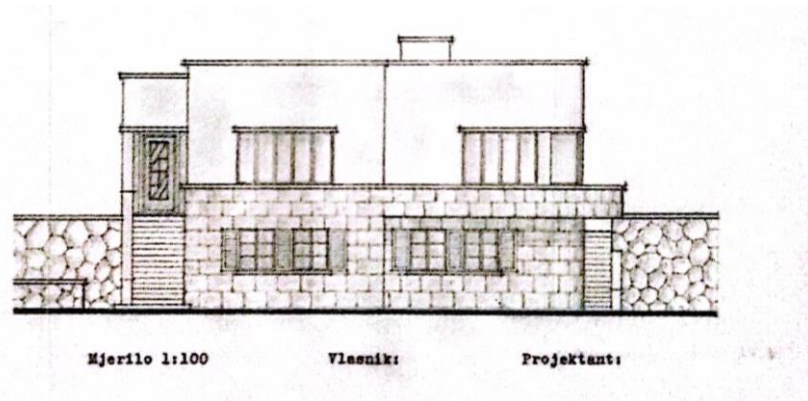

Slika 6. i 7. Vila Svid (lijevo) i vila Jakšić (desno) (preuzeto: Uskoković, 2012., str. 315. i 334.)

²³ Uskoković, S. „Modernitet i tradicija u novijoj dubrovačkoj arhitekturi“. *Anali Dubrovnik* 50 (2012.), str. 310-314.

²⁴ Baće, A. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 288-289, 359-360 i 466-467.

Kao jedan od rijetkih modernistički uspješno izvedenih primjeraka dubrovačkih projektanta, moguće je navesti kuću Čedomila Tošovića na Gornjem konalu (1939.), djelo arhitekta Joze Dražića. Radi se o prizemnici sa suterenom, kaskadno položenoj u vrtnom arealu te podjeljenoj u dvije stambene jedinice. Modernizam je na ovom primjerku vidljiv u vanjskom oblikovanju; ravno krovništvo, rastvaranje dnevnih prostorija prema dvorištu i zaobljeni ugao kuće, dok konstruktivna rješenja proizlaze iz tradicije.²⁵

Slika 8. Nacrt kuće Tošović (preuzeto: Baće, 2023., str. 374.)

Splitski su projektanti ostavili za sobom nešto uspješnije primjerke od malobrojnih Dubrovčana, kao što su vila Adolfa Deutscha u uvali Sumartin (1937./1938.) i kuća Pervan-Žuanić u Lapadu (1942.-1946.?) arhitekata Budimira Pervana i Andrije Žuanića. Oba primjera su jednokatnice ravnog krovništva s po jednim zaobljenim uglom. Arhitekti se poigravaju sa zidnim volumenom rastvarajući ga trijemom ili balkonom te brojim ostakljenjima dnevnih prostorija. Unutrašnjost je kod vile Deutsch raspoređena na način da se stvara funkcionalni, slobodni i maksimalno iskoristivi prostor, što je postignuto postavljanjem pomičnih stijinki, dok je kod kuće Pervan-Žuanić interijer nešto tradicionalniji.²⁶

Slika 9. i 10. Vila Deutsch (lijevo) i kuća Pervan-Žuanić (desno) (preuzeto: Baće, 2023., str. 418. i 428.)

²⁵ op. cit., str. 372-374.

²⁶ ibid., str. 416-428.

Među izvedenim projektima arhitekata zagrebačkog kruga, moguće je izdvojiti jedan primjer hotelske arhitekture; hotel Splendid u uvali Sumartin (1935./1936.), arhitekta Drage Galića. Radi se o kaskadno postavljenoj armiranobetonskoj trokatnoj građevini s ravnim krovom. Arhitekt se pri planiranju usmjerio na rastvaranje unutrašnjosti prostranim terasama i nizovima ostakljenih površina radi postizanja što bolje insolacije i prozračnosti.²⁷

Slika 11. Hotel Splendid (preuzeto: Baće, 2023., str. 287.)

Od brojnih uspješnih Dobrovićevih modernističkih ostvarenja, treba posebno istaknuti hotel Grand (1934.-1936.) na otoku Lopudu i vilu Rusalku (1937.-1940.) na Boninovu. Hotel Grand ima tlocrt u obliku slova L, a njegovo je glavno pročelje okrenuto prema moru. Svojom arhitekturom prati Le Corbusierovih pet načela moderne arhitekture; cijela konstrukcija je izrađena od armiranog betona, a prostor je slobodno i funkcionalno organiziran, prizemlje je otvoreno i prožeto stupovima, krovšte je ravno i u ovom slučaju iskorišteno za tenisko igralište, dok pročelje više nema konstruktivnu ulogu. Pred hotelom je oblikovan i prostrani vrt opremljen vrtnim betonskim namještajem i ispunjen drvoredom palmi. Vila Rusalka također prati Le Corbusierova načela, samo u sažetom obliku, a i sama je okružena vrtnim arealom te se njena arhitektura prožima s prostorom vrta i okolnog krajolika.²⁸

Slika 12. i 13. Hotel Grand (lijevo) i vila Rusalka (desno) (preuzeto: Baće, 2023., str. 335. i 343.)

²⁷ op. cit., str. 287.

²⁸ ibid., str. 334-343.

4. Arhitektura Dubrovnika u vrijeme Druge Jugoslavije

Naglo širenje gradskih granica i osnivanje novih naselja zahtijevali su angažman velikog broja stručnjaka za planiranje i izgradnju, stoga je u Dubrovniku u razdoblju Druge Jugoslavije djelovao, kao i u ostatku države, niz manjih arhitektonskih biroa. U arhitektonskim biroima je djelovalo do svega dvadesetak zaposlenika; uključujući arhitekta, arhitektonske tehničare i statičare, koji su zajedničkim snagama radili na svakom zadanom projektu. Neki od projektantskih biroa koji su zaslužni za oblikovanje vizure Dubrovnika tog razdoblja su: „Lovrijenac“, „Dubac“, „Graditelj“ i „Arhitekt“²⁹. Uz dubrovačke urede, na nizu projekata djelovali su i uredi iz drugih gradova Jugoslavije, izrađujući arhitektonske, ali i instalacijske projekte te provodeći nadzor nad izgradnjom novih objekata („Medico engineering“ iz Ljubljane, Radna organizacija (RO) za projektiranje, urbanizam i konzalting „Graditelj“ iz Zagreba, Građevinsko poduzeće i projektantski biro „Pelagonija“ iz Skopja, RO montaža i Osnovna organizacija udruženog rada (OOUR) projektovanje „Unioninvest“ iz Sarajeva i RO za projektovanje „Projektant“ iz Mostara).³⁰ Djelovanje arhitektonskih ureda i samostalnih arhitekata (kao što su Vjenceslav Richter, Andrija Čičin-Šain, Lovro Perković i dr.) porijeklom iz drugih gradova bivše države, ukazuje na razinu mobilnosti unutar granica Jugoslavije, a tako i na priljev različitih arhitektonskih „rukopisa“ i utjecaja.

U odnosu na početke moderne arhitekture na dubrovačkom području, u arhitekturi ovog razdoblja, izostaju snažnije reference na tradiciju (iznimka privatne kuće), osim možda povremene pojave kosih krovova prekrivenih crijepom ili obrade vanjskog zidnog plašta kamenim oplatom i to najčešće na nižim etažama zgrada. Ono što se zadržalo od samih početaka moderne arhitekture je izgradnja konstrukcija od armiranog betona, upotreba ostakljenja za rastvaranje pročelja te ravna krovišta. S druge strane, ono što odudara od ranih primjeraka su masivne dimenzije te tipska, funkcionalna i modularna gradnja, kroz koje se odražavaju potrebe socijalističkog režima za brzom i jeftinom izgradnjom te omogućavanjem jednakih uvjeta svim građanima. Izgled i dimenzije građevina iz ovog perioda, kao i onih iz prethodnog, uvelike ovise o željama investitora, koji u ovom slučaju nisu bogati pojedinci, već različite radne organizacije i stambene zadruge.

²⁹ Uredi „Dubac“ i „Graditelj“ su se naknadno povezali u „GP Dubrovnik“.

³⁰ HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra u Dubrovniku, UP/I-05/5-3809-81, 1980. (kut. 2 i 3), HR-DADU, Općina Dubrovnik, Hotel Lafodja na Lopudu, 1968. (kut. 3), Tehnički dnevnik pri projektu za izgradnju objekata „Naš dom“ u stambenom naselju Mokošica. (srpanj, 1983.) Arhiv „Atlantske plovidbe“.

U stambenoj arhitekturi prevladavaju višekatnice, neboderi i stambeni nizovi (*Tablice 1.-8.*). Smješteni su ili na rubovima starijih (Gruž) ili u novonastalim naseljima (Montovjerna, Čokolino, Nova Mokošica, Sedam smrtnih grijeha). Karakterizira ih tipska gradnja i mogućnost smještanja velikog broja stanara. Sve višestambene zgrade građene su kao armiranobetonske konstrukcije, koje su mjestimično raščlanjene ostakljenjima. Njihovo vanjsko zidno oplošje je većinom rastvoreno vertikalnim nizovima prozora, francuskih balkona, lođa i balkona na svim pročeljima te je na taj način svim stanovima omogućen dotok svježeg zraka i prirodne svjetlosti. Fasade su izvođene žbukom te prebojene.

Zgrade javne, upravne i komercijalne namjene (*Tablice 9.-19.*) većinom su smještene na prostoru Gruškog polja te uz puteve koji ga povezuju s drugim dijelovima grada (Gruž, Lapad, stara gradska jezgra). One su, također, armiranobetonske konstrukcije velikih dimenzija. Za razliku od primjeraka stambene arhitekture, zgrade javnih namjena imaju nešto dekorativnija pročelja izvedena ritmičnim kombiniranjem ostakljenja i betonskih ploha. Uz to, na pročeljima se kod ovih zgrada pojavljuju i betonski prefabrikati. Volumeni ovih građevina su također „življi“ u odnosu na one stambenih građevina, što se da zamijetiti iz adicije konstrukcija različitih dimenzija uz vanjske zidove osnovne jedinice, razlikama u širini etaža na pojedinim zgradama te zasjecanju bridova vanjskih zidova. Rijetki primjeri industrijske arhitekture (*Tablice 20. i 21.*) svojom tipologijom i smještajem slijede primjer građevina javne, upravne i komercijalne namjene, uz iznimku da su uz upravne zgrade industrijskih pogona smješteni i dodatni prostori skladišta, tvornica i laboratorija.

Arhitektura za odgojnu i obrazovnu namjenu (*Tablice 22.-26.*) pojavljuje se u različitim primjercima, no svaki od njih smješten je na način da izlaže unutarnje prostore što većoj količini prirodne insolacije. Među ovim primjercima se pojavljuju novogradnje, ali i dogradnje na postojeće obrazovne objekte, koje svjedoče o prilagodbi odgojnih i obrazovnih institucija naglo povećanom broju stanovništva u gradu. Kod primjeraka arhitekture za rekreativnu namjenu (*Tablice 27. i 28.*) snažno se ističe aspekt funkcionalnosti, dok estetsko oblikovanje pada u drugi plan.

Važnost turizma za gospodarstvo Dubrovnika vidljiva je u izgradnji niza hotelskih objekata (*Tablice 29.-34.*). Ove su građevine smještane na elitnim lokacijama i na samom rubu obale; blizu stare gradske jezgre, u uvali Sumartin i na Babinom Kuku. Karakteriziraju ih velike dimenzije, visoka razina modernizacije (ravni krovovi, ostakljenje, geometrizacija) i modularna gradnja.

4.1. Stambena arhitektura

Tablica 1.

Građevina/e	„Gruški neboderi“
Slikovni prikaz (Slika 14.)	
Smještaj	Gruž, na rubu naselja niske gradnje, na padini brda Srđ
Godina izgradnje	1969.-1976. ³¹
Arhitekt	Olivera Bravačić ³²

Tablica 2.

Građevina/e	Neboderi „Mercedes“
Slikovni prikaz (Slika 15.)	
Smještaj	Na poluotoku Lapadu, u blizini ceste koja vodi prema Općoj bolnici Dubrovnik i crkvi sv. Mihajla
Godina izgradnje	druga polovica 20. st. (nisu pronađeni podatci o točnoj godini izgradnje)
Arhitekt	Olivera Bravačić ³³

³¹ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

³² Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik*. <https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>, pristupljeno: 1. 5. 2024.

³³ op.cit.

Tablica 3.

Građevina/e	Stambene zgrade u TUP-ovom naselju
Slikovni prikaz (Slika 16.)	
Smještaj	Gruž, ispod Jadranske magistrale i iznad tvornice TUP
Godina izgradnje	1964.-1967. ³⁴
Arhitekt	Tihomir Ivanović ³⁵

Tablica 4.

Građevina/e	Stambeni niz u naselju Sedam smrtnih grijeha
Slikovni prikaz (Slika 17.)	
Smještaj	Uz prometnicu – Ulica Andrije Hebranga (nekadašnji Put JNA), na rubu naselja Srednji Kono
Godina izgradnje	1973. ³⁶
Arhitekt	Mile Jovanović ³⁷

³⁴ Benić, B. „Stambeno naselje „TUP““. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.

³⁵ loc. cit.

³⁶ Marinković, F. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 17.

³⁷ loc. cit.

Tablica 5.

Građevina/e	Kineski zid
Slikovni prikaz (Slika 18.)	
Smještaj	Montovjerna, na istočnom kraju poluotoka Lapada
Godina izgradnje	1973.-1977. ³⁸
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

Tablica 6.

Građevina/e	Zgrade u naselju Čokolino
Slikovni prikaz (Slika 19.)	
Smještaj	Na poluotoku Lapadu, zapadno od Montovjerne
Godina izgradnje	Druga polovica 20. st. (nisu pronađeni podatci o točnoj godini izgradnje)
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu ³⁹

³⁸ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

³⁹ Projektantom nekih od ovih zgrada mogao bi biti Zlatko Jerić.

Dubrovnik Net. *Premинуo je arhitekt Zlatko Jerić, zaslužan za izgled brojnih građevina oko nas*. <https://www.dubrovniknet.hr/preminuo-je-arhitekt-zlatko-jeric-zasluzan-za-izgled-brojnih-gradevina-oko-nas/>, pristupljeno: 8. 5. 2024.

Tablica 7.

Građevina/e	Stambene zgrade uz Ulicu od Škara
Slikovni prikaz (Slika 20.)	
Smještaj	Gruž, na padini brda Srđ, podno „Gruških nebodera“
Godina izgradnje	Početak izgradnje 1965. godine
Arhitekt	Olivera Bravačić ⁴⁰ (crvene zgrade) i Mladen Frka ⁴¹ (bijele zgrade)

Tablica 8.

Građevina/e	„Naš dom“
Slikovni prikaz (Slika 21.)	
Smještaj	Istočni dio Nove Mokošice
Godina izgradnje	Početak izgradnje 1983. godine ⁴²
Arhitekt	Nikola Rak i Zvonko Malić ⁴³

⁴⁰ Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik*. <https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>, pristupljeno: 8. 5. 2024.

⁴¹ Glavni projekt stambene zgrade u Gružu. (svibanj, 1965.) Arhiv „Atlantske plovidbe“.

⁴² Tehnički dnevnik pri projektu za izgradnju objekata „Naš dom“ u stambenom naselju Mokošica. (srpanj, 1983.) Arhiv „Atlantske plovidbe“.

⁴³ ibid.

4.2. Arhitektura upravne, radne i komercijalne namjene

Tablica 9.

Građevina/e	Robna kuća „Minčeta“
Slikovni prikaz (Slika 22.)	
Smještaj	Na Batali, na predjelu koji povezuje Gruž i Lapad
Godina izgradnje	1965. ⁴⁴
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

Tablica 10.

Građevina/e	Robna kuća „Srđ“
Slikovni prikaz (Slika 23.)	
Smještaj	Gruž, preko puta „Gruškog parka“
Godina izgradnje	1972. ⁴⁵
Arhitekt	Mladen Frka i Olivera Bravačić ⁴⁶

⁴⁴ dubrovackidnevnik.hr. *Ovako je izgledala robna kuća Minčeta kada je otvorena.*
<https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/grad/ovako-je-izgledala-robna-kuca-minceta-kada-je-otvorena-foto>,
 pristupljeno: 9. 5. 2024.

⁴⁵ Brešković, J. „Iz povijesti dubrovačke trgovine: poduzeće Srđ (1946.-1979.)“. *Ekonomska misao i praksa* 25, br. 2 (2016.), str. 604-605.

⁴⁶ loc. cit.

Tablica 11.

Građevina/e	Dom za starije osobe Dubrovnik
Slikovni prikaz (Slika 24.)	
Smještaj	Uz Ul. branitelja Dubrovnika, koja se spušta prema Pilama i staroj gradskoj jezgri
Godina izgradnje	1969.-1970. ⁴⁷
Arhitekt	Zlatko Jerić ⁴⁸

Tablica 12.

Građevina/e	Upravna zgrada „Atlantske plovidbe“
Slikovni prikaz (Slika 25.)	
Smještaj	Batala, Ul. od Svetog Mihajla
Godina izgradnje	1961.-1962., kasnije nadograđivana ⁴⁹
Arhitekt	Nema podataka o arhitektu prve faze, arhitekt nadogradnje Vinko Karlovac ⁵⁰

⁴⁷ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

⁴⁸ Dubrovnik Net. *Preminuo je arhitekt Zlatko Jerić, zaslužan za izgled brojnih građevina oko nas*. <https://www.dubrovniknet.hr/preminuo-je-arhitekt-zlatko-jeric-zasluzan-za-izgled-brojnih-gradevina-oko-nas/>, pristupljeno: 9. 5. 2024.

⁴⁹ Kolaudicioni zapisnik dogradnje upravne zgrade „Atlantska plovidba“. (svibanj 1963.) Arhiv „Atlantske plovidbe“.

⁵⁰ *ibid.*

Tablica 13.

Građevina/e	Upravna zgrada „Hidroelektrane (HEP)“
Slikovni prikaz (Slika 26.)	
Smještaj	Uz Ulicu dr. Ante Starčevića, koja vodi prema Boninovu
Godina izgradnje	Nisu pronađeni podatci o točnoj godini izgradnje
Arhitekt	Zlatko Jerić ⁵¹

Tablica 14.

Građevina/e	Zgrada „DTS-a“
Slikovni prikaz (Slika 27.)	
Smještaj	Gruško polje, u blizini Jugovog bazena
Godina izgradnje	1984. ⁵²
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

⁵¹ Dubrovnik Net. *Preminuo je arhitekt Zlatko Jerić, zaslužan za izgled brojnih građevina oko nas.* <https://www.dubrovniknet.hr/preminuo-je-arhitekt-zlatko-jeric-zasluzan-za-izgled-brojnih-gradevina-oko-nas/>, pristupljeno: 9. 5. 2024.

⁵² Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

Tablica 15.

Građevina/e	Zgrada „Dubrovačke banke“
Slikovni prikaz (Slika 28.)	
Smještaj	Gruško polje, između zgrade „DTS-a“ i Jugovog bazena
Godina izgradnje	1987. ⁵³
Arhitekt	Dubravka Baković-Kržić ⁵⁴

Tablica 16.

Građevina/e	Zgrada „Mirovinskog i zdravstvenog osiguranja“
Slikovni prikaz (Slika 29.)	
Smještaj	Uz Ulicu dr. Ante Starčevića, koja vodi prema Boninovu
Godina izgradnje	1965. ⁵⁵
Arhitekt	Olivera Bravačić ⁵⁶

⁵³ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

⁵⁴ Dubrovnik net. *U 84. godini života umrla arhitektica Dubravka Baković-Kržić*. <https://www.dubrovniknet.hr/u-84-godini-zivota-umrla-arhitektica-dubravka-bakovic-krzic/>, pristupljeno: 9. 5. 2024.

⁵⁵ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

⁵⁶ Dulist. *Tužna vijest: Preminula je cijenjena arhitektica Olivera Bravačić*. <https://dulist.hr/tuzna-vijest-preminula-je-cijenjena-arhitektica-olivera-bravacic/880283/>,

Tablica 17.

Građevina/e	Zgrada Suda i zatvora
Slikovni prikaz (Slika 30.)	
Smještaj	Uz Ulicu dr. Ante Starčevića, koja vodi prema Boninovu
Godina izgradnje	1980. ⁵⁷
Arhitekt	Mladen Frka i Dubravka Baković-Kržić ⁵⁸

Tablica 18.

Građevina/e	Zgrada nekadašnje Porezne uprave
Slikovni prikaz (Slika 31.)	
Smještaj	Uz Vukovarsku ulicu, nedaleko od zgrade „DTS-a“ i „Dubrovačke banke“
Godina izgradnje	1980-ih? (nisu pronađeni podatci o točnoj godini izgradnje)
Arhitekt	Dubravka Baković-Kržić ⁵⁹

pristupljeno: 9. 5. 2024.

⁵⁷ Benić, B. „Sudska zgrada i zatvor“. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.

⁵⁸ loc. cit.

⁵⁹ Dubrovnik net. *U 84. godini života umrla arhitektica Dubravka Baković-Kržić*.

Tablica 19.

Građevina/e	Pristanišna zgrada „Luke Gruž“
Slikovni prikaz (Slika 32.)	
Smještaj	Gruž, na današnjoj Obali pape Ivana Pavla II
Godina izgradnje	1977. ⁶⁰
Arhitekt	Olivera Bravačić ⁶¹

4.3. Industrijska arhitektura

Tablica 20.

Građevina/e	Zgrada i skladište TUP-a
Slikovni prikaz (Slika 33.)	
Smještaj	Gruž, iznad crkve sv. Križa
Godina izgradnje	1954.-1956. ⁶²
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

<https://www.dubrovniknet.hr/u-84-godini-zivota-umrla-arhitektica-dubravka-bakovic-krzic/>, pristupljeno: 9. 5. 2024.

⁶⁰ Marinković, F. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 17.

⁶¹ loc. cit.

⁶² Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

Tablica 21.

Građevina/e	Zgrada „Dalmacijabilja“
Slikovni prikaz (Slika 34.)	
Smještaj	Gruško polje, preko puta Jugovog bazena
Godina izgradnje	1974. ⁶³
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

4.4. Arhitektura za odgojnu i obrazovnu namjenu

Tablica 22.

Građevina/e	„Pomorski tehnikum“
Slikovni prikaz (Slika 35.)	
Smještaj	Istočni dio poluotoka Lapad
Godina izgradnje	1950.-1952. ⁶⁴
Arhitekt	Lovro Perković ⁶⁵

⁶³ op. cit.

⁶⁴ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

⁶⁵ oris.hr. *Pomorski tehnikum na Lapadu, 1952.-1973.* [https://www.oris.hr/hr/casopis/clanak/\[123\]pomorski-tehnikum-na-lapadu-1952-1973,1807.html](https://www.oris.hr/hr/casopis/clanak/[123]pomorski-tehnikum-na-lapadu-1952-1973,1807.html), pristupljeno: 8. 6. 2024.

Tablica 23.

Građevina/e	Dogradnja OŠ „Nikice Franić“ (danas OŠ Marina Držića)
Slikovni prikaz (Slika 36.)	
Smještaj	Ilijina glavica
Godina izgradnje	1963. ⁶⁶
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

Tablica 24.

Građevina/e	Turistička i ugostiteljska škola Dubrovnik
Slikovni prikaz (Slika 37.)	
Smještaj	Ploče, istočno od stare gradske jezgre
Godina izgradnje	1961.-1962. ⁶⁷
Arhitekt	Vjenceslav Richter ⁶⁸

⁶⁶ Os-marinadrzica-du.skole.hr. *Povijest*. <http://os-mdrzica-du.skole.hr/skola/povijest>, pristupljeno: 8. 6. 2024.

⁶⁷ Benić, B. „Ugostiteljska škola“. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.

⁶⁸ loc. cit.

Tablica 25.

Građevina/e	Dogradnja OŠ Ivana Gundulića
Slikovni prikaz (Slika 38.)	
Smještaj	Gruž, iznad ljetnikovca Gundulić
Godina izgradnje	1973. ⁶⁹
Arhitekt	Maja Obradović ⁷⁰

Tablica 26.

Građevina/e	Dječji vrtić „Izviđač“
Slikovni prikaz (Slika 39.)	
Smještaj	Na Pilama, u blizini hotela Hilton Imperial
Godina izgradnje	1968. ⁷¹
Arhitekt	Zlatko Jerić ⁷²

⁶⁹ os-igundulic-du.skole.hr. *Povijest*. <http://os-igundulic-du.skole.hr/skola/povijest>, pristupljeno: 10. 5. 2024.

⁷⁰ Arh. Jurica Carić, putem telefonskog razgovora, 8. 5. 2024.

⁷¹ Plazibat, T. *Franković: Dižemo razinu kvalitete pruženih usluga u našim predškolskim ustanovama*. <https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/zupanija/dubrovnik/frankovic-dizemo-razinu-kvalitete-pruzenih-usluga-u-nasim-predskolskim-ustanovama-637983>, pristupljeno: 8. 5. 2024.

⁷² Dubrovnik Net. *Preminuo je arhitekt Zlatko Jerić, zaslužan za izgled brojnih građevina oko nas*. <https://www.dubrovniknet.hr/preminuo-je-arhitekt-zlatko-jeric-zasluzan-za-izgled-brojnih-gradevina-oko-nas/>, pristupljeno: 8. 5. 2024.

4.5. Arhitektura za rekreativnu namjenu

Tablica 27.

Građevina/e	Bazen i hotel Stadion
Slikovni prikaz (Slika 40.)	
Smještaj	Gruško polje, do zgrade Dubrovačke banke
Godina izgradnje	1958.-1961. ⁷³
Arhitekt	Lovro Perković ⁷⁴

Tablica 28.

Građevina/e	Sportska dvorana
Slikovni prikaz (Slika 41.)	
Smještaj	Gospino polje
Godina izgradnje	1981. ⁷⁵
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

⁷³ Benić, B. „Plivački bazen – hotel Stadion“. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.

⁷⁴ loc. cit.

⁷⁵ Libero Portal. *Športska dvorana Gospino polje. 1981. godine izgrađena multifunkcionalna dvorana u Dubrovniku*.

<https://www.liberoportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/sportska-dvorana-gospino-polje-1981-godine-izgraena-multifunkcionalna-dvorana-u-dubrovniku-foto>, pristupljeno: 10. 5. 2024.

4.6. Hotelska arhitektura

Tablica 29.

Građevina/e	Vila Dubrovnik
Slikovni prikaz (Slika 42.)	
Smještaj	Sv. Jakov, istočno od stare gradske jezgre
Godina izgradnje	1961.-1963. ⁷⁶
Arhitekt	Mladen Frka ⁷⁷

Tablica 30.

Građevina/e	Hotel Belvedere
Slikovni prikaz (Slika 43.)	
Smještaj	Sv. Jakov, istočno od stare gradske jezgre
Godina izgradnje	1983.-1985. ⁷⁸
Arhitekt	Julio de Luca ⁷⁹

⁷⁶ Villa Dubrovnik. *Povijest i dizajn*. <https://www.villa-dubrovnik.hr/hr/villa-dubrovnik/povijest-i-dizajn/>, pristupljeno: 10. 6. 2024.

⁷⁷ *ibid.*

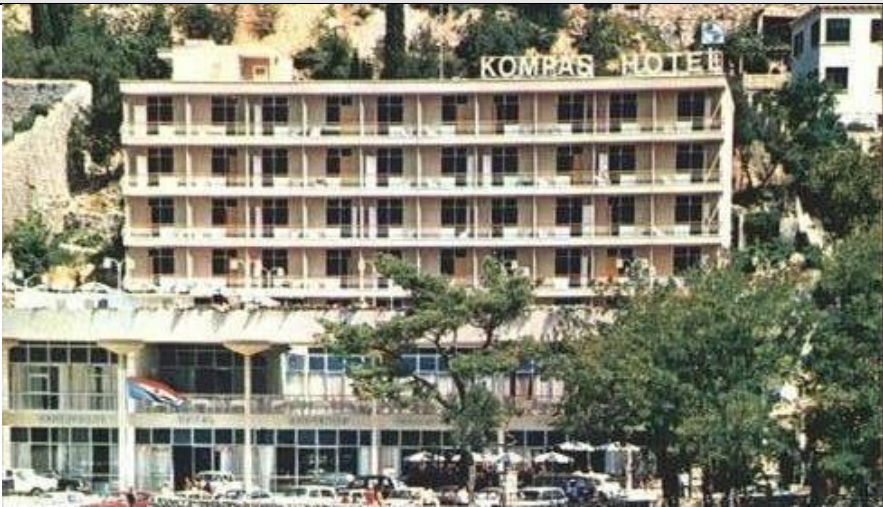
⁷⁸ Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet i Zavod urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu. *Detaljni plan uređenja „Belvedere“*. Dubrovnik: 2013., str. 1.

⁷⁹ *loc. cit.*

Tablica 31.

Građevina/e	Hotel Libertas
Slikovni prikaz (Slika 44.)	
Smještaj	U blizini Gospinog polja, na padini okrenutoj prema moru
Godina izgradnje	1968.-1974. ⁸⁰
Arhitekt	Andrija Čičin-Šain i Žarko Vincek ⁸¹

Tablica 32.

Građevina/e	Hotel Kompas
Slikovni prikaz (Slika 45.)	
Smještaj	Na poluotoku Lapadu, u uvali Sumartin
Godina izgradnje	1967.-1968. ⁸²
Arhitekt	Nisu pronađeni podatci o arhitektu

⁸⁰ Benić, B. „Hotel Libertas“. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.

⁸¹ loc. cit.

⁸² Libero Portal. *Počeci turizma u Uvali: Gradnja i otvorenje hotela Kompas 1968. godine*. <https://www.liberoportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/turizam-nekad--poceci-turizma-u-uvali-gradnja-i-otvorenje-hotela-kompas-1968-godine-foto->, pristupljeno: 10. 6. 2024.

Tablica 33.

Građevina/e	Hotel Adriatic
Slikovni prikaz (Slika 46.)	
Smještaj	Na poluotoku Lapadu, u uvali Sumartin
Godina izgradnje	1962. ⁸³
Arhitekt	Stefan Bravačić ⁸⁴

Tablica 34.

Građevina/e	Hotel Neptun
Slikovni prikaz (Slika 47.)	
Smještaj	Babin Kuk
Godina izgradnje	1960.-1961. ⁸⁵
Arhitekt	Mišo Salatić ⁸⁶

⁸³ Marinković, F. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektних organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 17.

⁸⁴ loc. cit.

⁸⁵ „Hotel „Neptun“ u Dubrovniku“ / projektant Mišo Salatić. *Arhitektura, urbanizam* 4. (1963.), str. 30.

⁸⁶ loc. cit.

5. Arhitekt Slobodan Janjić

Arhitekt Slobodan Janjić rođen je 10. veljače 1938. godine u Dubrovniku.⁸⁷ U rodnom gradu provodi djetinjstvo i mladenačku dob, a sa svojih osamnaest godina upisuje se na Arhitektonski fakultet u Beogradu. Na beogradskom Arhitektonskom fakultetu, Janjić je diplomirao 1962. godine iz područja „arhitektonskog i urbanističkog projektovanja“, obranivši diplomski rad na temu „Hotel s restoranom A kategorije na Lapadu“.⁸⁸ Po završetku fakulteta Janjić se zaposlio u dubrovačkom projektnom birou „Arhitekt“ pri kojem je, 7. studenog 1973. godine, položio i stručni ispit za inženjera-arhitekta.⁸⁹ U tridesetak godina rada pri arhitektonskom uredu „Arhitekta“ Janjić je imao priliku djelovati uz nekoliko generacija arhitekata, među kojima se mogu nabrojiti Stefan Braco Bravačić, Olivera Bravačić, Dubravka Baković-Kržić, Mladen Frka, Lucijana Peko i brojni drugi. U jesen 1974. godine uslijedila je Janjićeva ženidba s projektanticom Dunjom Anđelić. Sa suprugom je i poslovno surađivao, a jedan od primjera te suradnje je projekt interijera frizerskog salona gospođe Mirjane Ćurlice, koji se nalazio u Širokoj ulici u Dubrovniku.⁹⁰ Na prijelazu s 1987. na 1988. godinu, Janjić je postao i direktorom „Arhitektovog“ ureda, a na toj je poziciji bio sve do 1993. godine.⁹¹ Nekoliko godina kasnije, arhitekt Janjić teško obolijeva te uslijed bolesti i umire, 2. travnja 1997. godine, u Zagrebu, ostavljajući za sobom niz arhitektonskih ostvarenja u samom Dubrovniku, ali i njegovoj okolini.

Slika 48. Slobodan Janjić sa suprugom Dunjom i obitelji na svadbi (preuzeto: privatna zbirka I. Bjelančića)

⁸⁷ Napominje se da se ne radi o arhitektu S. Janjiću koji je, uz Uglješu Bogdanovića, projektirao televizijski toranj na Avali kod Beograda.

⁸⁸ Studentska služba arhitektonskog fakulteta u Beogradu, putem e-maila, 22. 4. 2024.

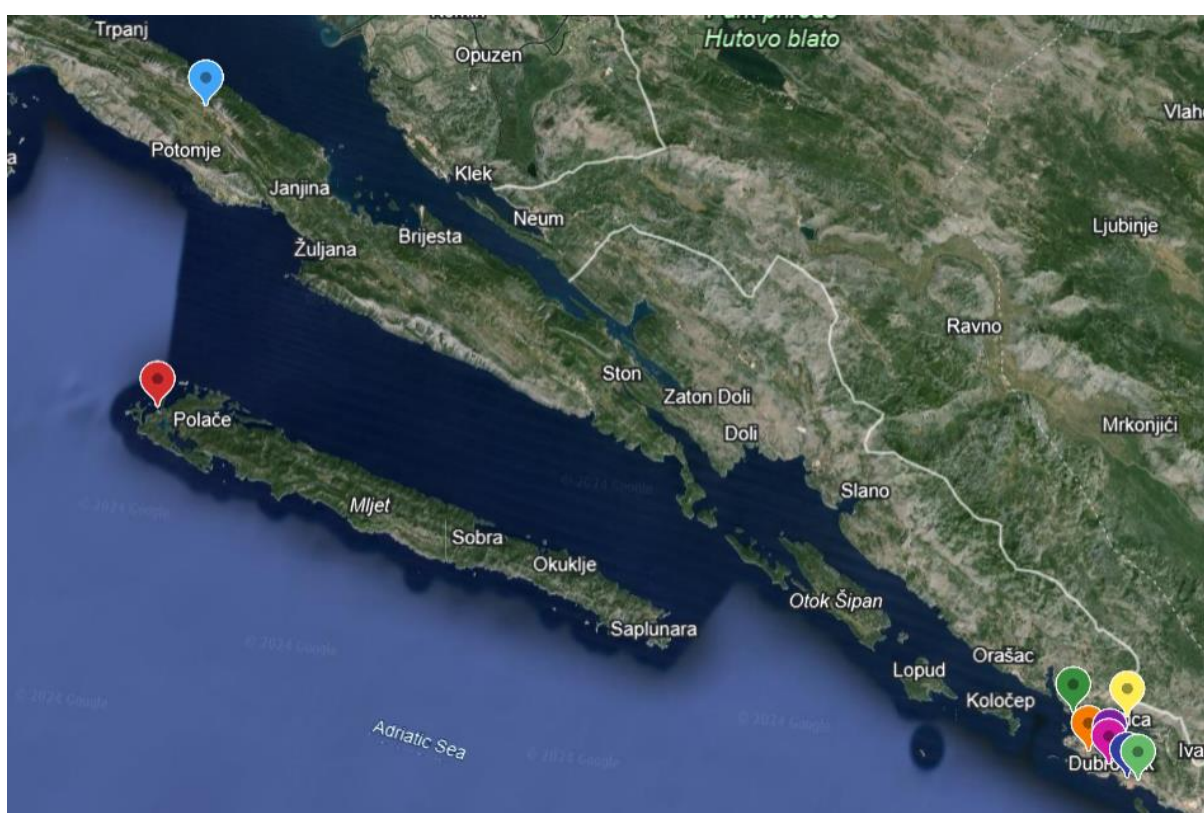
⁸⁹ HR-DADU-424 Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra u Dubrovniku, UP/ I-05/5-1312-87, srpanj 1987. (kut. 19)

⁹⁰ Njavro Banić, M. *MIRJANA ĆURLICA: Frizerka koja je oduševila i Miroslava Krležu i Žuži Jelinek.* <https://dulist.hr/mirjana-curlica-frizerka-koja-je-odusevila-i-miroslava-krlezu-i-zuzi-jelinek/308711/>, pristupljeno: 23. 4. 2024.

⁹¹ Janjićev kolega Joško Franić, putem telefonskog razgovora, 20. 4. 2024.

6. Projekti – Slobodan Janjić kao autor

Među istraženim gradivom, pronađeni su podatci o devet projekata na kojima je arhitekt Slobodan Janjić bio glavni projektant. Radi se o stambenoj zgradi uz nekadašnji Bulevar Lenjina u Lapadu, nizu stambenih zgrada „Solidarnosti“ u Mokošici, kući za odmor u mjestu Lozici pokraj Dubrovnika, kućama obitelji Kulišić, zgradi Carinske uprave – „Croatia osiguranja“ i njenoj naknadnoj nadogradnji uz današnju Ulicu dr. Ante Starčevića, kupališnom objektu na plaži Banje pokraj Lazareta na Pločama, hotelu Odisej smještenom u uvali Pomeni na otoku Mljetu i poslijeratnoj obnovi parapetnog zida uz kulu Sv. Frano na dubrovačkim zidinama.

Slika 49. Smještaj Janjićevih projekata; hotel Odisej (crveno), kuća za odmor u Lozici (tamno zeleno), zgrade „Solidarnosti“ (žuto), neboder na Lapadu (narančasto), zgrada Carinske uprave-„Croatia osiguranja“ (ružičasto), kupališni objekt na Banjama (svijetlo zeleno), zid uz kulu Sv. Frano (modro), kuća Kulišić u Šipčinama (ljubičasto) i kuća Kulišić u Kuni Pelješkoj (svijetlo plavo) (preuzeto: *Google Earth*, 8. 6. 2024.)

6.1. Stambena zgrada na Lapadu

Trasiranje nekadašnjeg Bulevara Lenjina, današnje Ulice kralja Tomislava, na Lapadu utrlo je put izgradnji niza građevina stambene i javne namjene, a tako i razvoju novih naselja na ovom poluotoku. Bulevar, kako ga se i danas naziva, asfaltiran je i uređen početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a zamišljen je kao brza cesta s četiri trake, koju s obje

strane flankira drvored zasađenih borova.⁹² Ovu je prometnicu, kao i njeno okolišno uređenje, osmislio arh. Stefan Bravačić.⁹³ Krajem sedamdesetih godina, uz ovu se ulicu gradi i neboder, kojeg je projektirao arh. Slobodan Janjić.

Slika 50. Izgradnja Bulevara 1969. godine (preuzeto: liberoportal.hr, 18. 5. 2024.)

Višestambeni soliter, smješten na parceli koju sa sjeveroistoka uokviruje Bulevar, a sa sjeverozapada Put Mata Vodopića, izgrađen je na zahtjev Općinskog fonda za rješavanje stambenih problema boraca Narodnooslobodilačkog rata (NOR).⁹⁴ Zahtjev za izgradnju ovog objekta odobrili su Sekretarijat za upravno-pravne poslove Općine Dubrovnik, Zavod za izgrađivanje Dubrovnika, Sekretarijat za inspekcijske poslove te Zavod za zaštitu spomenika kulture, već 1971. godine. Svi navedeni su, osim Zavoda za zaštitu spomenika, nadodali na idejni projekt još po neki od uvjeta koje je izvedbeni projekt ove stambeno-poslovne građevine trebao ispuniti kako bi došlo do izgradnje. Neki od uvjeta bili su: izgradnja lifta u unutrašnjosti građevine, smještanje skladišta poslovnica i garaže prema zapadu, izgradnja sanitarnih čvorova i garderobe u poslovnom prostoru te postavljanje zatvorenih smetlarnika posebno za stambeni, a posebno za poslovni dio zgrade.⁹⁵

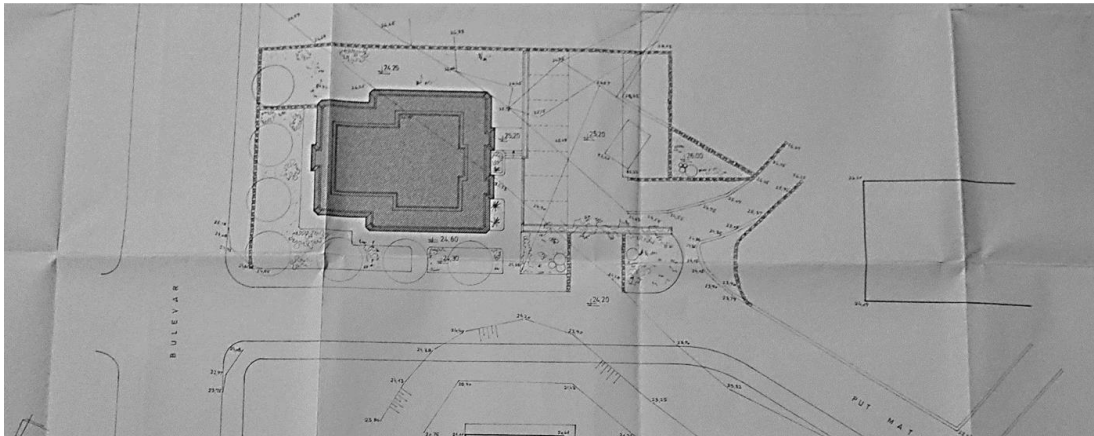
⁹² Libero Portal. *Niz Bulevar nekad i danas: Šezdesetih godina ovdje je prolazio samo tramvaj, a kasnije „šestica“*. <https://www.liberoportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/niz-bulevar-nekad-i-danas-sezdesetih-godina-ovdje-je-prolazio-samo-tramvaj-a-kasnije-sestica-foto>, pristupljeno: 18. 5. 2024.

⁹³ Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik*. <https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>, pristupljeno: 18. 5. 2024.

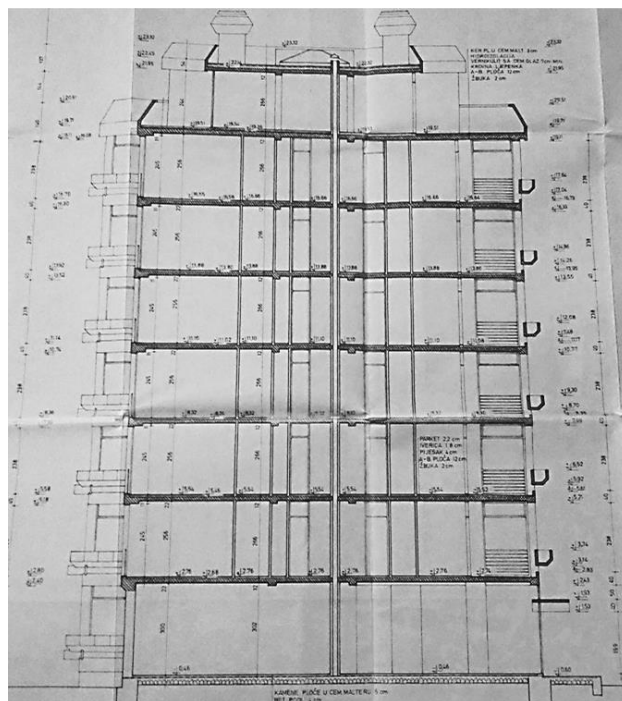
⁹⁴ HR-DADU, Općina Dubrovnik, Stambena zgrada u Lapadu-Udruženje boraca NOR-a, UP/I-02/1-2610/1-71, Dozvole za izgradnju objekta, listopad 1971. (kut. 1)

⁹⁵ *ibid.*

Radi se o građevini centralnog T-tlocrta, s istaknutim zidnim volumenom na sjeveroistočnoj strani. Zgrada je uokvirena prolazom i zonom zelenila, a s njene se jugozapadne strane nalaze parking mjesta i podzemna garaža. Prema nacrtima iz 1971. godine, ova stambeno-poslovna zgrada trebala bi imati podrum, prizemlje i sedam katova (uključujući etažu s terasom, sušionom i dva stambena prostora), no ipak je izgrađena s katom više. Podrum je predviđen kao mjesto za drvarnice i skladišni prostor prodavaonice, a uz to je povezan hodnikom sa samom garažom. Prostor prizemlja je predviđen, prvenstveno, za jedan jednosobni stan (u II dijelu zgrade) i prodavaonicu. Ulazi za stambeni i za poslovni dio zgrade su odvojeni, tako se na jugozapadnoj strani nalaze dva ulaza u samu zgradu, dok se na sjeverozapadnoj nalazi ulaz u prodavaonicu, točnije danas ljekarnu. Centralna os svih etaža zgrade su jednokrako stubište i lift.

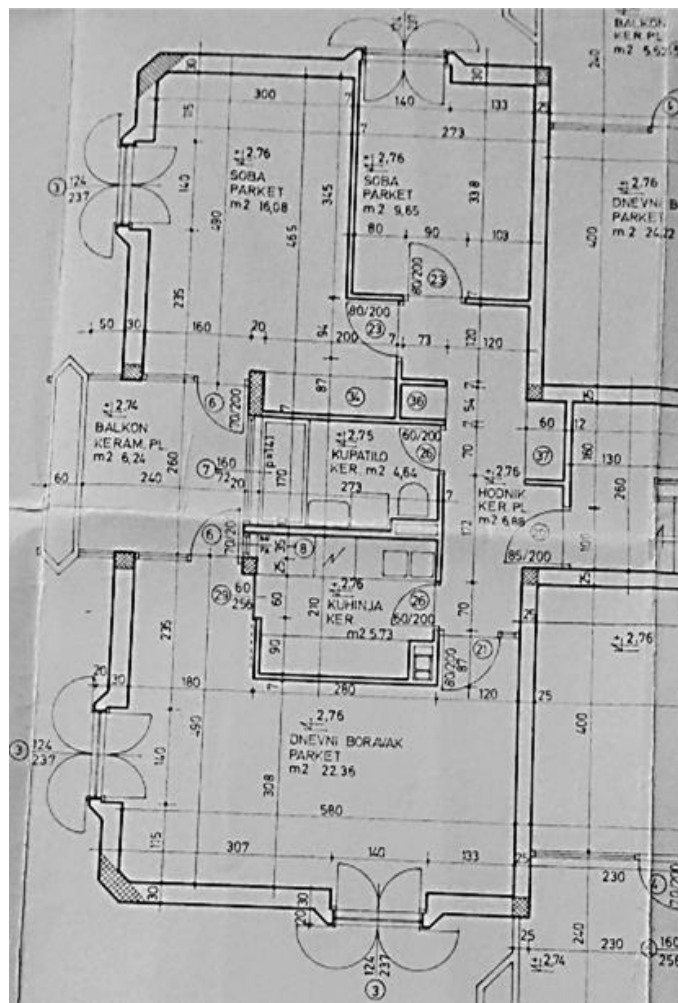

Slika 51. Nacrt situacije nebodera (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2)

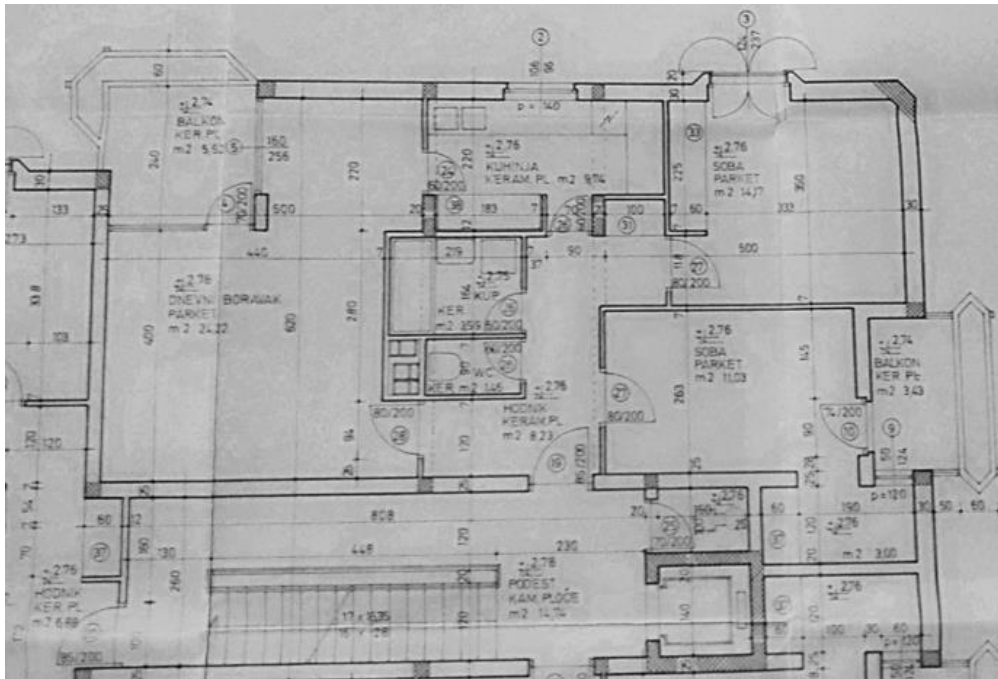

Slika 52. Poprečni presjek nebodera (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2)

Ostali su katovi, osim najvišeg, rađeni tipski. Na svakom od njih su se, prema željama investitora, trebala nalaziti po dva veća i po jedan manji dvosoban stan. Manji stanovi su smješteni u sjeveroistočnom dijelu zgrade, dok je ostatak prostora ispunjen drugim dvama većim stanovima. Središnji hodnik i subište na svakom katu služe kao os simetrije za veće stanove čiji se raspored prostorija zrcalno odražava. Svaki od stanova je podijeljen na dva pola, s jedne se strane nalaze spavaće sobe, a s druge dnevni boravak. Kod manjih stanova središnji blok čine kuhinja i kupaonica te lođa, na koju je moguće izaći i iz dnevnog boravka i iz glavne spavaće sobe. Manja spavaća soba i sjeverozapadni dio dnevnog boravka imaju francuske balkone. Kod većih stanova, prostore za dnevno i noćno boravljenje također odjeljuju kuhinja i kupaonica. No, u ovom se slučaju uz kuhinju nalazi i ostava, dok se uz kupaonicu nalazi i još jedan odvojeni toalet. Veći stanovi imaju i dva balkona, jedan (kutni) na koji se izlazi iz dnevnog boravka te drugi koji je povezan s jednom od spavaćih soba. Druga spavaća soba rastvorena je francuskim balkonom.

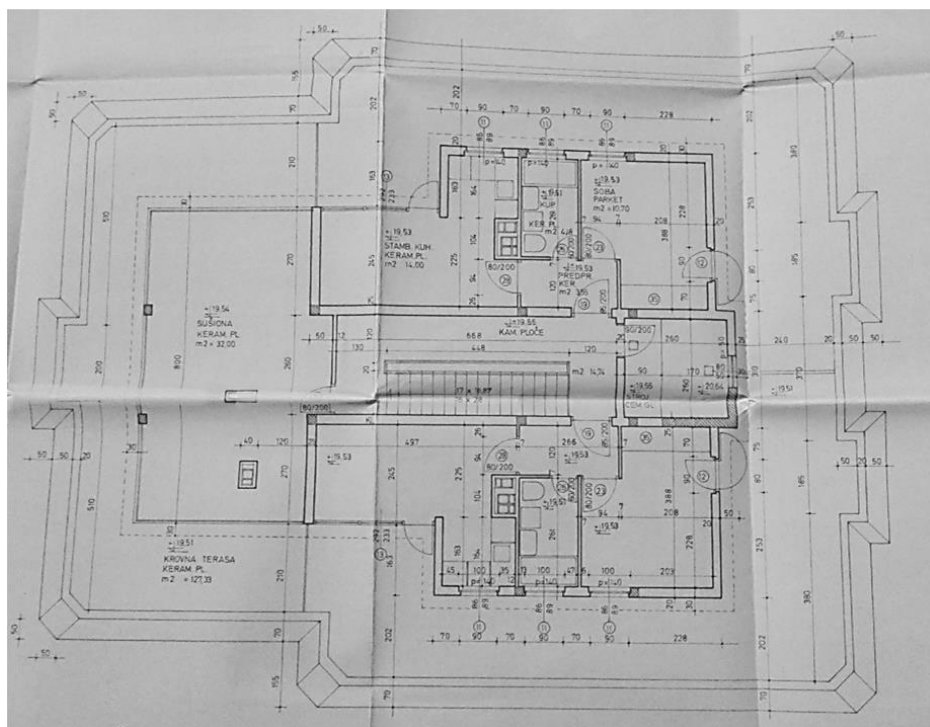

Slika 53. Tlocrt manjeg tipskog dvosobnog stana (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2)

Slika 54. Tlocrt većeg tipskog dvosobnog stana i hodnika (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2)

Na najvišoj etaži nalaze se dva stambena prostora i prostorija za sušenje odjeće, koje okružuje krovna terasa. Raspored prostorija se u ovim stanovima, kao i u onima nižih etaža, zrcalno odražava, a zajedničko im je i smještanje spavaće sobe te prostora za dnevni boravak na potpuno suprotne strane. Prostor dnevnog boravka je ujedinjen s kuhinjskim te je od spavaće sobe odvojen kupaonicom i malim hodnikom. Stanovi i sušionica su natkriveni manjim kosim krovovima.

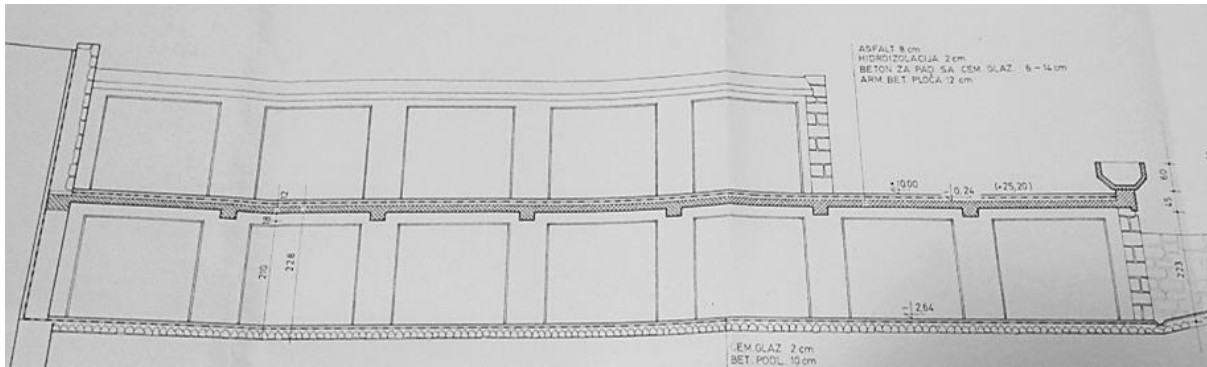

Slika 55. Tlocrt najviše etaže (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2)

Spojevi vanjskih zidova ove građevine nisu uobičajeni oštri bridovi, već su zasječeni sa svake strane, što umanjuje dojam rigidnosti. Uz to, moguće je zamijetiti da su široki vijenac koji prati rub krovne terase te krovnište nad najvišom etažom također izlomljeni na bridovima. Takav način oblikovanja volumena moguće je zamijetiti i na širokim ogradama istaknutih balkona. Jugoistočni i sjeverozapadni vanjski zid, raščlanjeni su nizovima malih kvadratnih prozorskih otvora i kutnih balkona, koje s obje strane flankiraju nizovi francuskih balkona. Njihov se raspored na ova dva zida odražava zrcalno. Sjeveroistočni zid je raščlanjen, u središtu, nizom istaknutih balkona, također flankiranih dvama nizovima francuskih balkona, dok je jugozapadni zid raščlanjen samo dvama nizovima balkona nad ulazima u zgradu. Na prvi pogled masivna i zatvorena zidna masa ove građevine, zapravo je vrlo dobro raščlanjena te je skoro svakoj prostoriji u stanovima omogućeno dopiranje prirodne svjetlosti i svježeg zraka, a tako i otvorenost unutarnjeg prostora prema van, štiteći, u isto vrijeme, intimnost doma njezinih stanara.

*Slika 56. i 57. Pogled na JZ i SZ pročelje zgrade (lijevo) i pogled na JI i SI pročelje zgrade (desno)
(preuzeto: privatna zbirka B. Benića)*

Slika 58. Presjek garaže uz neboder (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2)

Zapadno od ovog solitera nalazi se dvoetažna garaža. Jednim dijelom je ukopana u teren, a iznad njega se izdiže još nekolicina nadzemnih natkrivenih parkirnih mjesta. Pri izgradnji garaže planiran je kapacitet od dvadesetak mjesta za automobile, što se s vremenom i povećanjem količine osobnih vozila u gradu pokazalo nedostatno. Vanjsko zidno oplošje garaže prekriveno je grubo preklesanom kamenom oplatom, koja uz zelenilo koje ju okružuje, omogućuje konstrukciji ovakve funkcije ostati prikrivenom i neistaknutom.

Slika 59. Današnje stanje zgrade (fotografirao: L. Čučević, ožujak 2024.)

Ova zgrada i danas izvršava primarno zadane funkcije. Kroz desetljeća je doživjela omanje preinake (zatvaranje balkona, zasigurno pregrađivanje i izmjene rasporeda prostorija u stanovima, pregradnje krovne terase). U međuvremenu su je prekrili borovi pa je, stoga, unatoč svojoj masivnosti, s Bulevara i slabije vidljiva. Jedino što bi se moglo natuknuti kod današnjeg stanja ove zgrade je potreba za održavanjem fasade koja je s vremenom pod utjecajem vanjskih čimbenika na dijelovima pocrnjela.

6.2. Stambene zgrade „Solidarnosti“ u Novoj Mokošici

Rijeka dubrovačka, prostor porječja rijeke Omble, nalazi se sjeverozapadno od Dubrovnika. Ovo je područje nekoć bilo dijelom Astoreje te su se uz njegovu obalu nizali vlasteoski ljetnikovci okruženi vinogradima i maslinicima.⁹⁶ Od vremena vlasteoskog ladanja, Rijeka dubrovačka pretrpjela je, nažalost, brojne izmjene. Brojnim preinakama narušile su se vizura i kvaliteta zaštićenog krajobraza te oštetile kulturno-povijesne cjeline koje su stoljećima dominirale nad obalom rijeke Omble.⁹⁷ Na sjevernoj obali nalazilo se selo Mokošica, koje se zbog bogatstva voćaka, a poglavito agruma, nazivalo „Vrtom Omble“.⁹⁸ Na prostoru tog seoceta, osamdesetih se godina prošlog stoljeća, izgradilo veliko satelitsko naselje Dubrovnika, Nova Mokošica. Ovo je naselje okarakterizirano tipskom i funkcionalističkom socio-realističkom arhitekturom, nedostatnom komunalnom infrastrukturom te kontinuiranom izgradnjom koja i dan danas primiče granice, nekoć suburbanog naselja, samom Gradu.⁹⁹

Slika 60. Pogled na zapadni dio Nove Mokošice (preuzeto:facebook.com, 20. 5. 2024.)

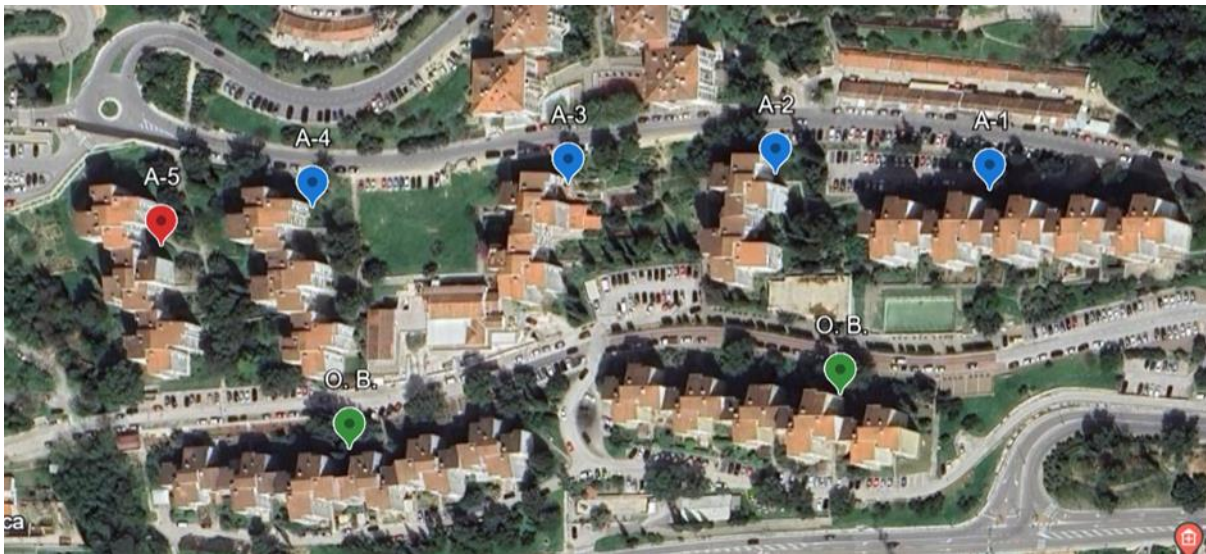
⁹⁶ Hrvatska enciklopedija. *Rijeka dubrovačka*. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/rijeka-dubrovačka>, pristupljeno: 20. 5. 2024.

⁹⁷ Šćitaroci Obad, M., Marić, M. i Medović, M. „Perivoji Rijeke dubrovačke: Čimbenici identiteta i kriteriji vrijednovanja“. *Prostor* 25, br. 2. (2017.), str. 177.

⁹⁸ Stojan S. *Ombla, vile i vilani: Povijest svakodnevnice u ljetnikovcima Rijeke Dubrovačke (15. do 19. st.)*. Zagreb-Dubrovnik: HAZU, Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 2018., str. 34.

⁹⁹ Belamarić, I., Belamarić, J. i Šverko, A. *Valorizacija kulturnog krajobraza Rijeke dubrovačke*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2021., str. 15.

Novo se naselje gradilo u nekoliko faza, a među prvim građevinama nastaju stambeni nizovi u blizini same rijeke. Za projektiranje ovih višestambenih nizova bio je zadužen PB „Arhitekt“, a projektantica prvih, onih paralelnih s tokom rijeke, bila je Olivera Bravačić.¹⁰⁰ Arhitektica Bravačić je ove građevine zamislila kao nizove, tipološki sličnih, lamela centralnog križnog tlocrta, s istakama na rubovima krila, koje bi u elevaciji imale prizemlje i tri do pet katova. S obzirom na to da se teren na kojem su ovi nizovi izgrađeni nalazi na klizištu, arhitektica se zalagala za nižu katnost, no njeni prijedlozi nisu uvaženi te su prilikom izgradnje, ustvari, nadograđivana po još dva do tri kata, što je rezultiralo izrazito masivnim građevinama.¹⁰¹

Slika 61. Pogled iz zraka na stambene nizove u Novoj Mokošici (preuzeto: *Google Earth*, 21. 5. 2024.)

Najveći interes će se, u ovom slučaju, ipak posvetiti najzapadnijem nizu (A-5) za kojeg su pronađeni podatci koji potvrđuju S. Janjića kao autora projekta. Uz Slobodana Janjića, na ovom se projektu, kao suradnik, navodi i arhitekt Pero Jemo.¹⁰² Investitori za izgradnju ovog stambenog niza bile su stambena zadruga „Solidarnost“ (pri HTP-u „Dubrovnik“) i stambena zadruga „Elektrojug“, koje su 20. 12. 1983. godine dobile građevinsku dozvolu za izgradnju dva objekta (od predviđena tri) u ovom nizu.¹⁰³ Izgradnja ovih građevina najvjerojatnije je

¹⁰⁰ Na tom je prostoru izgrađeno sedam višestambenih nizova, koji, unatoč drukčijoj orijentaciji, pokazuju tlocrtne sličnosti pa se, stoga, pretpostavlja da su svi (uz one za koje je pronađena potvrda) proizašli iz „Arhitektovog“ ureda.

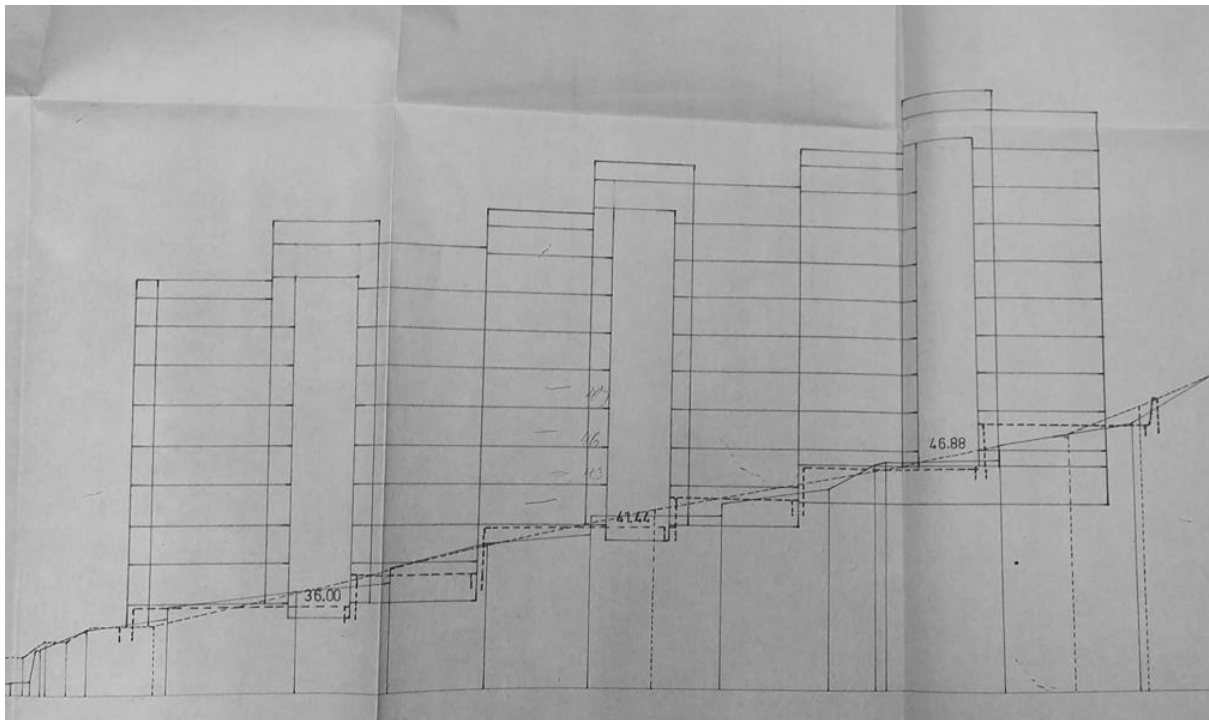
¹⁰¹ Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik*. <https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>, pristupljeno: 20. 5. 2024.

¹⁰² HR-DADU, Općina Dubrovnik, Stambena zadruga „Solidarnost“-Zgrade A5 Mokošica, UP/I-05/5-3492-83, Fascikla PB „Arhitekta“ – izvedbeni projekt, 1983. (kut. 1)

¹⁰³ Treća lamela je izgrađena naknadno, no nisu pronađeni podatci o tome.

započela godinu ili dvije nakon izdavanja građevinske dozvole, dakle, ili 1984. ili 1985. godine.¹⁰⁴

Ovaj se višestambeni niz pruža okomito na tok rijeke Omble te prati konfiguraciju kosog terena. Upravo su zbog toga, lamele smještene na višoj nadmorskoj visini i dimenzijama više od onih smještenih na nižoj, i to za za visinu od otprilike dvije etaže. Svaka od njih je osmišljena kao zasebna cjelina, a međusobno su odijeljene za po 2,5 metara. Jedinice ovog niza tlocrtom prate centralni križni primjer prethodno izgrađenih nizova, a u svakoj od njih se nalazi jednak broj etaža (suteran, prizemlje, šest katova i mansarda). Sama konstrukcija masivnih zidova na ovim građevinama izrađena je od armiranog betona prekrivenog tunelskom oplatom, dok su zatvornici lođa i krovnište izrađeni od siporexa. Ove su zgrade prekrivene kosim jednoslivnim krovništem s crijepom tipa „Mediteran“. Skromni zeleni pojas oko ovog stambenog niza je parkovski uređen.¹⁰⁵

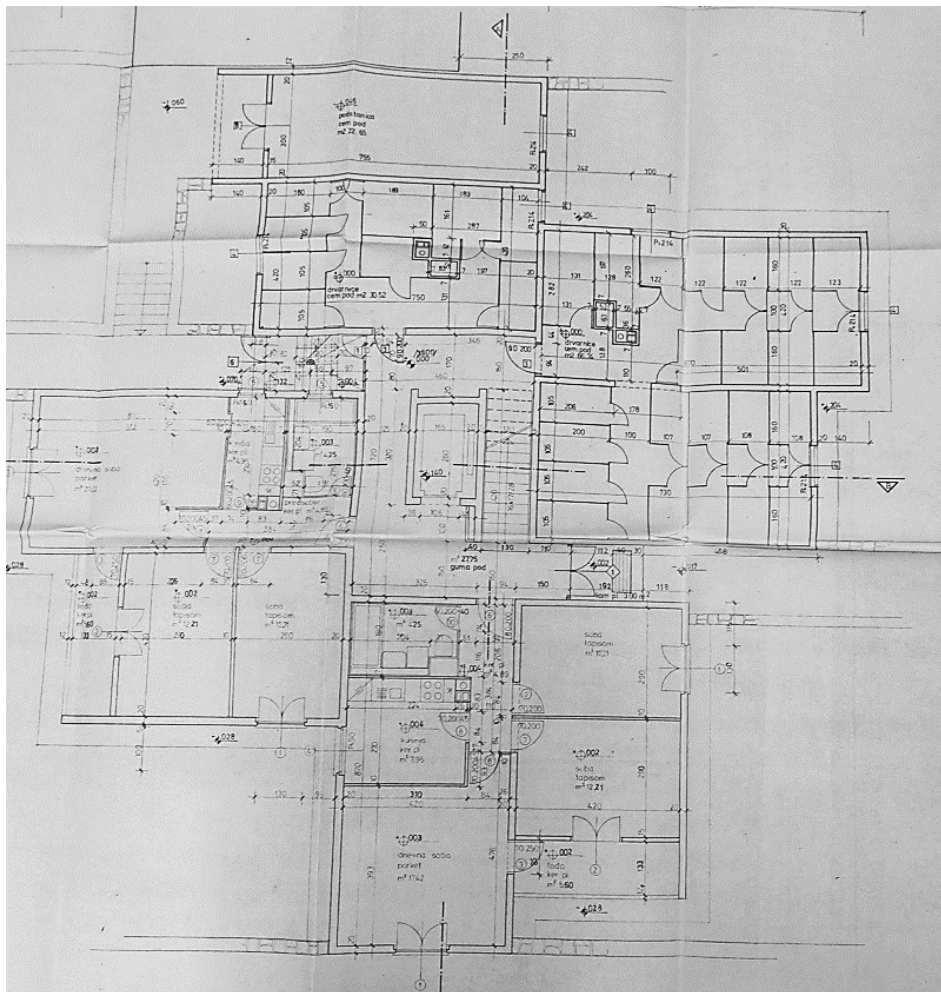

Slika 62. Profil kroz stambeni niz A-5 (preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

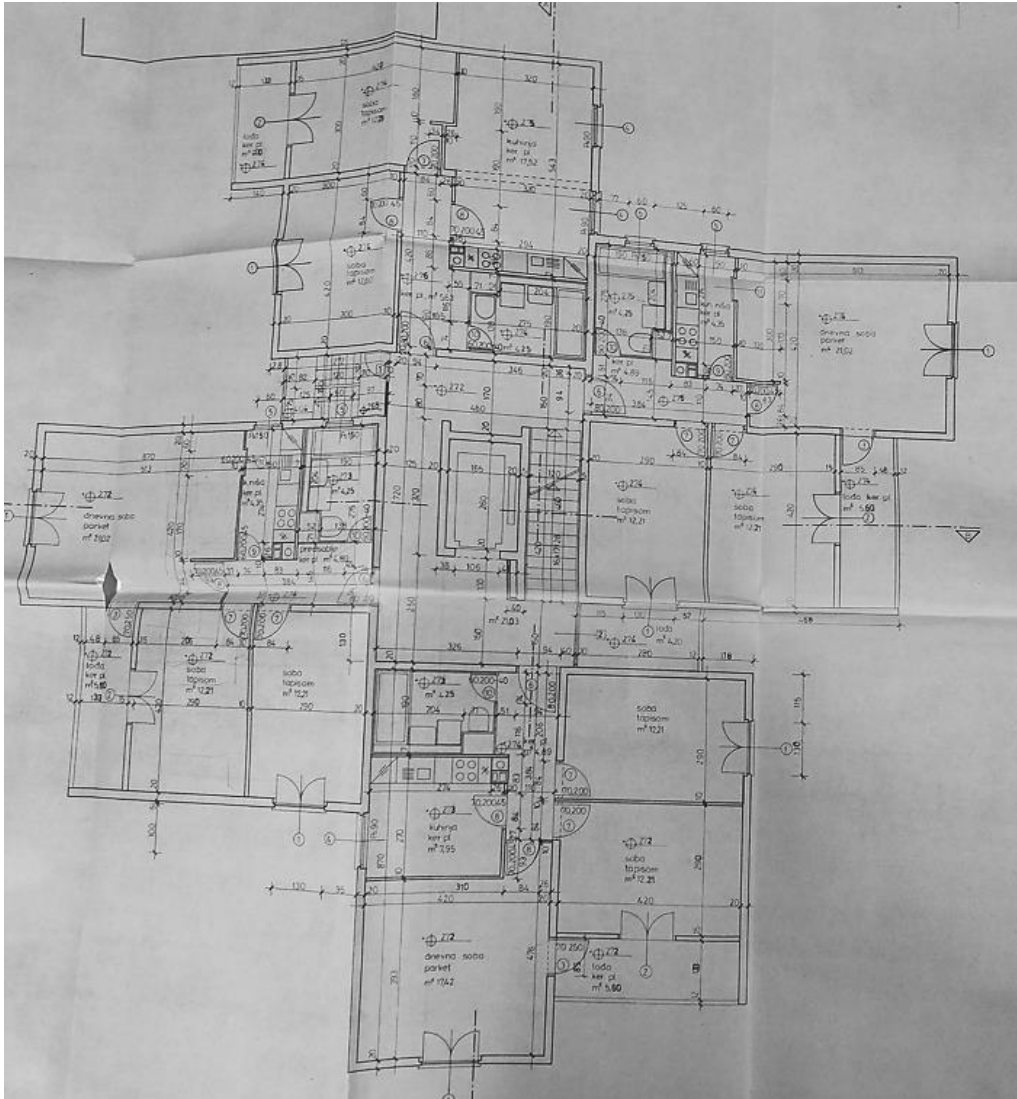
¹⁰⁴ HR-DADU, Općina Dubrovnik, Stambena zadruga „Solidarnost“-Zgrade A5 Mokošica, UP/I-05/5-3492-83, Građevinska dozvola, 1983. (kut. 1)

¹⁰⁵ HR-DADU, Općina Dubrovnik, Stambena zadruga „Solidarnost“-Zgrade A5 Mokošica, UP/I-05/5-3492-83, Tehnički opis pri izgradnji niza A5, 1983. (kut. 1)

U središnjem se dijelu prve lamele nalaze stubište i prostor za dizalo, oko kojih su koncentrirani ostali prostori smješteni u krakovima zgrade. U sjevernom i istočnom kraku, na razini suterena su smještene drvarnice, dok su u južnom i zapadnom smještena dva dvosobna stana. Stanovi u suterenu imaju jednaki tipski raspored prostorija, samo što prate drukčiju orijentaciju. Jednaki raspored imaju i ostali stanovi, smješteni u svim krakovima zgrade, na još pet katova. Prostorije u stanovima su raspoređene u dvije grupe; prostori za dnevno boravljenje i spavaonice te su, stoga, i prostorno odijeljene jedne od drugih. U jednom se dijelu stana nalazi manji kuhinjski blok, uz čiji se zid s jedne strane oslanja kupaonica, a s druge strane veliki dnevni boravak. Jedinu iznimku čine stanovi u sjevernom krilu u kojima dnevni boravak nije odijeljen zidom od kuhinje, već su te dvije funkcije povezane u jedan otvoreni prostor. Blok kuhinje, kupaonice i dnevnog boravka odijeljen je hodnikom od bloka koji se sastoji od dvije spavaće sobe. Jedino što povezuje prostor za dnevni boravak i onaj za spavanje je lođa s po jednim izlazom iz dnevnog boravka i iz spavaonice.

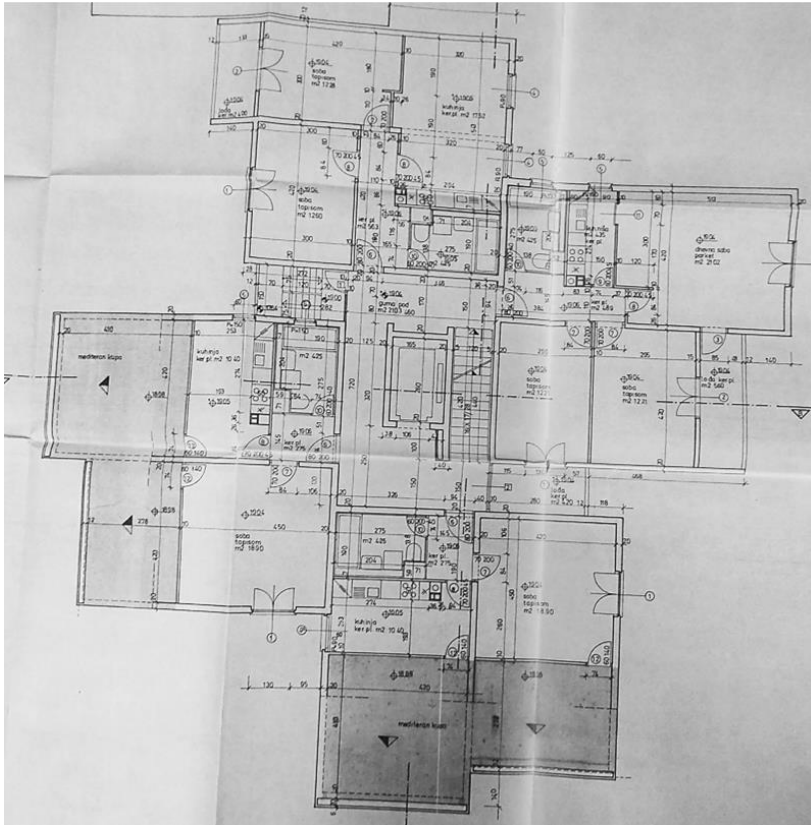

Slika 63. Tlocrt suterena zgrade 1 (Preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

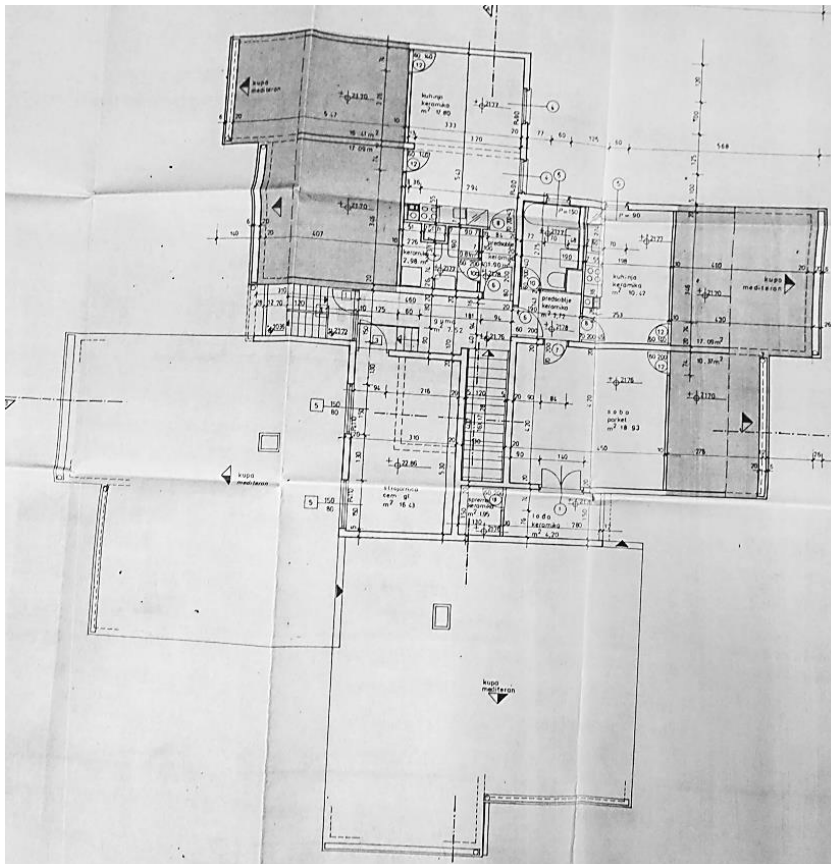

Slika 64. Tlocrt prizemlja i karakterističnog kata zgrade 1 (preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

Stanovi u sjevernom i istočnom krilu, šestog kata, prate istu tipologiju kao i oni na nižim etažama. U južnom i zapadnom krilu su, naprotiv, jednosobni stanovi. Jednosobni su stanovi, naravno, dosta manjih dimenzija od onih dvosobnih. U njima se ulazi kroz mali hodnik koji s jedne strane dijeli stan na blok kupaonice i kuhinje s prostorom za blagovanje, a s druge na jednu veliku spavaću sobu. Uz južni zid južnog krila i zapadni zid zapadnog krila pružaju se po dva kosa jednoslivna krova. Nad šestim katom se, povrhu južnog i zapadnog krila, uzdiže krovšte dok se u istočnom i sjevernom krilu nalazi visoko potkrovlje. U prostoru visokog potkrovlja nalaze se jedna garsonijera (sjeverno krilo) i jedan jednosobni stan (istočno krilo). Uz istočni zid jednosobnog stana te uz zapadni zid garsonijere se pružaju po dva manja kosa krova na jednu vodu.

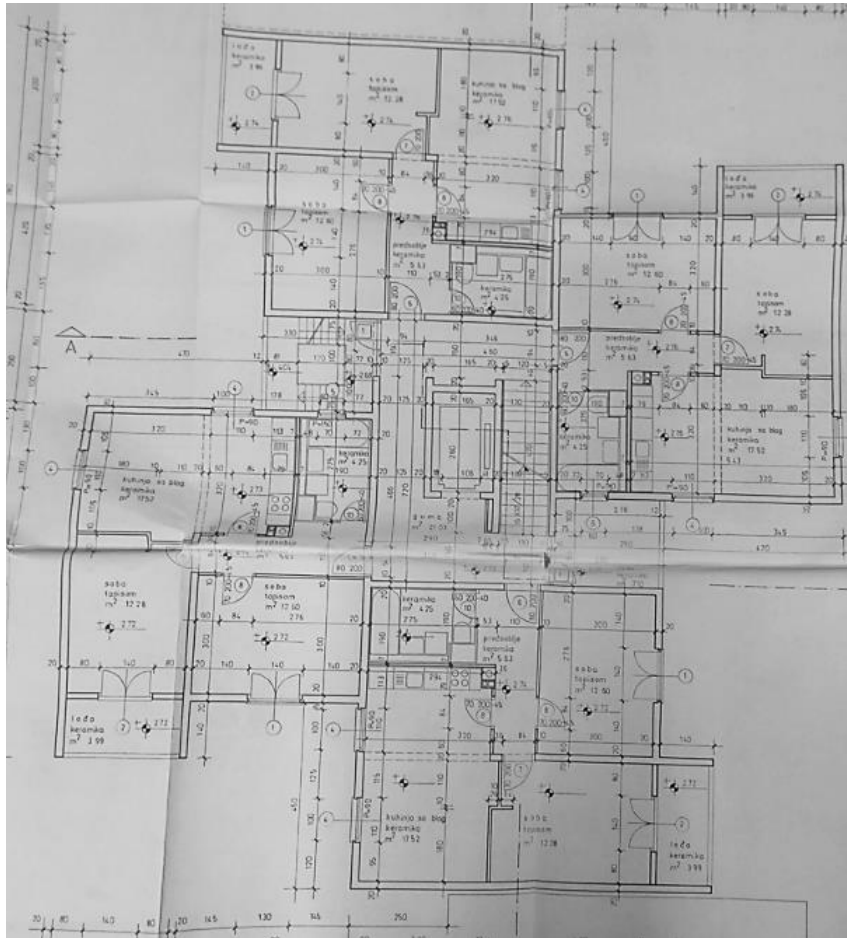

Slika 65. Tlocrt šestog kata zgrade 1 (preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

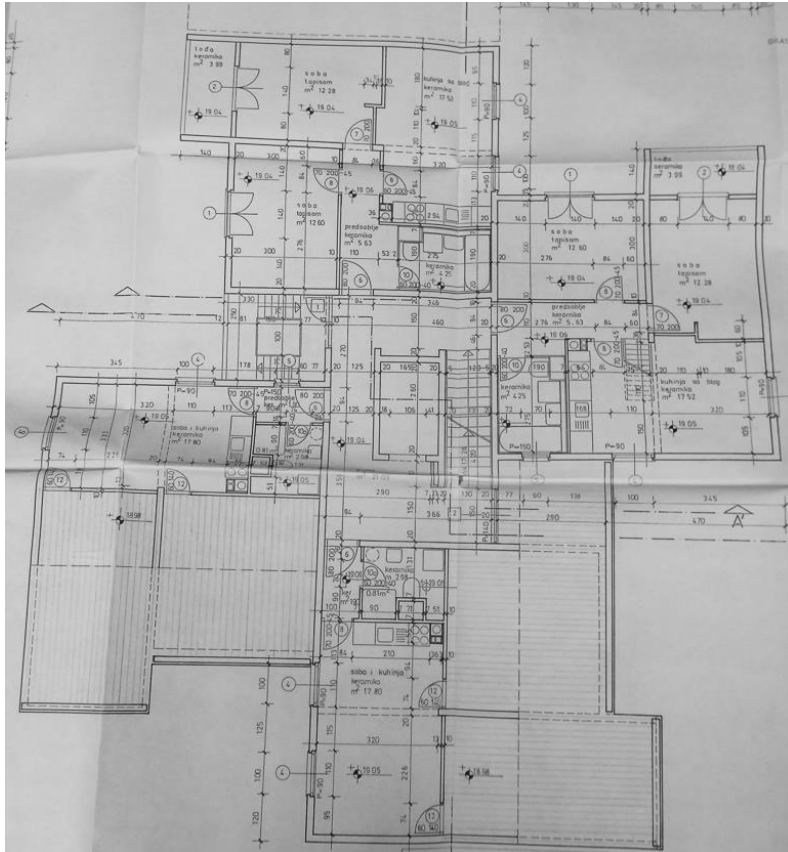
Slika 66. Tlocrt potkrovlja zgrade 1 (preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

Druga lamela ima nešto drukčiji tlocrt, što je utjecalo i na unutarnji raspored prostorija. Ono što joj je zajedničko s prvom lamelom su centralno stubište i prostor za lift, smještaj drvarnica u suterenu i tipska podjela prostorija u stanovima u dvije grupe. Za razliku od dvosobnih stanova u prvoj zgradi, oni u drugoj nemaju odvojeni prostor kuhinje i dnevnog boravka, već široku prostoriju u kojoj se smješta blok kuhinje s blagovaonicom. Uz to, kod ovih stanova prostor blagovaonice nema izlaz na lođu, već se isti nalazi samo uz rubni zid po jedne od spavaćih soba.

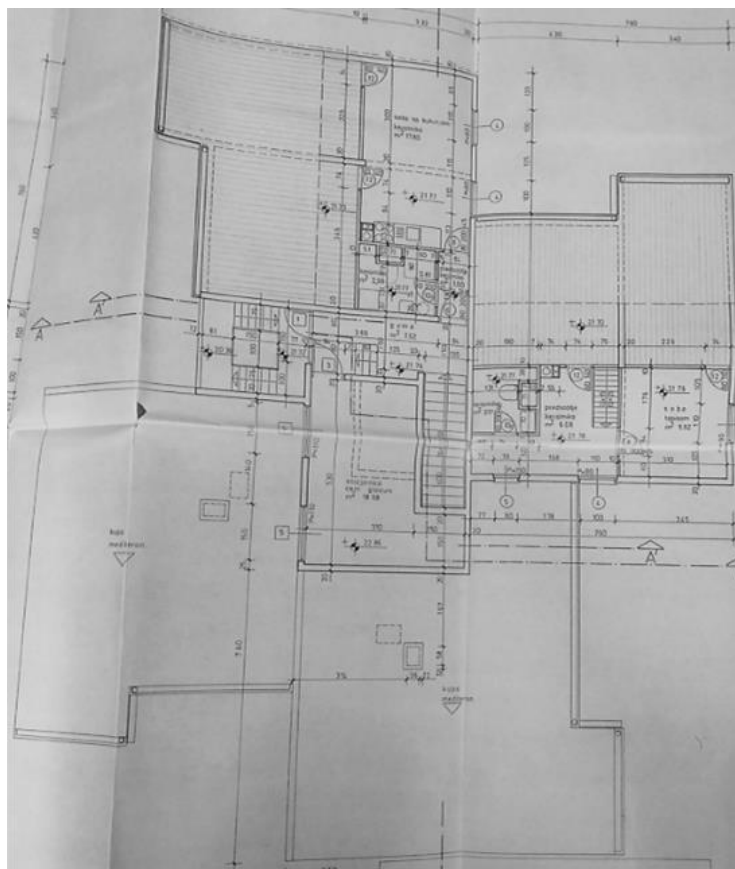

Slika 67. Tlocrt prizemlja i karakterističnog kata zgrade 2 (preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

Šesti kat se, kao i na prethodnom primjeru, razlikuje od nižih etaža. U njegovom sjevernom i istočnom krilu nalaze se dvosobni stanovi koji prate tipologiju onih s nižih katova, dok su u južnom i zapadnom dijelu smještene dvije manje garsonijere uz čije se bočne strane spuštaju kosi jednoslivni krovovi. Na etaži poviše, južno i zapadno krilo su prekriveni kosim krovom, dok su u sjevernom i istočnom krilu smještene garsonijere nalik onima sa šestog kata. Uz bočne se zidove garsonijera također protežu kosi krovovi na jednu vodu.

Slika 68. Tlocrt šestog kata zgrade 2 (preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

Slika 69. Tlocrt potkrovlja zgrade 2 (preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1)

Vanjsko zidno oplošje je kod obje lamele raščlanjeno vertikalnim nizovima lođa, francuskih balkona i manjih pravokutnih prozorskih otvora, a sama fasada je izvedena vodonepropusnom žbukom. Glavni ulazi u zgradu se nalaze na zapadnoj strani, dok se na istočnoj nalaze izlazi u slučaju nužde. Zidovi koji zatvaraju prostor centralnog stubišta su, nad ulaznim vratima i vratima za izlaz u slučaju opasnosti, ostakljeni na svakoj etaži.

Slika 70. Pogled na južno pročelje zgrade 1 (preuzeto: Google maps, 23. 5. 2024.)

Vodeći se informacijom da je arh. Olivera Bravačić projektirala dva stambena niza bliža samoj rijeci, moguće je na temelju tipoloških obilježja istoj arhitektici pripisati i niz A-1. Što se tiče stambenih nizova postavljenih okomito na tok rijeke, kao prvo je moguće zaključiti da su projektirani na način da se svojom tipologijom prilagođavaju dizajnu niza A-1 (i prethodno izgrađena dva niza, bliža rijeci) te da, na taj način, održavaju uniformnost u arhitektonskom oblikovanju na prostoru ovog stambenog naselja. Kao drugo, moguće je zamijetiti da je niz A-4 svojim dizajnom vrlo blizak nizu A-5 te bi se, stoga, mogla iznijeti pretpostavka kako je i on djelo arh. Janjića. Ono što je zajedničko zgradama u svih sedam stambenih nizova je današnje stanje; pozatvarane lođe i neodržavana fasada.

6.3. Kuća za odmor u Lozici

Naselje Lozica nalazi se sjeverozapadno od Dubrovnika, na samom rubu teritorija Rijeke dubrovačke. Smješteno je na padini između naselja Štikovice i Mokošice te se prostire ispod naselja Pobrežje. Ovo prigradsko naselje je sa zapadne strane uokvireno morem i otočićem Daksom, a upravo je to obilježje ovu lokaciju učinilo privlačnom za izgradnju niza kuća za odmor i elitnih vila, kako u razdoblju Jugoslavije, tako i danas. Osim toga, kroz ovo naselje protječe trasa Jadranske magistrale, koja je uz oblik same obale pomogla odrediti etape širenja stambene, odnosno ladanjske arhitekture u Lozici. Logički je moguće zaključiti kako prve građevine ove namjene nastaju ispod trase Magistrale pri samom obalnom rubu, omogućujući stanovnicima lakši i brži spust do mora. Kasnije se faze izgradnje u Lozici, zbog potpunosti „prvog reda do mora“ primiču samoj Magistrali, a u suvremeno doba prelaze i s gornje strane ove prometnice.

Slika 71. Pogled na II dio Lozice (preuzeto: slobodnadalmacija.hr, 24. 5. 2024.)

U ovom naselju je, 1965. godine, izgrađena i jedna kuća za odmor koju je projektirao arh. S. Janjić.¹⁰⁶ Radi se o stambenom objektu pravokutnog izduljenog tlocrta, koji u elevaciji ima dvije etaže (prizemlje i kat). Zidovi ove građevine su izvedeni od fino obrađene kamene

¹⁰⁶ Marinković, F. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 16.

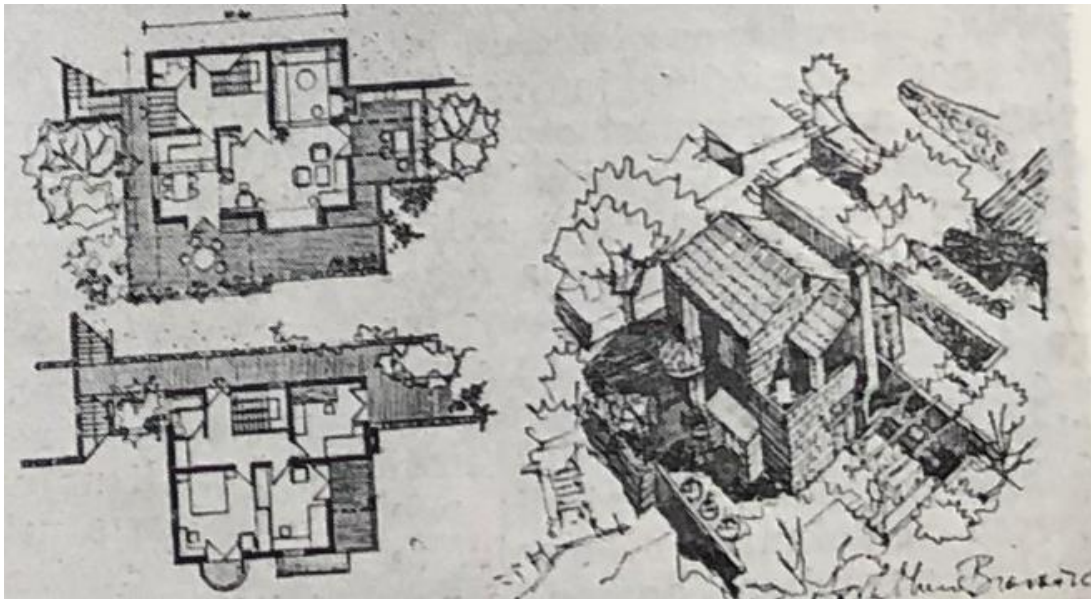
oplate, a nad njima se uzdiže krov na dvije vode prekriven crijepom, najvjerojatnije, tipom „Mediteran“. Istočno pročelje ove kuće, ono koje je okrenuto prema moru, je na katu raščlanjeno dvama velikim pravokutnim prozorskim otvorima i lođom, koji stanarima omogućuju prodor prirodne svjetlosti u unutrašnjost same kuće, ali i neprocjenjivi pogled na Jadransko more. Ova kuća za odmor je okružena i širokom okućnicom. Okućnica je svojim kaskadnim oblikovanjem prilagođena konfiguraciji tla te su njene etaže naglašene debelim zidovima od grubo preklesanog kamena. Također je i ispunjena zelenilom i visokim borovima, koji održavaju hlad u dvorištu i zaklanjaju ovu kuću od znatiželjnih pogleda prolaznika na brodovima i barkama. U najnižem zidu okućnice probijen je lučni otvor, koji stanarima omogućuje prolaz do mora.

Slika 72. Pogled na istočno pročelje kuće za odmor u Lozici (preuzeto: Marinković, F., 1980., str. 16.)

Unatoč nedostatku podataka, unutarnji raspored prostorija u ovoj kući moguće je pretpostaviti na temelju usporedbe s primjerom kuće Lopandić, projekta Olivera Bravačić, u obližnjoj Štikovici i tipološkom rasporedu prostorija u primjerima ladanjske arhitekture. Unutarnji raspored najvjerojatnije prati tipsku podjelu prostorija u dvije grupe; prostorije za dnevni boravak i spavaonice, s tim da su u ovom slučaju kuhinja, blagovaonica i dnevni boravak u prizemlju, a spavaonice na katu. Na temelju usporedbe s kućom Lopandić u Štikovici moguće je pretpostaviti kako su prostor kuhinje, blagovaonice i dnevnog boravka (u prizemlju) povezani u jednu cjelinu te da su, kao i spavaonice na katu, smješteni na istočnoj strani kuće,

dakle, okrenuti prema moru, dok su hodnik i kupaonica na obje etaže okrenuti prema zapadu, tj. padini.

Slika 73. Idejni projekt kuće Lopandić u Štikovici (preuzeto: Marinković, F., 1980., str. 17.)

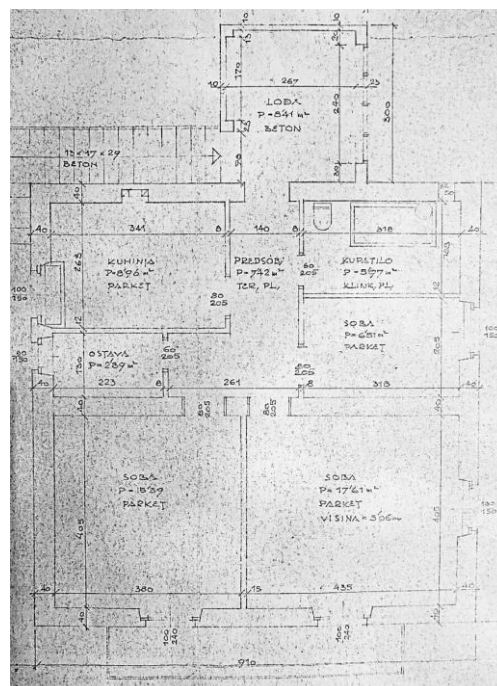
Od razdoblja izgradnje pa do danas, ova je stambena zgrada doživjela poneku preinaku te jednu značajniju nadogradnju. Uz njen zapadni zid nadograđena je jedna cijela stambena jedinica, koja se na prvobitno izgrađenu oslanja ne samo vanjskim zidom, već i dijelom krovišta. Iako dimenzijama dominira nad primarnim objektom, novoizgrađena jedinica ipak je tipologijom bliska istom te ne narušava, u velikoj mjeri, izvorni tradicionalistički dizajn Janjićevog projekta.

Slika 74. Današnje stanje kuće s nadogradnjom (preuzeto: slobodnadalmacija.com, 24. 5. 2024.)

6.4. Kuće obitelji Kulišić u Šipčinama i Kuni Pelješkoj

Arhitekt Janjić osamdesetih je godina 20. stoljeća projektirao nadogradnju obiteljske kuće Kulišić u Šipčinama te cjelovitu kuću za odmor istoj obitelji, u mjestu Kuna na poluotoku Pelješcu. Na prostoru koji danas zauzima kuća Kulišić u Šipčinama prvobitno se nalazio niz manjih objekata u kojima je, zahvaljujući nacionalizaciji, stanovalo nekoliko različitih obitelji. Po iseljenju tih obitelji, sedamdesetih je godina obitelj Kulišić odlučila rušenjem nekih od njih, izgraditi prizemnicu, a od ostalih objekata je načinila pomoćne prostorije i ostave. Osamdesetih godina, prema projektu S. Janjića, izvedena je adaptacija prizemnice i nadogradnja kata. Adaptacija je uključivala rušenje postojeće, dotrajale, drvene krovne konstrukcije, na čijem je mjestu izlivena betonska ploča, koja služi kao međukatna konstrukcija. Nadogradnjom kata, ova je kuća podijeljena u dva stana povezana vanjskim stubištem. Oba stana sadrže po tri sobe, kuhinju, kupaoonicu i predsoblje, no onaj na katu sadrži i ostavu te lođu do koje se dolazi stubištem s donje etaže, a iz koje se ulazi u gornji stan. Veće su sobe orijentirane prema jugozapadu, a one na katu, na toj strani, imaju i balkon, kako bi se osigurao dotok prirodne svjetlosti. Dizajn interijera projektirala je Slobodanova supruga Dunja. Nad nadograđenom etažom se uzdiže veliko koso krovništvo izvedeno kupom kanalicom, dok je fasada, ove armiranobetonske konstrukcije prekrivena kamenom oplatom. Kuća je okružena prostranom terasom i vrtom zonom.¹⁰⁷

Slika 75. i 76. Pogled na sjeverozapadno i jugozapadno pročelje (lijevo) (fotografirano: 8. lipnja 2024.) i tlocrt nadogradnje (desno) (preuzeto: privatna zbirka obitelji Kulišić)

¹⁰⁷ Razgovor s Darkom i Lastom Kulišić.

Kuća Kulišić u Kuni Pelješkoj izgrađena je krajem osamdesetih godina. Radi se o armiranobetnoskoj konstrukciji izgrađenoj u tri etaže; prizemlje i dva kata. Takvim etažiranjem arhitekt je riješio problem zahtjevne konfiguracije tla i velike visinske razlike (cca. 7 metara) između prizemlja i najviše etaže, u koju se ulazi s puta koji se prostire nad parcelom. Zidni volumen ove kuće rastvoren je kutnim lođama te nišama s ulaznim vratima na najvišoj i najnižoj etaži. Niše i lođe su sličnih dimenzija te su njihovi otvori izvedeni u obliku kvadrata sa zaobljenim kutevima, a isti oblik se pojavljuje i na vratima garaže. Osim lođama, pročelje okrenuto prema samoj parceli je raščlanjeno i dvama balkonima s željeznom ogradom. Fasada kuće je ožbukana, a nad zidnim oplošjem se uzdiže kosi krov prekriven crijepom.

Slika 77., 78. i 79. Bočno pročelje (lijevo), glavno pročelje (sredina) i gornji ulaz (desno)
(Fotografirao: Š. Špaleta, 9. lipnja 2024.)

Kuća Kulišić u Šipčinama, svojom je arhitekturom nešto tradicionalnija od one u Kuni. Zidni volumen je slabije rastvoren, a oplošje je prekriveno kamenom oplatom. U tom se slučaju projektant najvjerojatnije prilagođavao postojećoj arhitekturi te željama investitora da se kuća uklopi u okolni kontekst. Kuća u Kuni Pelješkoj, unatoč kosom krovu prekrivenom crijepom, oblikovnim je jezikom modernija. Pročelja su joj rastvorenija, a same fasade prekrivene žbukom i bojom. Uz to, zaobljenim otvorima lođa ova kuća pokazuje manju razinu rigidnosti. Takva je arhitektura vjerojatno rezultat veće slobode pri projektiranju novogradnje, ali i udaljenosti od dubrovačke sredine. Kod ovih je primjera, svakako, potrebno naglasiti sposobnost prilagodbe okolnoj arhitekturi kod kuće u Šipčinama te rješenje problema zahtjevnog terena kod kuće u Kuni.

6.5. Hotel Odisej u Pomeni na otoku Mljetu

Mljet je južnodalmatinski otok koji se pruža u smjeru sjeverozapad-jugoistok, uz znatni otklon prema zapadu. Svojim usmjerenjem prati smjer prostiranja obližnjeg poluotoka Pelješca od kojeg ga dijeli Mljetski kanal. Čak 70% otoka prekriveno je šumama, a na sjeverozapadnom dijelu istoga se nalaze dva jedinstvena morska jezera (Veliko i Malo jezero) te otočić sv. Marija. Na tom su otočiću, polovicom 12. stoljeća, izgrađeni crkva i benediktinski samostan u romaničkom stilu. Samostan je kroz stoljeća ojačavan fortifikacijama, dograđivan i nadograđivan, a naknadno je, jedno od njegovih krila, pretvoreno u hotel Melitu.¹⁰⁸ Sjeverozapadni dio otoka je, zajedno s jezerima i otočićem sv. Marije, 1961. godine proglašen nacionalnim parkom.¹⁰⁹ Uz ovaj se otok veže legenda o Odiseju, koja se odražava u nazivu špilje smještene na južnom dijelu otoka (Odisejeva špilja), ali i u nazivu danas jedinog hotela na otoku, hotela Odisej, nastalog po projektu arh. S. Janjića.¹¹⁰

Slika 80. Pogled na uvalu Pomena (preuzeto: wikimedia.org, 25. 5. 2024.)

¹⁰⁸ Nadilo, B. i Regan, K. „Mljet-prelijepi otok tužne sudbine“. *Građevinar* 52, br. 9. (2000.), str. 545-550.

¹⁰⁹ npmljet.hr. *Kratki pregled uspostave zaštite prirodne i kulturne baštine sjeverozapadnog dijela otoka Mljeta*. <https://np-mljet.hr/uspostava-statusa-zastite/>, pristupljeno: 25. 5. 2024.

¹¹⁰ Hotel Melita je zatvoren, a njegov je prostor vraćen dubrovačkoj biskupiji.

Hotel Odisej izgrađen je 1978. godine u uvali Pomeni, nekadašnjoj ribarskoj luci obližnjeg stambenog naselja Goveđari.¹¹¹ Radi se o masivnom zdanju, smještenom tik uz more. Ovaj se hotelski niz sastoji od 2 krila; jednog paralelnog s obalom i drugog okomitog na njega. Zajedno, ova dva izduljena hotelska krila oblikuju T-tlocrt cijelog zdanja. Niz koji je okomit na tok pružanja obale, svojim je kaskadnim oblikovanjem prilagođen konfiguraciji tla. Oba se niza sastoje od po tri jedinice različitih visina, od kojih neke imaju i do pet etaža. Zidni volumen na dijelovima bočnih zidova i glavnih pročelja snažnije prodire u prostor u obliku istaknutih pravokutnih konstrukcija natkrivenih malim, mjestimice jednoslivnim, mjestimice dvoslivnim, kosim krovovima. Nad masivnim zidovima jedinica koje čine ovo zdanje, uzdiže se niz dvoslivnih kosih krovova prekrivenih crijepom. Vanjsko zidno oplošje svih jedinica u potpunosti je raščlanjeno balkonima i, naravno, velikim pravokutnim balkonskim otvorima. Balkoni se duž oplošja pojavljuju u tri varijante; na bočnim istaknutim zidnim strukturama javljaju se pravokutni balkoni, a na reprezentativnijim pročeljima (na višim etažama) nalaze se polukružni balkoni s punim masama umjesto dekorativnih balustrada i (na nižim etažama) terase koje se pregradama dijele u više manjih balkonskih jedinica. Na najvišim etažama nalaze se prostrane terase koje imaju izlaze iz više prostorija, vjerojatno, jedinstvenog luksuznijeg apartmanskog bloka. Sjeveroistočno pročelje središnje hotelske jedinice je, u prizemlju i na katu (prostoru hotelskog restorana), raščlanjeno širokim vodoravnim nizovima staklenih stijena, koje osiguravaju gostima pogled na cijelu uvalu Pomena. Fasade su na hotelskim zgradama izvedene svijetlom žbukom.

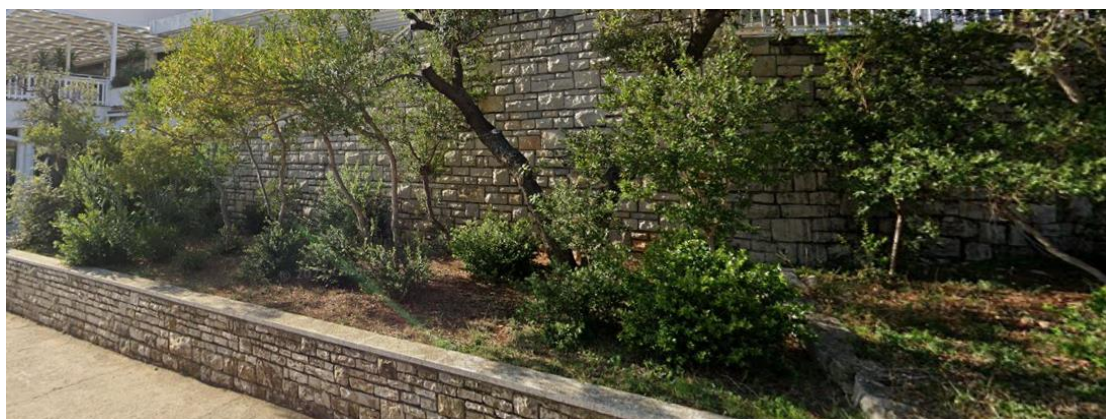
Slika 81. Sjeveroistočno pročelje hotela Odisej (preuzeto: Marinković, F., 1980., str. 17.)

¹¹¹ D. M. L. *Prodaje se hotel Odisej na Mljetu, jedini u hrvatskom nacionalnom parku.*
<https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/vijesti/turizam-i-gospodarstvo/prodaje-se-hotel-odisej-na-mljetu-jedini-u-hrvatskom-nacionalnom-parku-1390370#&gid=1&pid=1>, pristupljeno: 25. 5. 2024.

Hotel je obnavljan 1996. i 2004. godine, a danas raspolaže sa 155 soba i 2 luksuzna apartmana.¹¹² Dizajn ovog hotela kombinira tradicionalne i moderne elemente. Svojim kosim krovovima prekrivenim crijepom i adicijom zasebnih jedinica, podsjeća na tradicionalne dvojne kuće koje se vanjskim zidovima i dijelovima krovišta uvijek oslanjaju jedna na drugu. Za razliku od tradicionalnih arhitektonskih jedinica, zide ovih nije prekriveno kamenom, već slojem žbuke, no, ipak ne izostaje reminiscencija na tradiciju, koju je moguće zamijetiti u obliku kamene oplata na vanjskom zidu hotelskih terasa. Na prvi pogled, ovaj se hotelski kompleks doima kao kompaktna, zatvorena, zidna masa, no, ipak, je vrlo dobro raščlanjen otvorima (nizom balkona i masivnim staklenim stijenama), koji omogućuju prodor unutrašnjeg prostora prema van. Na taj način, gostima je osigurana privatnost, ali im se ne uskraćuje pogled na ovu prelijepu mljetsku uvalu.

Slika 82. Hotel Odisej i nadograđene jedinice (preuzeto: dubrovnikhistory.com, 25. 5. 2024.)

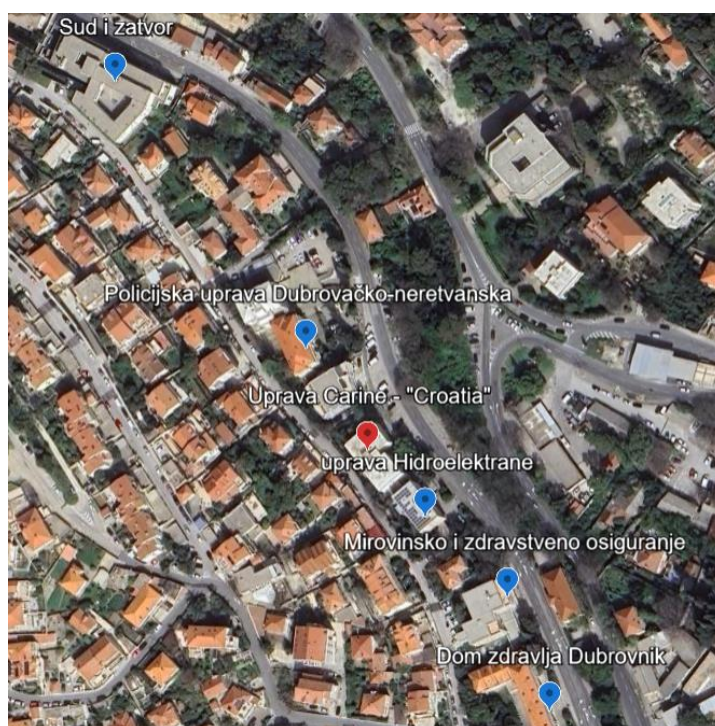
Slika 83. Detalj kamene oplata na vanjskom zidu hotelskih terasa (preuzeto: Google maps, 25. 5. 2024.)

¹¹² op. cit.

6.6. Zgrada Carinske uprave – „Croatia osiguranja“ u Dubrovniku

„Sve većom zagušenošću stare jezgre grada saobraćajem, pješacima, sve većim prilivom turista nužno (se) iziskuje izmještanje svih poslovnih prostorija iz stare jezgre grada kao i njegove bliže okolice radi funkcionalnog savremenog i ekspeditivnog obavljanja posla. Nove lokacije pružaju mogućnost bolje saobraćajne povezanosti poslovnih partnera kao i samog zaposlenja osoblja, a i savremeno funkcionalno organizirano poslovanje.“¹¹³

Jedna od spomenutih „novih lokacija“ je i današnja Ulica dr. Ante Starčevića, a nekadašnji Put Maršala Tita. Radi se o glavnoj prometnici, koja povezuje Gruž s Boninovom i Pilama (pred starom gradskom jezgrom). Uz ovu se ulicu pred izgradnju objekta koji je u fokusu rada već nalazio niz objekata kako stambene, tako i javne namjene. Objekti javne namjene, većinom su bili interpolirani u slobodni prostor među starijim stambenim jedinicama. Neki od primjeraka interpoliranih javnih građevina, koje prate trasu ove prometnice, su; Dom zdravlja (1938.), zgrada „Mirovinskog i zdravstvenog osiguranja“ (1965.), zgrada Policijske uprave -Villa Palma (izgrađena prije Prvog svjetskog rata, no nadograđena 1971.), zgrada „Hidroelektrane“ (HEP), zgrada Suda i zatvora (1980.) te zgrada Carinske uprave i „Croatia osiguranja“, koju je projektirao arh. S. Janjić.¹¹⁴

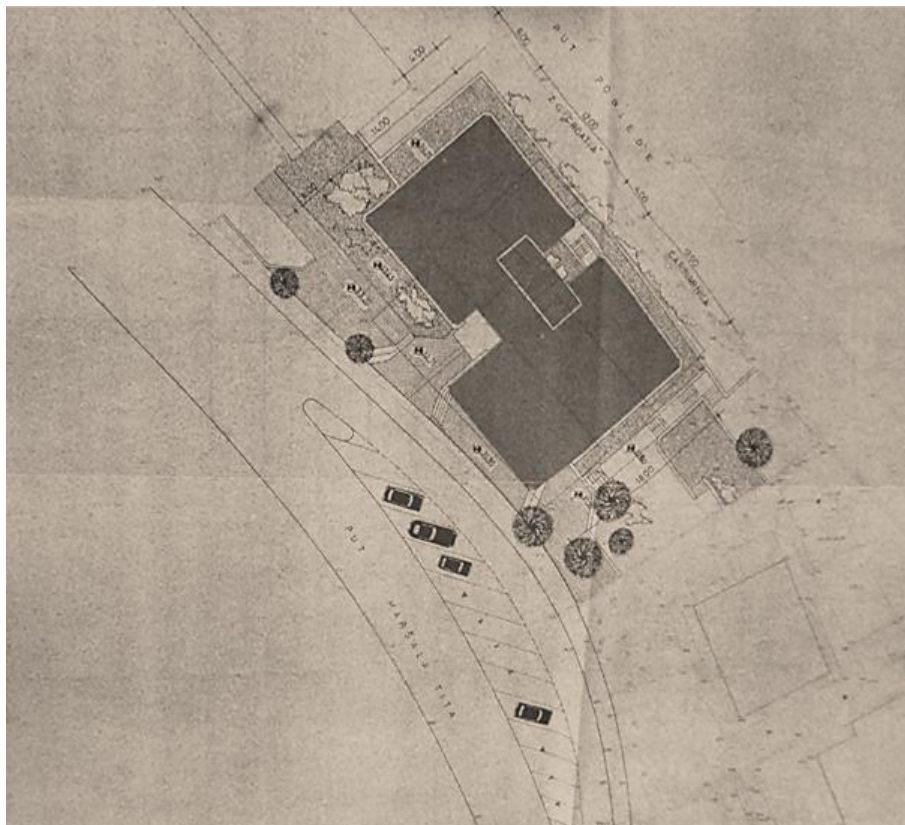

Slika 84. Poslovne zgrade uz Ul. dr. Ante Starčevića (preuzeto: Google Earth, 27. 5. 2024.)

¹¹³ HR-DADU Općina Dubrovnik, Izgradnja carinarnice, UP/I-02/2-2-1099-76, Janjić, S. Tehnički opis uz izvedbeni projekt carinarnice, 1976. (kut. 1)

¹¹⁴ Baće, A. et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.

Poslovna zgrada Uprave Carine i „Croatia osiguranja“ izgrađena je 1976. godine.¹¹⁵ Naziv nosi po svojim investitorima, Saveznoj upravi carina – Beograd i „Croatia osiguranju“-filijali Dubrovnik. Ova je građevina smještena tik uz, tada već postojeću, zgradu Uprave „Hidroelektrane Dubrovnik“ te je s istočne i zapadne strane omeđena prometnicama. Sama zgrada je podijeljena u dva krila, sjeverno za Carinsku upravu Dubrovnik i južno za prostorije „Croatia osiguranja“ i „INA-e“, koja su međusobno povezana zajedničkim prostorom ulaznog hola.¹¹⁶

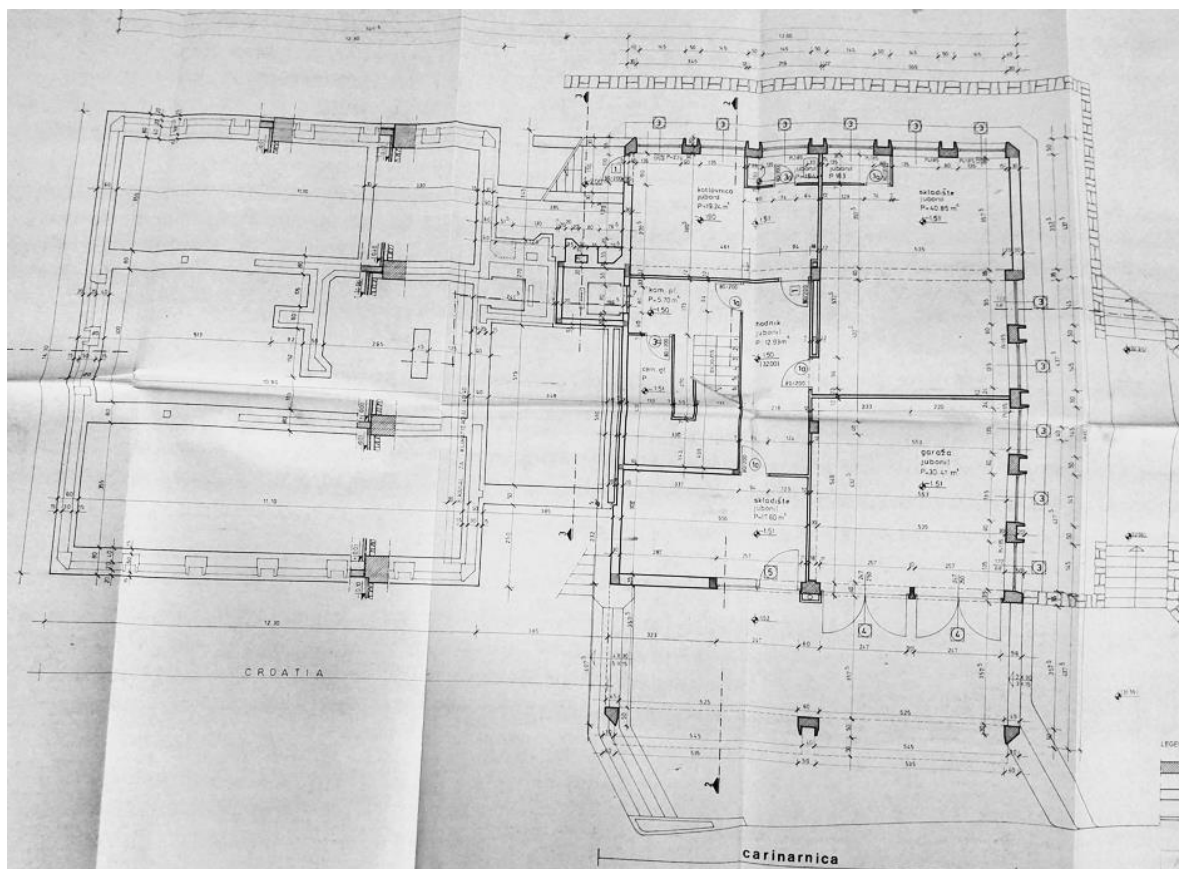
Slika 85. Situacija poslovne zgrade Carinske uprave – „Croatia osiguranja“ (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

Dva krila i središnji, spojni, prostor oblikuju tlocrt ove građevine u obliku slova H. Ona je svojom konstrukcijom prilagođena blagom nagibu terena. Sjeverno krilo građevine obuhvaća veći prostor od južnog, a oba su okružena pristupnim popločanim prostorom uz koji se protežu i manje ozelenjene površine. Glavni se prilaz ove građevine nalazi s istočne strane, tako da se u poslovne prostore pristupa iz današnje Ul. dr. Ante Starčevića. Ova građevina u elevaciji ima pet etaža (sjeverno krilo i središnji prostor – nisko i visoko prizemlje i tri kata,

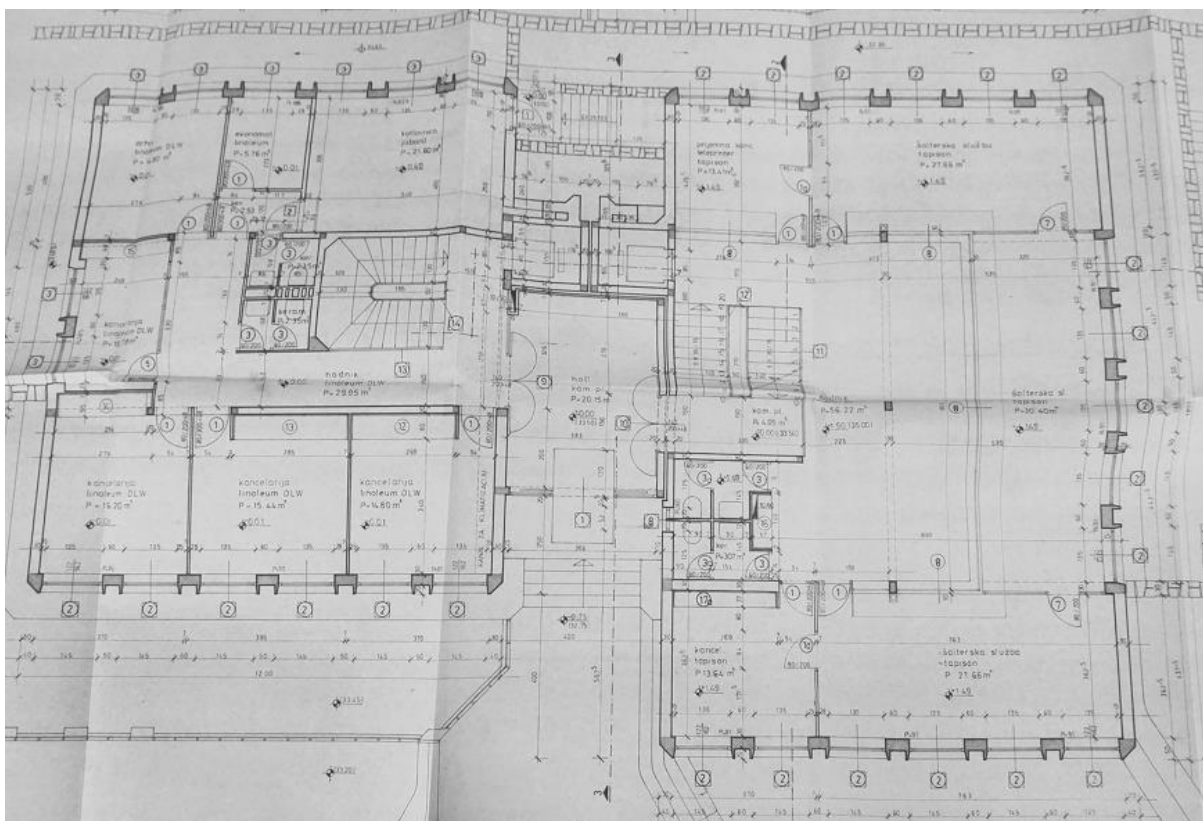
¹¹⁵ Marinković, F. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 17.

¹¹⁶ HR-DADU Općina Dubrovnik, Izgradnja carinarnice, UP/I-02/2-2-1099-76, Janjić, S. Tehnički opis uz izvedbeni projekt carinarnice, 1976. (kut. 1)

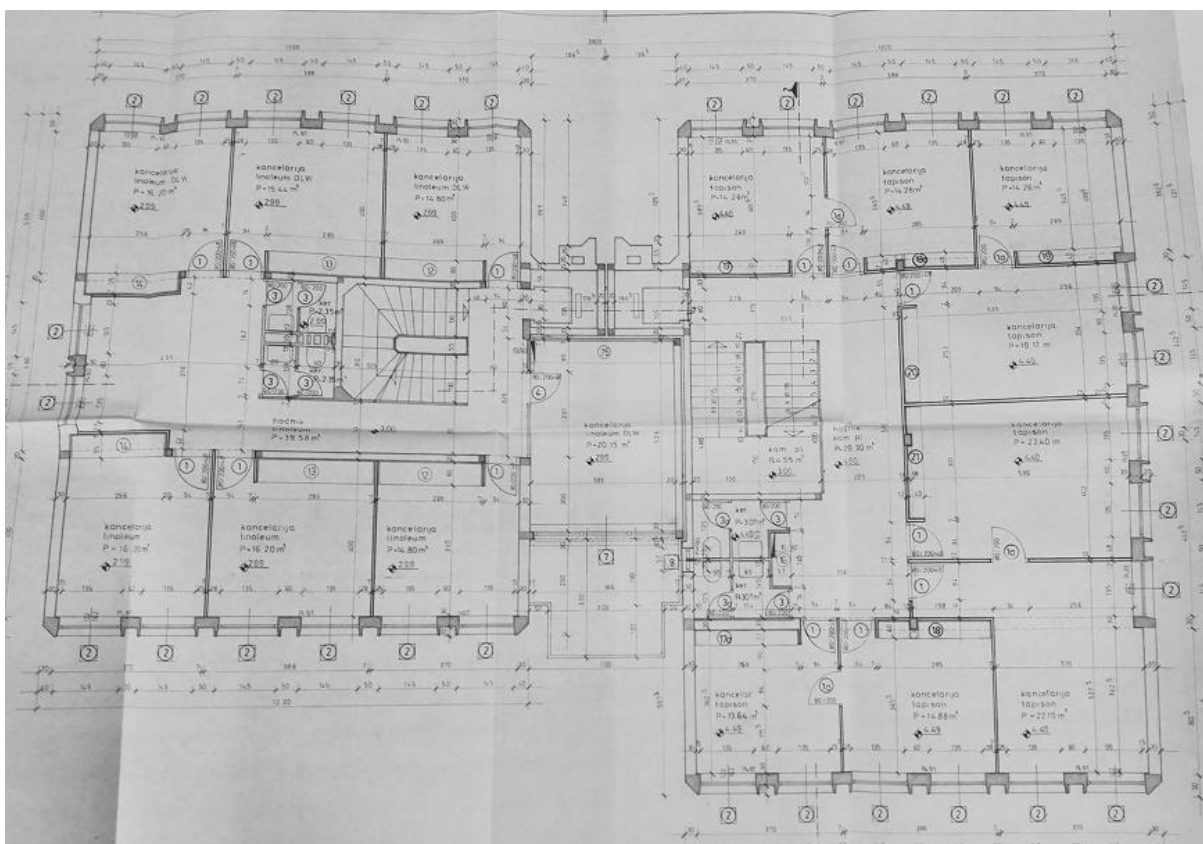
južno krilo – visoko prizemlje i četiri kata). Nisko se prizemlje nalazi samo u sjevernom krilu zgrade, a sadrži dva skladišna prostora i garažu. Visoko prizemlje se proteže kroz cijelu zgradu, a na njegovoj razini se u spojnom prostoru nalaze hol i hodnik, u sjevernom kraku dvije kancelarije te tri prostorije namjenjene šalterskoj službi, a u južnom kraku četiri kancelarije, prostor za arhivu, ekonomat te kotlovnica. Kancelarijski i šalterski prostori su u oba krila koncentrirani oko prostranih hodnika sa stubištima, a takav se raspored ponavlja i na ostalim etažama. Na svakoj etaži se nalaze i prostori toaleta. Prvi kat je ispunjen kancelarijskim prostorima, u sjevernom krilu se nalazi njih osam, a u južnom šest te je nad samim središnjim holom, također smješten jedan kancelarijski prostor. Tlocrt i raspored prostorija prvog kata se ponavlja i na drugom, s tim da je u južnom krilu nadodana još jedna kancelarija. Na trećem katu se uz manje kancelarije, u oba krila zgrade smješta i po jedna prostrana sala za sastanke. Uz salu za sastanke se u krilu „Croatie“ nalazi i mala čajna kuhinja, a u krilu Carinske uprave arhivski prostor te mala ostava. Na razini četvrtog kata se, nad južnom i središnjom jedinicom ponovno zrcali tlocrt drugog kata, dok se nad sjevernom jedinicom uzdiže ravno krovište. Nad četvrtim katom „Croatijine“ jedinice se, također, nalazi ravno krovište.

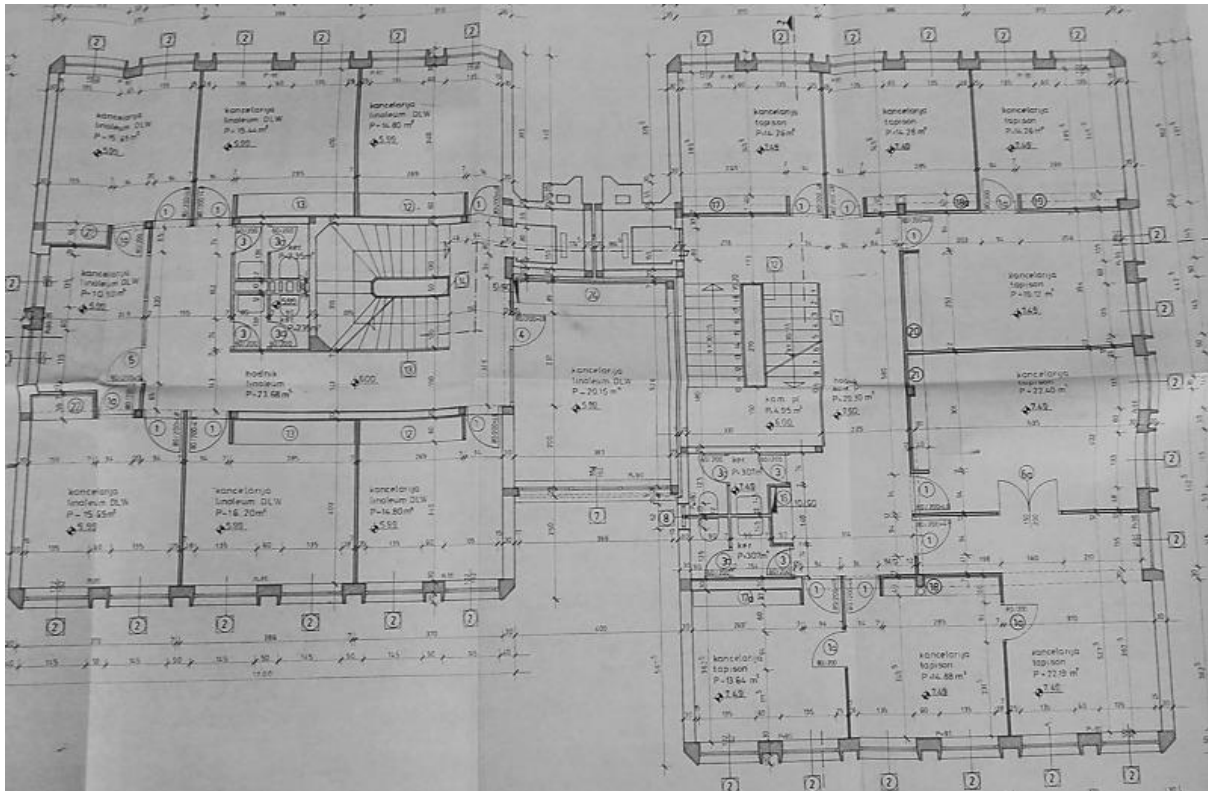
Slika 86. Tlocrt niskog prizemlja (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

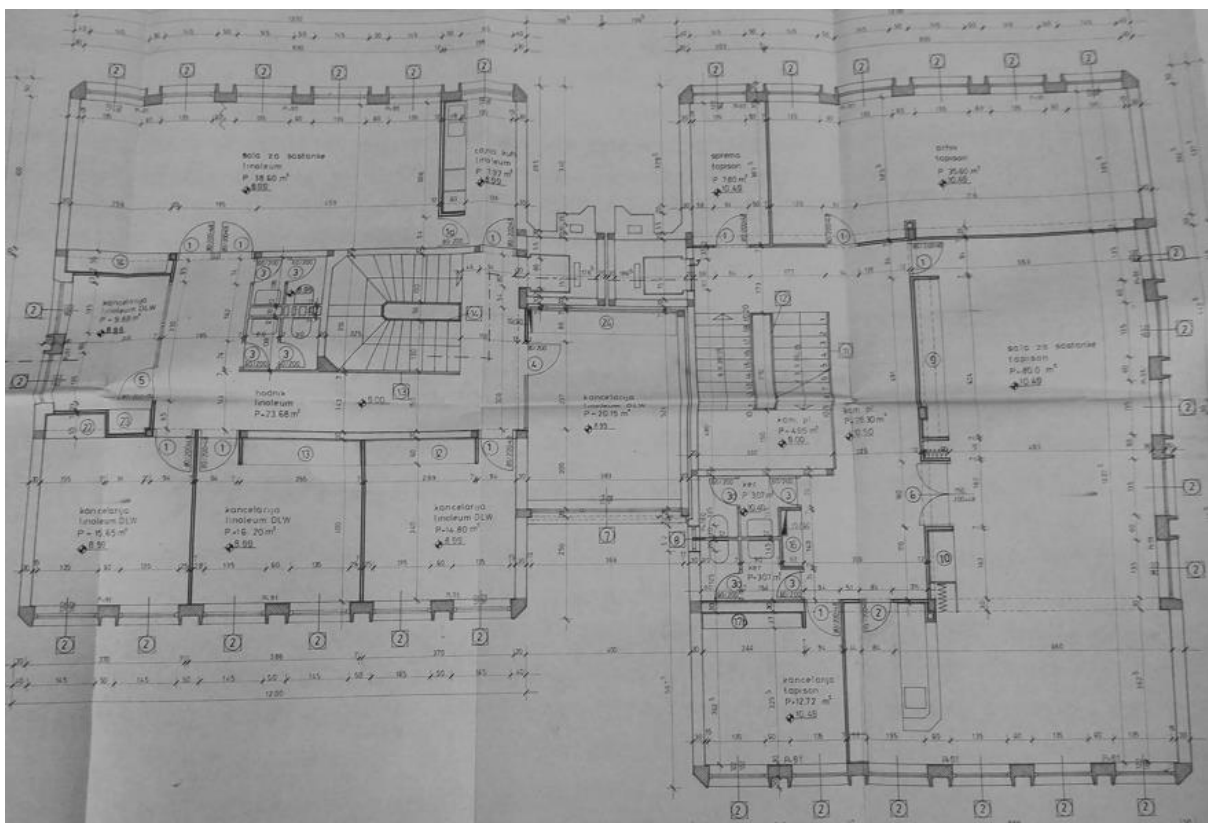
Slika 87. Tlocrt visokog prizemlja (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

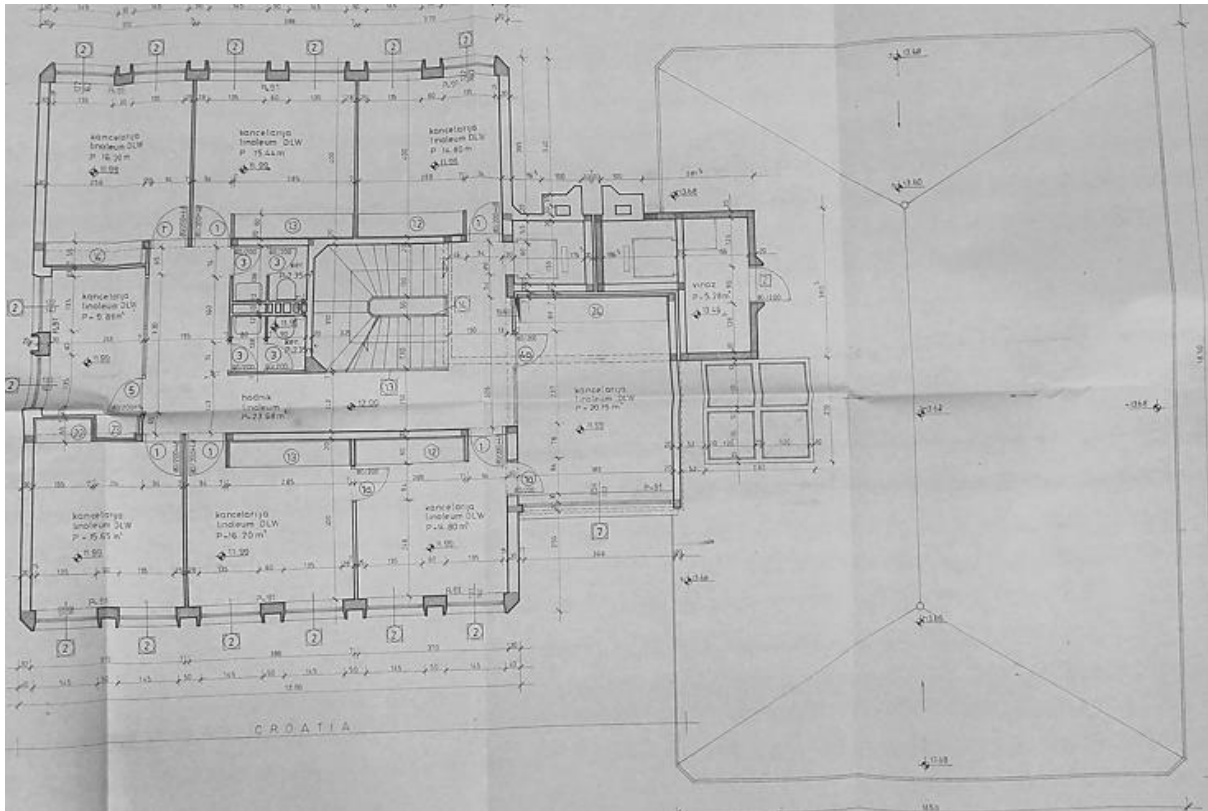
Slika 88. Tlocrt prvog kata (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

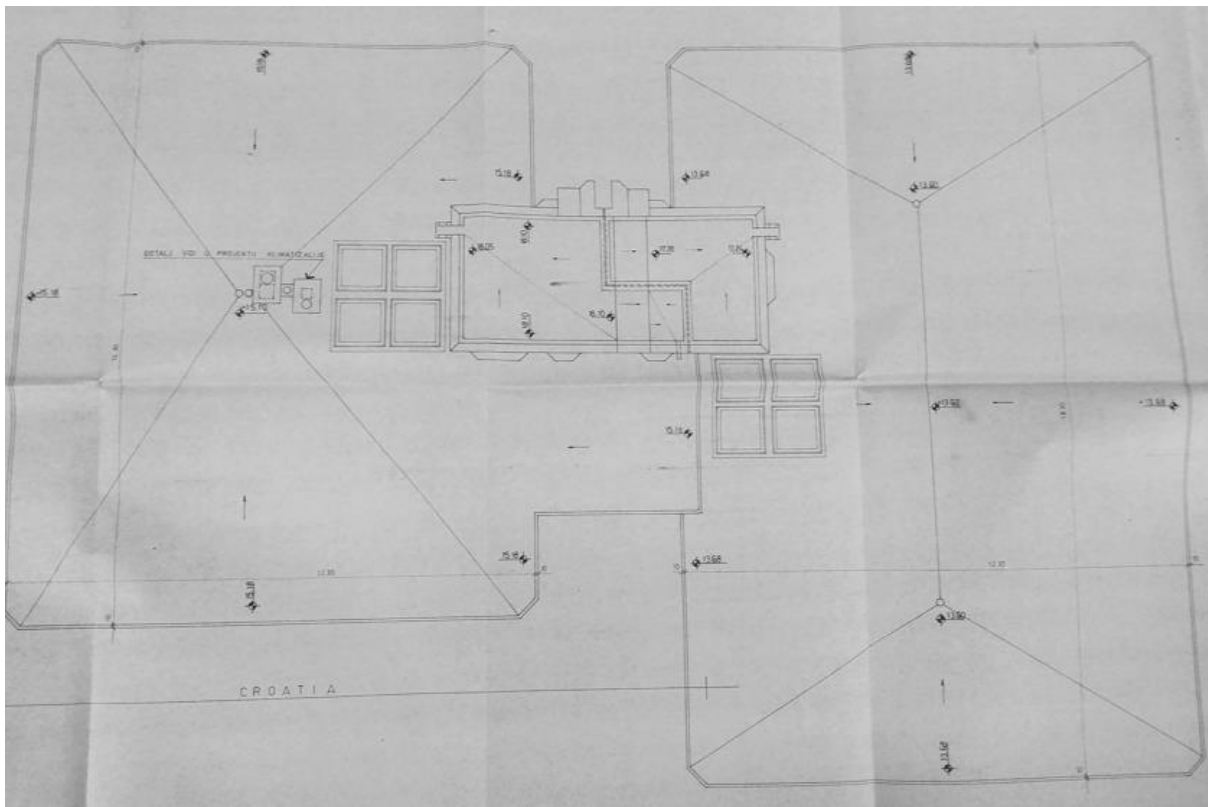
Slika 89. Tlocrt drugog kata (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

Slika 90. Tlocrt trećeg kata (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

Slika 91. Tlocrt četvrtog kata (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

Slika 92. Tlocrt krovišta (preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1)

Glavno je pročelje, sjeverne i južne jedinice, ove građevine u potpunosti raščlanjeno nizovima pravokutnih prozorskih otvora, odijeljenih okomitim zidnim istakama, dok je središnja jedinica u prizemlju raščlanjena širokim ulazom, nad kojim se na svakoj etaži protežu vodoravni nizovi od tri spojena pravokutna prozorska otvora. Bočne strane i začelni zid su također raščlanjeni nizovima prozorskih otvora, nalik onima na pročelju, no na njima su ti nizovi znatno uži, a sami otvori malobrojniji. Bridovi ziđa su, kao i na primjeru Janjićevog nebodera na Lapadu, izlomljeni, a i naglašeni vijenci krovišta pokazuju jednako oblikovanje. S obzirom na to da je nisko prizemlje sjeverne jedinice znatno uvučnije od viših etaža, visoko prizemlje i katovi su poduprti stubovima. Fasada cijele građevine izvedena je svijetlom žbukom, koja je s vremenom mjestimice pocrnila pa bi trebalo natuknuti potrebu za održavanjem iste.

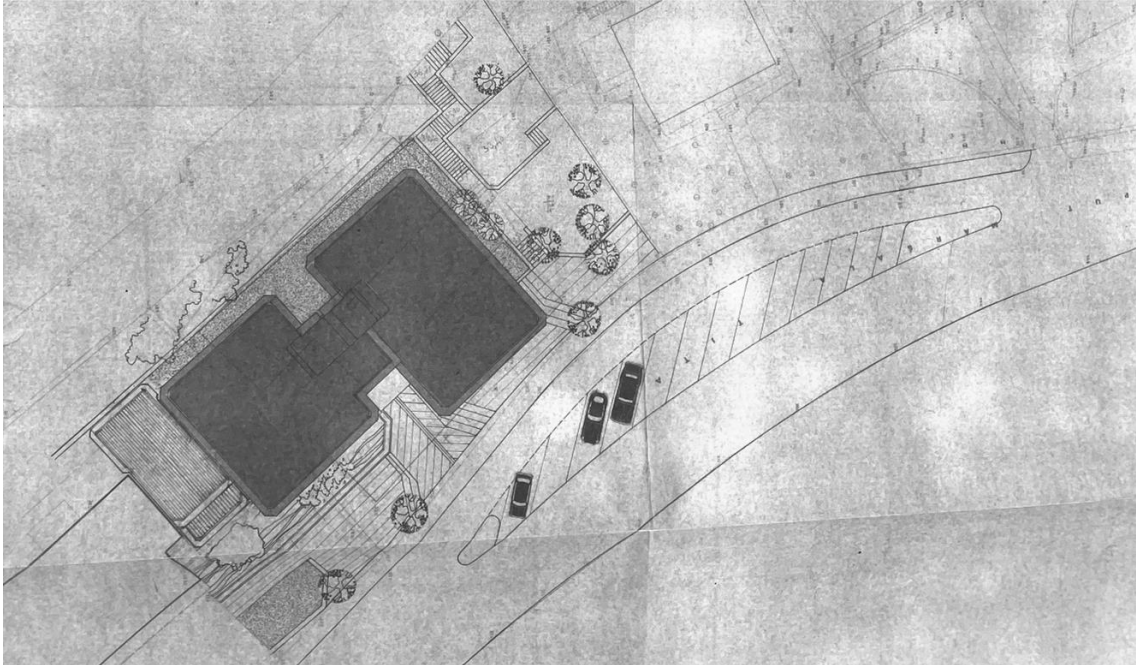

Slika 93. Glavno pročelje zgrade Carinske uprave – „Croatia osiguranja“ (preuzeto: *Google maps*, 27. 5. 2024.)

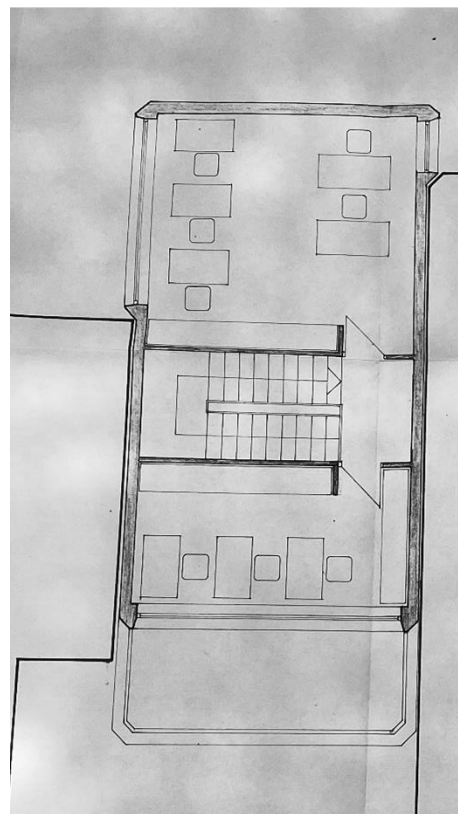
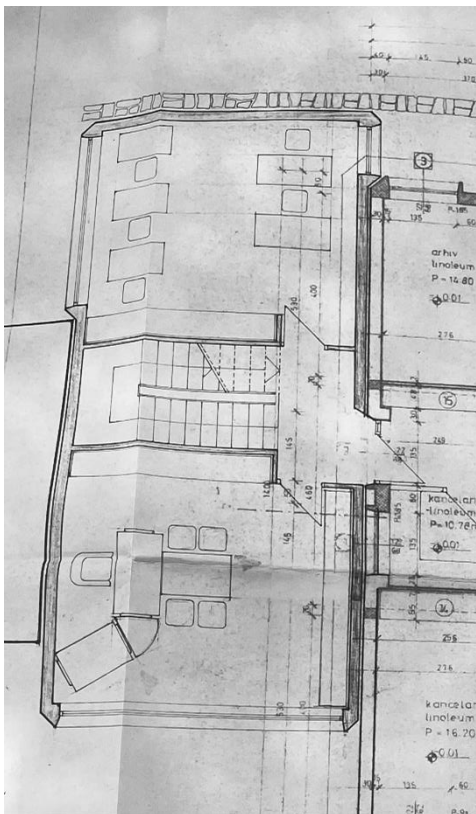
Uz južni zid „Croatijine“ jedinice, u praznom prostoru između ove zgrade i zgrade „Hidroelektrane“, 1985. godine, izvedena je nadogradnja, koju je također projektirao arh. Janjić. Radi se o pravokutnom aneksu u koji se ulazi kroz zgradu Carinske uprave – „Croatie“, a koji je izgrađen s namjerom povećanja uredskih prostora za zaposlenike „Croatia osiguranja“.¹¹⁷ Sastoji se od prizemlja i kata, a u unutrašnjosti sadrži četiri kancelarije i stubište za internu komunikaciju. Aneks je uklopljen u postojeću arhitekturu i raslinje, a svojim je

¹¹⁷ Tehnički opis za dogradnju poslovnih prostorija – investitor „Croatia“. (1985.) Arhiv „Atlantske plovidbe“.

oblikovanjem prilagođen arhitekturi postojeće „Croatijine“ zgrade. Bridovi nadogradnje su također izlomljeni te je istaknuti vijenac između prizemlja i kata jednako oblikovan kao i onaj na osnovnoj jedinici. Istočna fasada je raščlanjena horizontalnim nizovima od po četiri velika pravokutna prozorska otvora, nalik onima na središnjoj jedinici prvobitne građevine.

Slika 94. Situacija aneksa (preuzeto: Dogradnja „Croatia“, 1985., arhiv „Atlantske plovidbe“)

Slika 95. i 96. Tlocrt prizemlja (lijevo) i tlocrt prvog kata (desno) aneksa (preuzeto: Dogradnja „Croatia“, 1985., arhiv „Atlantske plovidbe“)

6.7. Kupališni objekt na plaži Banje kraj Lazareta

Plaža Banje nalazi se tik uz, nekadašnji karantenski sklop Lazareta, na Pločama, istočno od dubrovačke stare gradske jezgre. Sklop Lazareta na Pločama gradio se u razdoblju od 1627. do 1647. godine, a izvornu, karantensku, funkciju imao je sve do oko 1872. godine. Radi se o kompleksu od pet dijelova pravokutnog tlocrta, građenih kamenom te natkrivenih dvoslivnim krovijem prekrivenim crijepom. Tri istočna dijela Lazareta nešto su duža od dvaju zapadnih, no svaki od njih ima jednaku organizaciju prostora, s po dvije lađe rastvorene lučnim otvorima prema središnjem dvorištu u koje se, s ulice, ulazi stubište. Cijeli kompleks je okružen visokim zidovima. Izgubivši izvornu funkciju, Lazareti su postali skladište i štala u vojnom vlasništvu, a početkom 20. stoljeća su, zamalo, prenamijenjeni u hotelsko zdanje. Idejne projekte za izgradnju hotela izradio je niz što domaćih, što stranih arhitekata; Alfred Keller, Gjuro Linardović, Lavoslav Horvat i Harold Bilinić, Mladen Kauzlarić i Stjepan Gomboš te Georges Appia. Izgradnja hotela i kur-salona, omogućila bi znatno povećanje smještajnih kapaciteta za turiste u Dubrovniku, ali bi podrazumijevala i rušenje kompleksa Lazareta. Ti su planovi uzrokovali brojne polemike te je na kraju, ipak, prevladala želja konzervatora i istančanih dubrovčana za očuvanjem ovog kompleksa. Shvativši povijesno-kulturnu i arhitektonsku vrijednost Lazareta, pokrenute su i obnove njihovog sklopa, 1969., a zatim i 2013. godine.¹¹⁸

Slika 97. Pogled na sklop Lazareta iz ptičje perspektive (preuzeto: dt-croatia.com, 1. 6. 2024.)

¹¹⁸ Baće, A. i Viđen, I. „Lazareti na Pločama od pada Dubrovačke Republike do danas (1808.- 2013.)“. *Prostor* 21, br. 2 (2013.), str. 328-336.

Istočno od Lazareta pruža se najpoznatije gradsko kupalište Banje. Ovo je kupalište osnovala, izgradila i održavala austrougarska vojska krajem 19. stoljeća, a služilo je i kao mjesto za plivačku obuku njenih vojnika. Osim vojnika, kupalištu su mogli pristupiti i građani, ali uz plaćanje kupališne usluge. Kupalište se smjestilo u uskoj uvali, gdje je na kamenom platou podignuta građevina s kabinama. Plato je naknadno proširivan, plaža nasipana, a kupališna zgrada nadograđivana kako bi se povećao broj kabina. U vrijeme Prvog svjetskog rata kupalište je bilo, naravno, slabije posjećeno te se lošije održavalo što je dovelo do toga da ga je Vojni erar dao u koncesiju i predao novom vlasniku. Novi vlasnik je dogradio kat na kupališnoj zgradi te udvostručio broj kabina. Od 1930. godine, kupalište je preuzela Općina Dubrovnik, koja ga ponovno daje u zakup, a koja, kasnije, pred Drugi svjetski rat preuzima vođenje i održavanje kupališta.¹¹⁹ U sklopu uređenja kupališta, 1959. godine, Banje su povezane s istočnim dijelom Lazareta, kroz čiji su vanjski zid probijena vrata i postavljeno stubište, koji vode do same plaže.¹²⁰

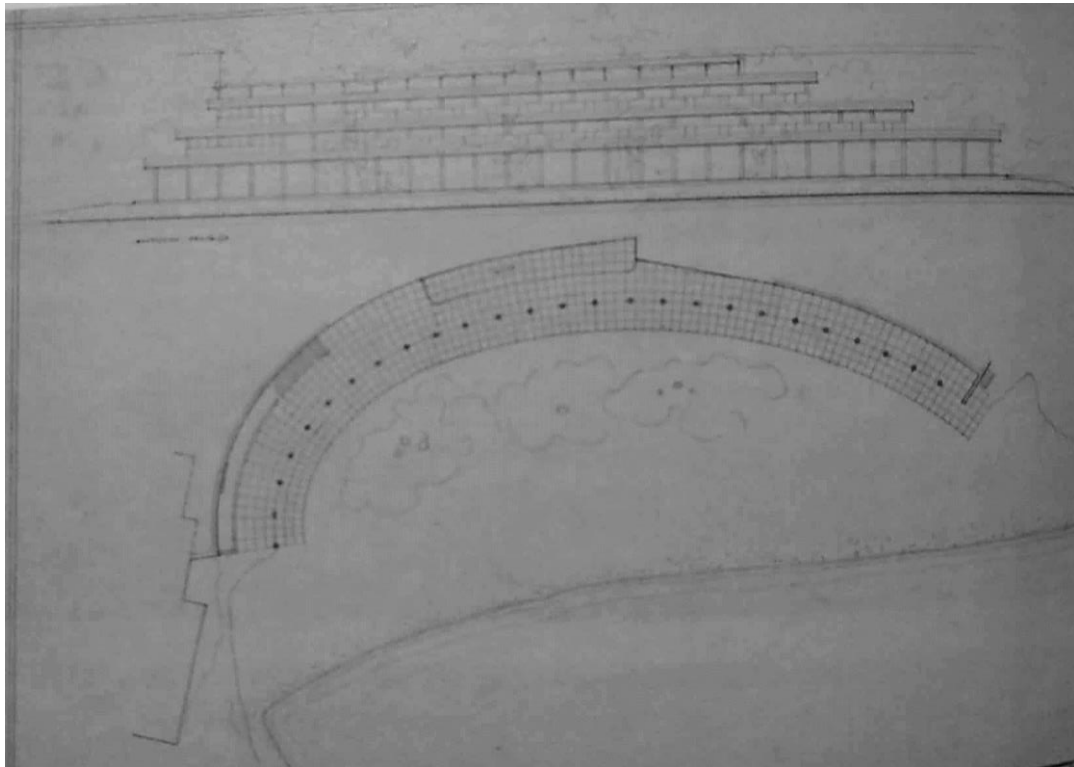

Slika 98. Kupalište Banje 1920-ih godina (preuzeto: dubrovnikhistory.com, 1. 6. 2024.)

¹¹⁹ Curić, S. i Selmani, N. „Kupanje i kupališta u Dubrovniku do početka Drugog svjetskog rata“. *Vjesnik dalmatinskih arhiva : Izvori i prilozi za povijest Dalmacije* 2, br. 1 (2021.), str. 469-474.

¹²⁰ Baće, A. i Viđen, I. „Lazareti na Pločama od pada Dubrovačke Republike do danas (1808.- 2013.)“. *Prostor* 21, br. 2 (2013.), str. 335.

Planiranje izgradnje hotela na prostoru Lazareta potaknulo je planiranje izgradnje novog kupališnog objekta na plaži Banje. Projekt novog kupališnog objekta, izradio je Lavoslav Horvat 1937. godine. Radi se o kompleksu koji bi u skućenoj uvali uspješno integrirao sve potrebne sadržaje; kabine i razne ugostiteljske objekte. Svojim kaskadnim konceptom ovaj bi se kupališni objekt uspješno prilagodio konfiguraciji terena povezujući plažu s prometnicom koja prolazi ponad nje. Prema projektu ovaj je objekt trebao biti ostvaren kao konstrukcija od armiranog betona koju bi nosili vitki stupovi.¹²¹

Slika 99. Nacrti za kupališni objekt L. Horvata (Preuzeto: Baće, 2023., str. 296.)

Na ovoj je plaži, 1971. godine, dovršena izgradnja kupališnog objekta prema projektu arh. Janjića.¹²² Ova građevina svojom orijentacijom prati pružanje visokog zida nad kojim prolazi Ul. Frana Supila. Smještena je na betonskom platou, a zauzima otprilike jednu trećinu cijele uvale. U elevaciji ima dvije etaže; prizemlje i prvi kat. Prizemni dio se sastoji od niza manjih konstrukcija povezanih betonskom pločom, nad kojom se na prvom katu proteže prostrana terasa. Viša etaža uz, već spomenutu terasu na istočnom dijelu, sadrži i jednu manju prostoriju na zapadnom. Konstrukcije u prizemlju i ona na zapadnom dijelu prvog kata izvedene su od punog zida prekrivenog velikim oblucima, a u samom su vrhu zida raščlanjene tankim vodoravnim prozorskim otvorima. Viša etaža je, kao i prizemlje, natkrivena betonskom

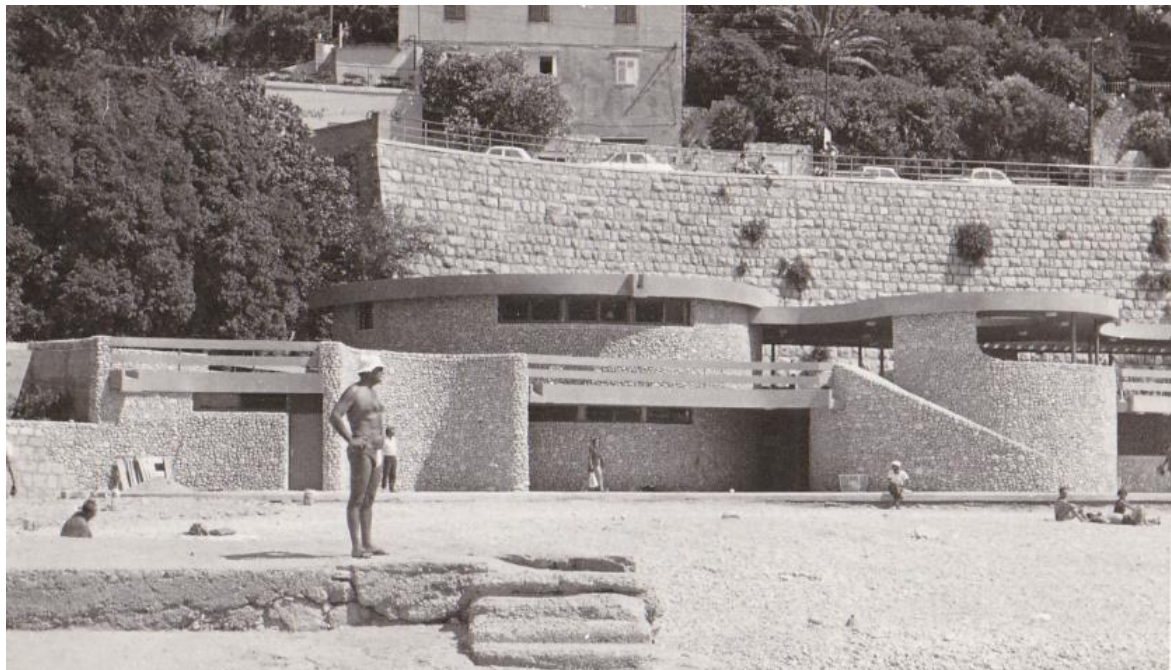
¹²¹ Baće, A. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 294-295.

¹²² Marinković, F. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektних organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 16.

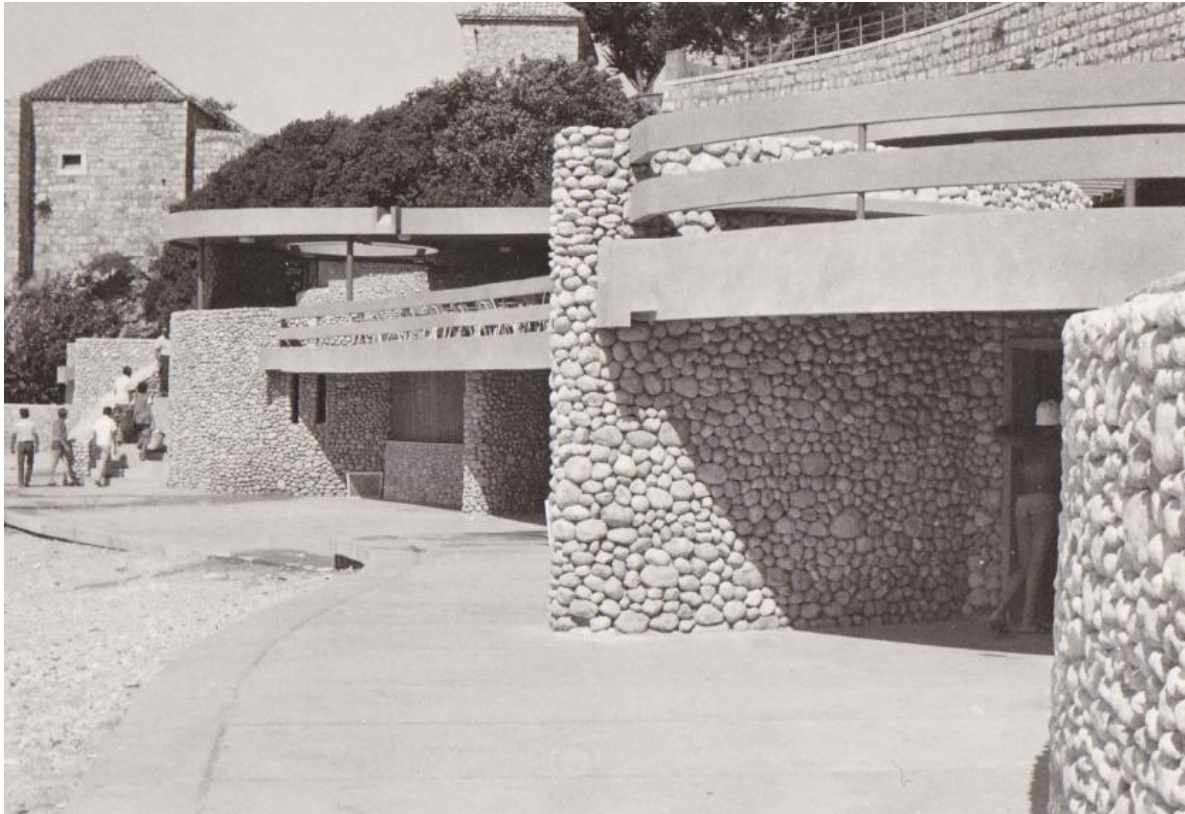
pločom, koju u ovom slučaju nose vitki stupovi. Ploča koja natkriva kat je na mjestima prošupljena te ispunjena rešetkastim gredama, nad kojima se vjerojatno nalazio stakleni pokrov koji bi propuštao svjetlost, a istovremeno štitio prostor terase od vremenskih nepogoda. Sve konstrukcije koje čine ovo zdanje su nepravilnog, konkavno-konveksnog oblika, a takvo oblikovanje prati i ograda prvog kata, koja je, poput pokrovne betonske ploče prošupljena na više mjesta, kako bi gostima omogućila sigurno kretanje terasom, a istovremeno omogućila i pogled na plažu i more. Prizemlje je vjerojatno bilo namijenjeno za kabine i toalete, dok se na prvom katu nalazio kafić ili restoran.

Slika 100. Južno pročelje kupališnog objekta na Banjama (preuzeto: privatna zbirka B. Benića)

Slika 101. Zapadni dio kupališnog objekta (preuzeto: privatna zbirka B. Benića)

Slika 102. Istočni dio kupališnog objekta (preuzeto: privatna zbirka B. Benića)

Slika 103. Terasa na prvom katu kupališnog objekta (preuzeto: privatna zbirka B. Benića)

U odnosu na Horvatom neostvoreni projekt, Janjićev je kupališni objekt dimenzijama znatno manji. On ne zauzima cijelu uvalu i ne uspinje se do samog vrha začelnog zida kupališta. Upravo bi se tom nedostatku monumentalnosti i masivnosti ovog projekta, mogla pripisati zasluga za izostanak narušavanja vizure povijesnog prostora u kojem je ovaj objekt smješten. Oba projekta prate modernistički arhitektonski izraz i izostavljaju aluzije na povijesni arhitektonski kontekst. Kao i Horvatom projekt, Janjićev je izrazito funkcionalan te uspješno smješta kupališne i ugostiteljske funkcije, oduzimajući samoj plaži znatno manju površinu. Janjić maksimalno iskorištava zadani skromni prostor, dajući funkciju svakom prodoru istog u volumen građevine, na način da vanjski zidovi konstrukcija, natkriveni betonskom pločom, postaju unutarnji zidovi novim prostorijama, nalik malim tunelima, koje su zasigurno služile za povećanje broja kabina za kupaće. Sama konstrukcija je izrazito prozračna i nezagušena velikim masivnim zidovima, što je vjerojatno rezultat zahtjevnosti terena, jer se ipak radi o plaži nasutoj na živim stijenama. Raščlanjenost vanjskog zida odražava funkciju prostorija smještenih unutar istih; na mjestima gdje je potrebno očuvati privatnost posjetitelja, kao što su kabine za presvlačenje, nalaze se visoki puni zidovi, koji su tek u vrhu rastvoreni uskim prozorima, dok je prostor terase na katu potpuno rastvoren i omogućuje prodor svježeg zraka i prirodne sunčeve svjetlosti te pogled na more i obližnji otočić Lokrum. Obrada zidova krupnim oblucima također odražava namjenu ove građevine kao kupališnog objekta aludirajući na more i plažu. Iako je ovaj objekt primjer interpolacije po jukstapoziciji, koja je sama po sebi vrlo osjetljiv čin, a pogotovo kada se novi objekt smješta u povijesnu zaštićenu cjelinu, Janjićev se kupališni sklop na Banjama može smatrati izuzetno uspješnim primjerkom. On je za razliku od rigidne povijesne i tradicionalne arhitekture, vrlo organičan i kvazi skulpturalan, ali unatoč tome ne djeluje napasno i ne ugrožava kontekst u kojem je smješten. Danas je ovaj izuzetan arhitektonski primjerak skoro u potpunosti zaklonjen nadograđenim trijemovima i nadstrešnicama.

Slika 104. Današnje stanje kupališta Banje (preuzeto: [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/), 1. 6. 2024.)

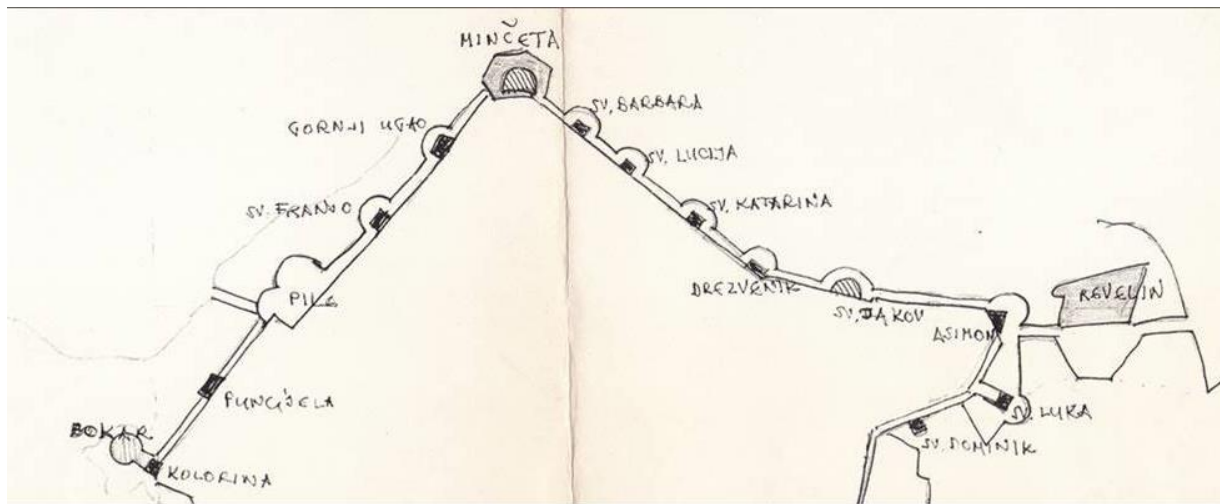
6.8. Poslijeratna obnova parapetnog zida uz kulu Sv. Frano

Fortifikacijski sustav, koji uokviruje staru gradsku jezgru Dubrovnika, današnji je opseg dobio u 13. stoljeću, a njegovi su se izgled i dimenzije postupno oblikovali od polovice 15. do polovice 17. stoljeća. Na njegovoj izgradnji radio je niz domaćih i stranih graditelja, kao što su Nićifor Ranjina, Michelozzo Michelozzi, Juraj Dalmatinac i dr. Obrambeni sustav stare gradske jezgre sastoji se od masivnih zidina ojačanih predziđima, tvrđavama, kulama, toretama i bastionima, uz koje su dodatnu zaštitu gradu pružali jarci, podzidni mostovi i valobran. Istaknutiji primjeri tvrđava u sklopu dubrovačkih fortifikacija su Revelin, Lovrijenac i sv. Ivan, a kula Minčeta i Bokar. Dubrovačke su zidine, zajedno sa starom jezgrom Dubrovnika, 1979. godine uvrštene na UNESCO-ov popis svjetske kulturne baštine.¹²³

Višestoljetni stambeni, javni, sakralni i spomenički objekti, a tako i same zidine, znatno su oštećeni u nizu granatiranja stare gradske jezgre u prvim godinama Domovinskog rata, točnije 1991. i 1992. godine. Društvo prijatelja dubrovačke starine (DPDS) zabilježilo je oštećenje 382 stambena, 19 sakralnih i desetak javnih objekata. Uz same objekte, znatno su nastradali kameni pločnici i stubišta u gradskim ulicama. Oštećenja su se iskazivala u obliku otučenih i perforiranih kamenih površina, dekorativnih elemenata, balkona i otvora te razrušenih krovništa. Same zidine su tijekom te dvije godine pogođene s više od sto različitih projektila i gelera te su pretrpjele više lakših i težih oštećenja na različitim dijelovima. Obnovu svih oštećenih objekata te zidina, vodilo je DPDS uz brojne stručne suradnike, među kojima je bio i arh. S. Janjić. S obzirom na to da su se obnove pokrenule odmah 1992. godine te da Društvo nije moglo doći do novčanih sredstava uobičajenim putem, prodajom ulaznica za zidine, svi su tadašnji projekti izvedeni zahvaljujući donacijama građana i ustanova. Tako je donacijom obitelji Učović iz Perua, omogućena obnova nekoliko mjesta na zidinama oštećenih bombardiranjem u ljeto 1992. godine; parapetni zid uz kulu Gornji Ugao, krunište zidnog platna između kula Gornji Ugao i Sv. Frano, parapetni zid uz kulu Sv. Frano, bastion Sv. Margarita te stubište uz kulu Kalarinja. Obnova parapetnog zida uz kulu Sv. Frano na zapadnom dijelu zidina, izvedena je prema projektu arh. Janjića. Osim samog zida, obnovljen je i dio hodnika uz njega, pločnik te nekoliko stuba.¹²⁴

¹²³ Portal hrvatske tehničke baštine. *Dubrovačke zidine*. <https://tehnika.lzmk.hr/dubrovačke-gradske-zidine-i-utvrde/>, pristupljeno: 7. 6. 2024.

¹²⁴ Jemo, I. i Brigović, N. (ur.) *Obnova Dubrovnika. Katalog radova u spomeničkoj cjelini Dubrovnika od 1979. do 2009.* Dubrovnik: Zavod za obnovu Dubrovnika, 2009., str. 112-134.

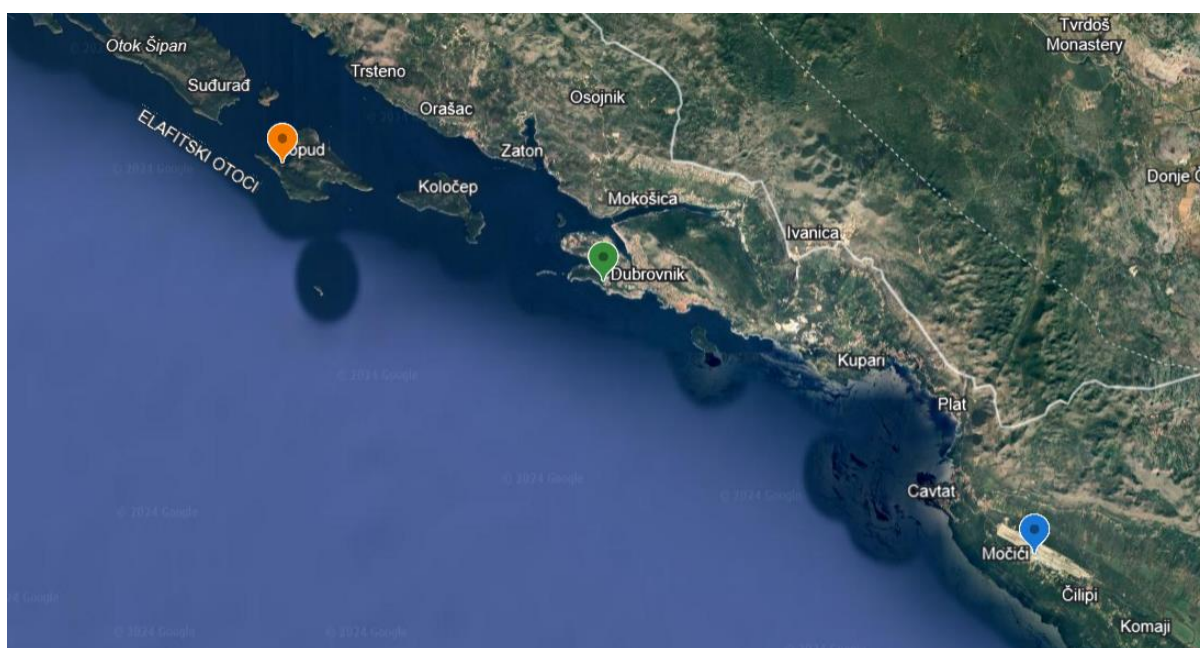
Slika 105. Smještaj kula na zapadnom i sjevernom dijelu zidina (preuzeto: dulist.hr, 8. 6. 2024.)

Slika 106. Kula Sv. Frano i parapetni zid (preuzeto: dubrovnik-travel.net, 7. 6. 2024.)

7. Projekti – Slobodan Janjić kao koautor ili suradnik

Pronađeni podatci svjedoče o tome kako je S. Janjić bio koautor na projektima izgradnje prve faze Medicinskog centra Dubrovnik na Medarevu (današnja OB Dubrovnik) te adaptacije i nadogradnje pristanišne zgrade Aerodroma Dubrovnik (danas Zračne luke „Ruđer Bošković“) blizu Močića i Čilipa, dok je na projektu adaptacije i nadogradnje hotela Lafodije na Lopudu bio suradnik glavnom projektantu, arh. Mladenu Frki. Na projektu medicinskog centra Janjić je radio uz arh. Stanka Kristla pri projektiranju same zgrade te uz arh. Mladena Frku pri projektiranju okolnog uređenja, dok je na projektu nadogradnje i adaptacije pristanišne zgrade dubrovačkog aerodroma djelovao uz arhitekta Stefana i Oliveru Bravačić.

Slika 107. Smještaj projekata na kojima je Janjić bio koautor ili suradnik; hotel Lafodia (narančasto), Medicinski centar Dubrovnik (zeleno) i Aerodrom Dubrovnik (plavo) (preuzeto: Google Earth, 8. 6. 2024.)

7.1. Prva faza Medicinskog centra Dubrovnik

Nastanku i djelovanju današnjeg sklopa Opće bolnice Dubrovnik direktno prethodi postojanje dviju starijih zdravstvenih institucija; „Stare bolnice“ i „Starog rodilišta“. Zgrada „Stare bolnice“ smještena je na Boninovu, nedaleko od stare gradske jezgre, uz trasu ceste koja vodi prema Gružu. Sa svojim je djelovanjem započela još 1888. godine. Ova je bolnica djelo njemačkog arhitekta Kune Waidmanna, koji ju je zamislio kao građevinu od tri jedinice; središnje upravne jedinice i dvaju krila namijenjenih odjelima za skrb bolesnika. Za smještaj bolesnika u ovoj je bolnici bilo predviđeno oko stotinu kreveta, raspoređenih u desetak soba s predsobljem, izolacijskom sobom, kupaonicom i čajnom kuhinjom. Ova građevina ima tlocrt u obliku slova E, a u elevaciji ima tri etaže (suteran, visoko prizemlje i jedan kat). Cijelo

vanjsko zidno oplošje ove građevine raščlanjeno je prozorskim otvorima, kako bi se, prateći stroge higijenske uvjete, u bolesničkim sobama osigurao dovoljan dotok svježeg zraka i prirodne svjetlosti. Fasade su sa svih strana zgrade izvedene žućkastim kamenom, a u razini suterena grubom rustikom.¹²⁵

Slika 108. Glavno pročelje zgrade „Stare bolnice“ (preuzeto: dubrovnikhistorija.com, 1. 6. 2024.)

Zgrada „Starog rodilišta“ nalazi se na Pilama u blizini crkvice sv. Andrije, a nastala je zaslugom kirurga dr. Mirka Mladinova, koji je u njoj 1934. godine pokrenuo privatni sanatorij „Mladinov“. Sanatorij je bio organiziran kao kirurška ustanova, koja je, osim Dubrovčanima, pružala usluge i stanovnicima dubrovačkog zaleđa pa čak i Boke Kotorske. Doktorova privatna kuća i sanatorij su pedesetih godina 20. stoljeća nacionalizirane te je u njihove prostorije useljeno rodilište, koje je djelovalo od 1955. do 1984. godine.¹²⁶ Građevina u kojoj se nalazilo rodilište je velika višekatna kamena kuća s širokim balkonom s kojeg su majke svoju novorođenu djecu prvi put pokazivale obitelji.¹²⁷

¹²⁵ Radović Mahečić, D. „Prilog poznavanju opusa Kune Waidmanna“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 23. (1999.), str. 169.

¹²⁶ Žuvela Kalina, I. *Donosimo priču koja stoji iza starog dubrovačkog rodilišta*. <https://dubrovnikinsider.hr/donosimo-pricu-koja-stoji-iza-starog-dubrovačkog-rodilista/>, pristupljeno: 1. 6. 2024.

¹²⁷ DANAS.hr. *Prodaje se za 4 milijuna eura: Pogledajte kako danas izgleda zgrada u kojoj su na svijet došli brojni Dubrovčani*. <https://net.hr/danas/vijesti/prodaje-se-za-4-milijuna-eura-pogledajte-kako-danas-izgleda-zgrada-u-kojoj-su-na-svijet-dosli-brojni-dubrovcani-b83f7686-b1c6-11eb-8371-0242ac130022>, pristupljeno: 1. 6. 2024.

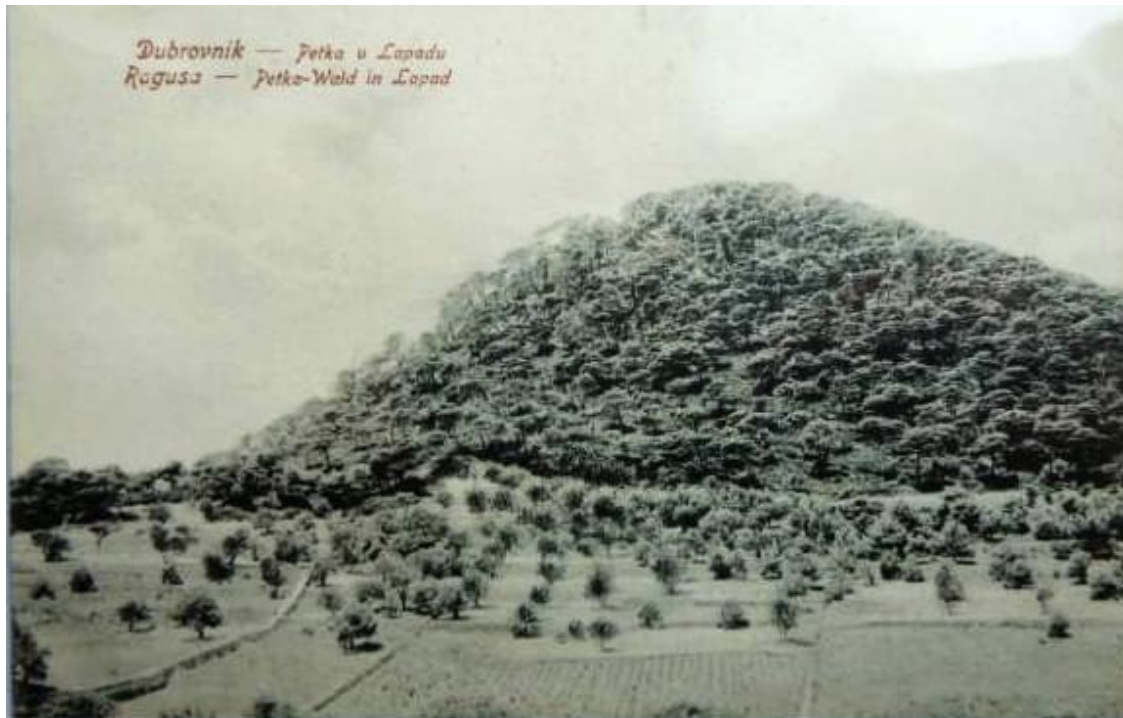
Slika 109. Zgrada starog rodilišta na Pilama (preuzeto: dubrovnikinsider.hr, 1. 6. 2024.)

Ove dvije zdravstvene ustanove postupno su zamijenjene izgradnjom jedne nove, Medicinskog centra Dubrovnik na Medarevu. Novi se kompleks nalazi na poluotoku Lapadu, u dolini pod brdom Velika Petka, a izvorno je planiran kao sklop od tri jednaka tipska objekta. Svaki od objekata trebao je predstavljati zasebnu funkcionalnu cjelinu; u prvom su predviđeni ginekološko-porođajni i dječji odjel, u drugom kirurgija i specijalistički odjeli, a u trećem internističke i prateće službe. Do planiranja i izgradnje Medicinskog centra, današnje OB Dubrovnik, došlo je zbog loših uvjeta za smještaj bolesnika, nedostatka prostora za rad dijagnostičkih službi, loše opremljenosti i loših sanitarnih uvjeta u postojećim zdravstvenim ustanovama.¹²⁸ Prva se faza ovog sklopa gradila od 1980. do 1984. godine, a izvedena je prema projektu slovenskog arhitekta Stanka Kristla i Slobodana Janjića te će upravo ona biti u fokusu ovog rada. Svojom je namjenom prva dilatacija ovog sklopa zamijenila „Staro rodilište“. Kasnije faze medicinskog centra izrađene su prema projektima arhitekata J. Osojnika i S. Nikolića.¹²⁹ Početkom Domovinskog rata, 1991. godine, u ove su dilatacije, tada još

¹²⁸ HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra u Dubrovniku, UP/I-02/2-1157-6, Zahtjev za izgradnju Medicinskog centra Dubrovnik, travanj 1978. (kut. 1)

¹²⁹ PB Kapov. *Projektni zadatak za poboljšanje energetske učinkovitosti Opće bolnice Dubrovnik u arhitektonsko građevinskom dijelu*. Zagreb: 2020., str. 8.

nedovršenog bolničkog kompleksa, žurno useljeni ostali bolnički odjeli, zamijenivši tako ulogu „Stare bolnice“.¹³⁰

Slika 110. Dolina pod Velikom Petkom prije izgradnje Medicinskog centra Dubrovnik (preuzeto: dubrovnikhistory.com, 2. 6. 2024.)

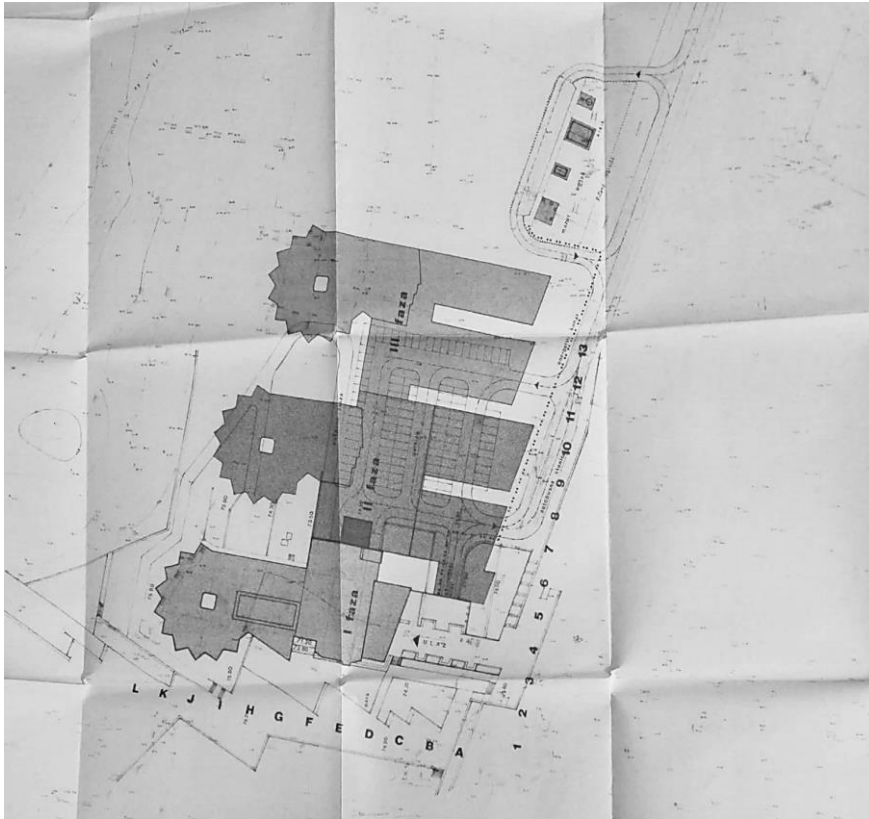
Prva dilatacija bolnice se sastoji od dva dijela, pravokutne jedinice (A1) i zvjezdaste jedinice (A2). Jedinica A1 se proteže u smjeru istok-zapad, a jedinica A2 se nastavlja na nju sa zapadne strane.¹³¹ U elevaciji jedinica A1 ima tri etaže, podrum, prizemlje i jedan kat, dok je jedinica A2 viša za još jednu etažu. Objekt je izveden od monolitne armiranobetonske konstrukcije, obrađene s vanjske strane kamenim visećim pločama i golim reljefnim betonom, a nad kojom se prostire ravno krovništvo.¹³² Vanjsko zidno oplošje je sa svih strana, na svakoj etaži raščlanjeno velikim staklenim rešetkastim prozorima, a s južne strane svakog kraka zvijezde nalaze se balkoni. Oblik objekta i orijentacija te količina otvora, omogućuju prirodno osvjtljenje soba i popratnih prostora. Za uređenje okolnog prostora pobrinuli su se arh. Mladen

¹³⁰ Butjer Mratinović, I. *Ni bolnica nije bila pošteđena. Ratni ravnatelj dr. Cikatić: „I tokom najžešćih napada bila je najsigurnije mjesto u Gradu“*. <https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/grad/ni-bolnica-nije-bila-postedena-ratni-ravnatelj-dr-cikatic-i-tokom-najzescih-napada-bila-je-najsigurnije-mjesto-u-gradu>, pristupljeno: 2. 6. 2024.

¹³¹ PB Kapov. *Projektni zadatak za poboljšanje energetske učinkovitosti Opće bolnice Dubrovnik u arhitektonsko građevinskom dijelu*. Zagreb: 2020., str. 9.

¹³² HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra Dubrovnik, Prikaz tehničkih rješenja za primjenu zaštite na radu, 1978. (kut. 1)

Frka i S. Janjić, po završetku izgradnje same građevine, isprojektiravši kolne i pješačke pristupe, terase u prizemlju dječjeg odjela te niz zelenih zona.¹³³

Slika 111. Situacija sve tri etape (2. i 3. neostvarene) Medicinskog centra Dubrovnik prema nacrtu S. Kristla i S. Janjića (preuzeto: HR-DADU 424, Skupština O. D., UP/I-02/2-1157-78, 1978., kut. 1)

Izvedbenim je projektom arh. Kristla i Janjića, iz 1978. godine, za ovaj bolnički blok predviđen sljedeći raspored prostorija; u dvodijelnom podrumu su se trebali nalaziti trafostanica, agregat, prostor za odlaganje smeća i prostor za pristup vozilima (dio podruma koji se ne nalazi u sklopu zgrade, ali je pod istom stropnom pločom), privremene četiri radionice i ljekarna (dio podruma u sklopu zgrade), u istoj razini je predviđen i ulazni hol za prijem bolesnika povezan s parkingom, u prizemlju je predviđen prostrani hol s tri prodavaonice i njihovim skladištima, aperitiv bar i brijačnica (u dilataciji A1), iz hola je predviđen ulaz u dječji interni odjel s dvokrevetnim sobama raspoređenim u krakovima dilatacije, dok bi se u središtu iste nalazili pomoćni prostori (A2), na prvom katu je predviđen prostor za upravu i administraciju (A1) i onaj za privremenu ordinaciju, laboratorij i

¹³³ HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra Dubrovnik, UP/I-05/5-1686/84, Tehnički opis pri projektu okolnog uređenja, 1984. (kut. 3)

dijagnostiku (A2), dok je na drugom katu predviđen porođajni blok (A2) s manjom operacijskom dvoranom, odjelom za roditelje i bebe te pomoćnim prostorima.¹³⁴

Slika 112. Pogled na južno pročelje dilatacije A (preuzeto: bolnica-du.hr, 2. 6. 2024.)

Slika 113. Pogled na istočno pročelje dilatacije A i glavni ulaz u bolnicu (preuzeto: zupcica.com, 3. 6. 2024.)

S obzirom na to da je planiranje novog medicinskog centra bio vrlo obiman i zahtjevan zadatak, ne začuđuje činjenica da je mali dubrovački arhitektonski ured PB „Arhitekt“ morao ostvariti suradnju sa specijaliziranim uredom kao što je ljubljanski Medico Engineering. Zajedničkom suradnjom ostvaren je vrlo uspješan projekt (točnije njegova prva faza) koji je uspio zamijeniti funkciju „Starog rodilišta“, ali i ostvariti niz potrebnih uvjeta koji su u dotadašnjim zdravstvenim institucijama izostajali. Sami projekt dilatacije A je arhitektonski vrlo zanimljiv i promišljen; od same orijentacije objekta koja prati prirodnu insulaciju lokacije, etažiranja koje prati konfiguraciju terena, funkcionalnog rasporeda unutrašnjih prostorija (smještanje soba prema padini brda Velika Petka kako bi se omogućila privatnost, ali i kontakt s prirodom, smještanje sadržaja poput trgovina i bara uz sami ulazni hol kako bi bili lako dostupni posjetiteljima te smještanje ordinacija i pomoćnih prostorija bliže središtu zgrade kako bi se osigurale lakša dostupnost i privatnost osoblju i korisnicima) pa do uređenja okolnog

¹³⁴ HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra Dubrovnik, Prikaz tehničkih rješenja za primjenu zaštite na radu, 1978. (kut. 1)

prostora kojim je omogućena dobra povezanost objekta s ostalim dijelovima grada (kolnički i pješački pristup te parking), ali i sigurna komunikacija korisnika bolnice s vanjskim prostorom (ogrđene terase na kojima pacijenti s dječjeg odjela mogu provoditi vrijeme).

7.2. Nadogradnja hotela Lafodije na Lopudu

Sjeverozapadno od Dubrovnika proteže se niz otoka i otočića, koji se zajedno nazivaju Elafitima. Svojim usmjerenjem, ovi otoci prate smjer pružanja obale, a najnaseljeniji među njima upravo je otok Lopud. Ovaj otok je bio naseljen još u vrijeme antike, o čemu svjedoče varijante njegovih grčkih naziva; *Delaphodia*, *Delaphodium* i *Delaphodum*. Pripadao je dubrovačkoj Astoreji, a spominje se i u dubrovačkom statutu iz 13. stoljeća. Od 1475, godine ovaj je otok bio sjedištem kneza za Lopud i obližnji Koločep, a dvjestotinjak godina kasnije i za otok Šipan. Krajem 16. stoljeća, dominikanac Serafin Razzi naziva ovaj otok vrlo naprednim mjestom s dva samostana (dominikanski s crkvom sv. Nikole i franjevački s crkvom sv. Marije od Špilice), tridesetak crkava i brojnim udobnim kućama s parkovima. Od 15. do 17. stoljeća ovaj je otok bio vrlo bogat, njegovi su stanovnici imali najvažnije uloge u dubrovačkoj trgovinskoj mornarici, a na njemu se čak nalazilo i brodogradilište. Uživao je izobilje sve do preseljenja glavnih trgovačkih putova na Atlantik, uslijed čega se njegovo stanovništvo okrenulo poljoprivredi i ribarstvu. U 20. stoljeću, na Lopudu se razvija turizam, a samim tim dolazi i do izgradnje hotela, kao što su Dobrovićev Grand hotel (1937.) i danas najveći lopudski hotel – Lafodia.¹³⁵

Slika 114. Mjesto Lopud (preuzeto: tui.co.uk, 5. 6. 2024.)

¹³⁵ Nadilo, B. „Otoci uokolo Dubrovnika“. *Grđevinar* 52 (2000.), str. 617-625.

Hotel Lafodia je izgrađen 1969. godine u mjestu Lopud na sjeverozapadnoj strani istoimenog otoka.¹³⁶ Smješten je u uvali, neposredno do samog mora, a svojom kaskadnom konstrukcijom prati konfiguraciju kosog terena. Naziv hotela je još jedna od izvedenica starog naziva otoka, a projektant ove građevine je arh. Mladen Frka te je, iako nema dovoljno podataka koji bi to u potpunosti potvrdili, njegovim suradnikom mogao biti arh. Janjić.¹³⁷ Radi se o masivnoj armiranobetonskoj konstrukciji, koja se sastoji od tri bloka; lijevog i desnog krila te centralnog dijela. Centralni dio je dvoetažan i služi kao potporanj sjevernim stranama bočnih krila. Bočna krila imaju po pet etaža s krovnim terasama, a zbog svog oblikovanja širokim, na rubovima izlomljenim, trakama neprošupljenih betonskih balkonskih ograda koje se pružaju cijelom dužinom zida i koje se po etažama izmjenjuju s ostakljenim balkonskim otvorima, često se uspoređuju s modernim kruzerima.

Slika 115. Hotel Lafodia prije nadogradnje (preuzeto: privatna zbirka obitelji M. Frke)

Na inicijativu HTP „Dubrovnik“ i OOUR „Hoteli Lopud“, desetak godina nakon izgradnje samog hotela, pokrenuta je rekonstrukcija i nadogradnja istog. Dozvolu za izvršenje adaptacije i nadogradnje hotela Lafodia, dobili su 1979. godine, a sami radovi prate nacрте M. Frke i S. Janjića iz 1971. godine.¹³⁸ Ovi su radovi izvršeni na lijevom i desnom krilu hotela te su obuhvaćali preuređenje postojećih društvenih prostorija i kavana i adaptaciju krovne ploče

¹³⁶ dubrovackidnevnik.hr. *Arhitektonsko savršenstvo ili devastacija? Na Lopudu izgrađena luksuzna villa pokraj hotela Lafodije*. <https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/zupanja/arhitektonsko-savršenstvo-ili-devastacija-na-lopudu-izgradena-luksuzna-villa-pokraj-hotela-lafodije-foto>, pristupljeno: 4. 6. 2024.

¹³⁷ Čorak, Ž. „Stil i karakter suvremenih zahvata u jadranski prostor“. *Život umjetnosti* 19./20. (1973.), str. 41.

¹³⁸ HR-DADU, Općina Dubrovnik, Hotel Lafodia, UP/I-05/5-870-79., Građevinska dozvola za provedbu adaptacije i nadogradnje hotela Lafodije, 22. ožujka 1979. (kut. 4)

nad njima te rušenje krovnih terasa kako bi se na njihovom prostoru nadogradilo još 18 soba i jedan apartman, tj. podigla još jedna etaža nad postojećom krovnom pločom.¹³⁹

Posljednja rekonstrukcija ovog hotela izvodila se od 2008. do 2011. godine, na inicijativu novih vlasnika, obitelji Marazzi, koji su ga pripojili talijanskoj hotelskoj grupi „Rosaria Marazzi Hotels“. Prostor između dvaju krila hotela je parkovski uređen, a uz zapadno krilo je uređena vijugava šetnica.¹⁴⁰ Zapadno od te šetnice, smjestila se Villa Lazure, izgrađena 2018. godine. Villa svojom arhitekturom podsjeća na suvremenu luksuznu jahtu, iz čega je vidljiva želja projektanata i investitora da novoizgrađena konstrukcija prati arhitekturu samog hotela.¹⁴¹

Slika 116. Hotel Lafodia nakon zadnje rekonstrukcije i Villa Lazure (preuzeto: lazure-apartments.com, 5. 6. 2024.)

Iako se svojim oblikovanjem i dimenzijama hotel Lafodia snažno razlikuje od već postojeće arhitekture na otoku, ipak se radi o jednom izuzetnom arhitektonskom rješenju. Svojim oblikom ovaj hotel prati kosu konfiguraciju tla i dopušta prodor vanjskog prostora u sami kompleks. Inovativnim oblikovanjem ovaj masivni hotel poprima vizure nalik brodu, kojim se ublažava rigidnost armiranobetonske konstrukcije. Neprekinuti nizovi balkona koji se pružaju cijelom dužinom vanjskog zidnog oplošja omogućuju pogled prema moru ili okolnom zelenilu. Trebalo bi naglasiti i to da nadogradnja kata prema projektu arh. M. Frke i S. Janjića ne izlazi znatno iz gabarita postojeće konstrukcije te na taj način ne narušava prvobitni izgled građevine. Za kraj, trebalo bi pohvaliti i trud projektanata obližnje Ville Lazure da se arhitektura iste uklopi u arhitekturu postojećeg sklopa.

¹³⁹ HR-DADU, Općina Dubrovnik, Hotel Lafodia, UP/I-05/5-870-79., Tehnički izvještaj PB M. P. Monter Split pri provođenju električnih instalacija slabe struje na hotelu Lafodia, studeni 1971. (kut. 4)

¹⁴⁰ mints.gov.hr. *Otvoren obnovljeni hotel Lafodia*. <https://mints.gov.hr/print.aspx?id=3633&url=print>, pristupljeno: 5. 6. 2024.

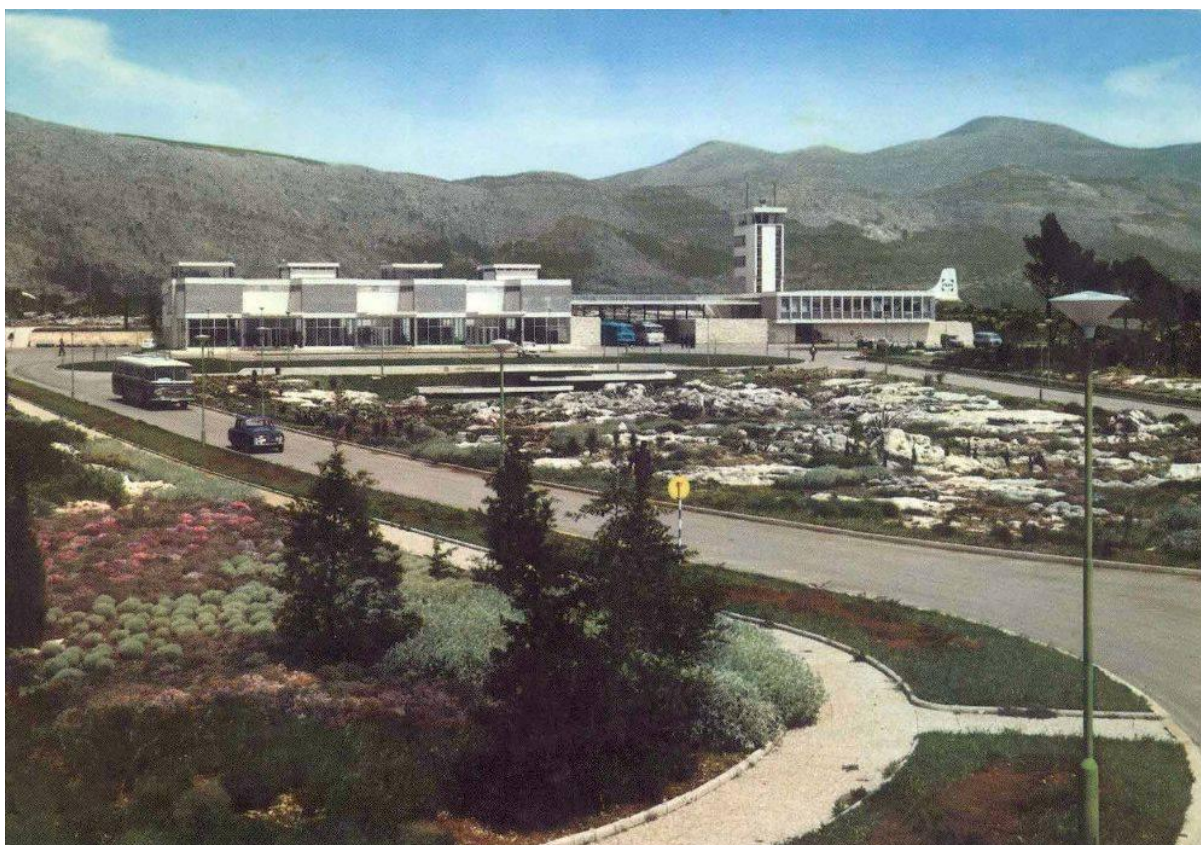
¹⁴¹ dubrovackidnevnik.hr. *Arhitektonsko savršenstvo ili devastacija? Na Lopudu izgrađena luksuzna villa pokraj hotela Lafodije*. <https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/zupanija/arhitektonsko-savršenstvo-ili-devastacija-na-lopudu-izgradena-luksuzna-villa-pokraj-hotela-lafodije-foto>, pristupljeno: 5. 6. 2024.

7.3. Nadogradnje na zgradi aerodroma u Čilipima

Još je 1935. godine prepoznata potreba dubrovačkog kraja za izgradnjom aerodroma, koji bi znatno doprinio modernom turizmu regije. Iste je godine u Konavoskom polju održan aeromiting za čije je potrebe uređen prvi dubrovački aerodrom, na lokalitetu Bajevine. Sljedeće je godine započeo organizirani prihvat zrakoplova i putnika, što je dovelo do izgradnje novog aerodroma, također u Konavoskom polju, ali ovaj put na lokaciji Kamenbrod. Drugi je aerodrom imao pistu dužine 490 m, drveni hangar te telegrafsku, meteorološku i radio postaju, a na njemu je 1. srpnja 1963. otvorena prva linija Dubrovnik-Sarajevo-Beograd. Djelovanje ovog aerodroma je bilo sezonsko, tj. letovi su se mogli izvoditi samo do početka listopada, jer bi se u kasnijim periodima obližnja rijeka Ljuta izlivala iz korita i poplavljivala bi polje. Aerodrom u Kamenbrodu je znatno oštećen u Drugom svjetskom ratu, stoga je uređen treći aerodrom, također u Konavoskom polju, i to na lokalitetu Desanovica. No, ovaj je aerodrom također pokazivao niz problema; kratka pista na koju mogu sletjeti samo avioni do 24 putnika, izostanak hangara, nedostatak ograde oko cijelog kompleksa zbog čega je stoka mogla slobodno lutati po pisti i, ponovno, izlivanje Ljute. Ovi su problemi, uz ekspanziju turizma, potaknuli izgradnju moderne zračne luke na novoj lokaciji, krškom platou u blizini sela Močići i Čilipi uz koji prolazi trasa Jadranske turističke ceste. Novi je aerodrom počeo s izgradnjom 1960. godine, a već dvije godine kasnije otvoren je za zračni promet.¹⁴² Pristanišna zgrada, prvog čilipskog aerodroma, djelo je arh. Vlade Ivkovića.¹⁴³ Radi se o zgradi pravokutnog tlocrta, koja je s istočne strane bila povezana s tornjem kontrole leta i još jednim manjim objektom – tehničkim blokom. Iz zidnog volumena ove zgrade, sa sjeverne i južne strane, izvire po četiri pravokutne konstrukcije. Sama zgrada je imala dvije etaže; prizemlje i kat, nad kojima se s južne strane prostirala krovna terasa. Prizemlje ove građevine bilo je na sjevernoj i južnoj strani raščlanjeno rešetkastim staklenim stijenama, dok je zid na katu raščlanjen samo nizovima malih uskih prozorskih otvora na bočnim stranama istaknutih konstrukcija. Fasada zgrade bila je izvedena ritmičnim kombiniranjem bijelo i sivo obojenih površina.

¹⁴² Raguž, M. *Zračna luka Dubrovnik. Šezdeset godina*. Dubrovnik: Zračna luka Dubrovnik, 2022. str. 13-38.

¹⁴³ Marinković, F. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 16.

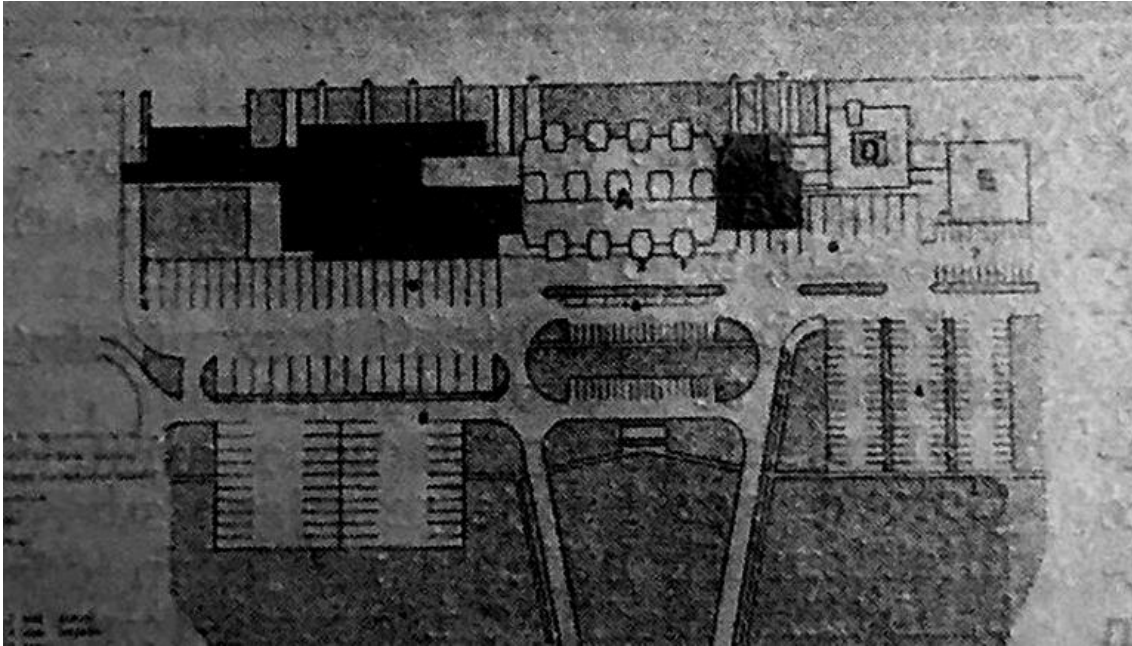

Slika 117. Južna fasada zgrade aerodroma prije nadogradnje (preuzeto: dubrovnikhistory.com, 6. 6. 2024.)

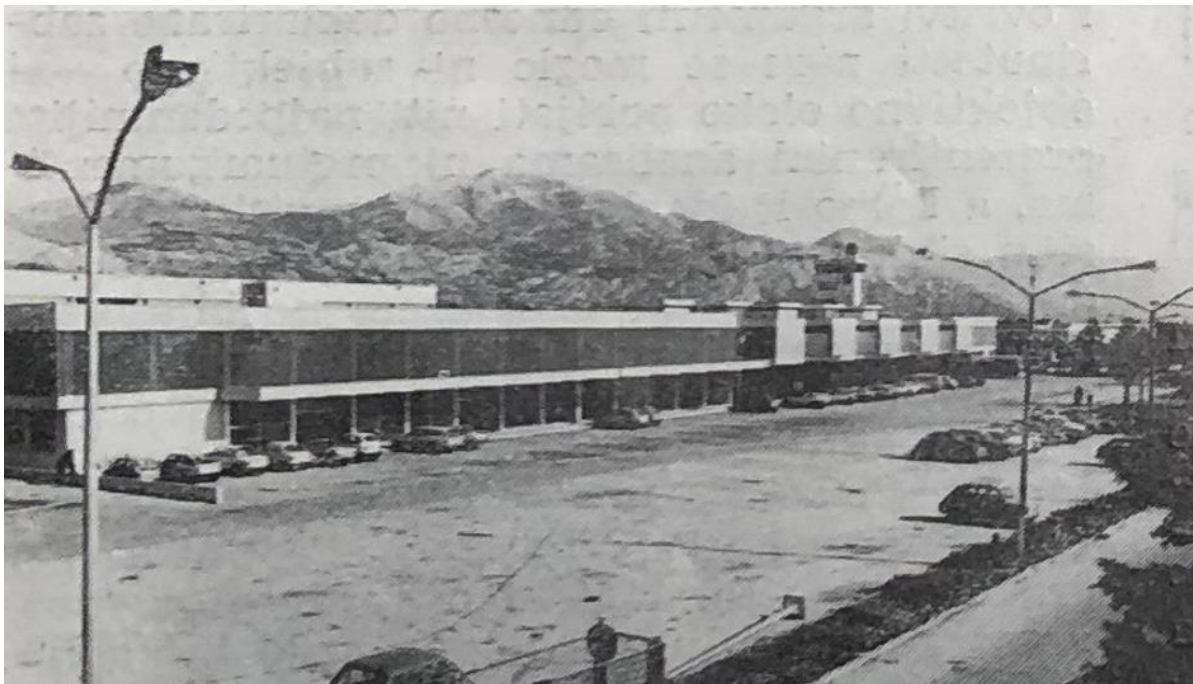
Na pristanišnoj se zgradi od 1976. do 1979. godine provodila adaptacija i nadogradnja prema projektima arh. S. Bravačića, O. Bravačić i S. Janjića.¹⁴⁴ Adaptacija je u postojećoj zgradi podrazumijevala većinom preuređenje interijera kako bi se osiguralo dovoljno prostora za veliki broj putnika, a nadogradnja izgradnju dvaju objekata, jednog istočno, a drugog zapadno, od same pristanišne zgrade. Nadograđeni objekti su se oslanjali na bočne zidove pristanišne zgrade te su joj bili prilagođeni brojem etaža. Zapadna nadogradnja se djelomično oslanjala na postojeću pristanišnu zgradu, a djelomično na prethodnu dogradnju. Ova je nadogradnja bila nešto viša od postojeće zgrade, a bila je namijenjena za prijem i otpremu isključivo stranih putnika. S druge strane, istočna je nadogradnja bila znatno manjih dimenzija od zapadne zbog ograničenosti prostora blazinom kontrolnog tornja i tehničkog bloka. Ova je nadogradnja svojom visinom pratila visinu prvobitne zgrade, a bila je namijenjena prijemu i otpremi domaćih putnika. Fasade nadogradnji su izvedene jednostavno i neupadljivo, kako se ne bi posebno isticale u odnosu na stariju zgradu, a u tu svrhu je sa starom zgradom usklađena čak i boja fasade. Zidne površine nadogradnji su kao i na Ivkovićevom primjeru rastvorene velikim staklenim stijenama, no u ovom slučaju one su zatamnjene. Uz adaptaciju unutrašnjosti

¹⁴⁴ op. cit.

i nadogradnju dvaju novih jedinica, pri ovom projektu je povećan broj parking mjesta uz aerodromsku zgradu.¹⁴⁵

Slika 118. Situacija nadogradnji (ispunjeno crnom) u odnosu na postojeće objekte (preuzeto: Marinković, F. 1980., str. 16.)

Slika 119. Južno pročelje nakon nadogradnje (preuzeto: Marinković, F. 1980., str. 16.)

Osamdesetih godina prošlog stoljeća, aerodrom doživljava brojne preinake i nadogradnje; proširenje platforme, dogradnja modernog cargo prostora i tehničkog bloka sa

¹⁴⁵ Tehnički opis uz idejni projekt nadogradnje i adaptacije pristanišne zgrade Aerodroma „Dubrovnik“. (srpanj, 1973.) Arhiv Zračne luke Dubrovnik.

skladištima i garažama. Za vrijeme Domovinskog rata, dubrovački je aerodrom pretrpio brojna oštećenja glavne zgrade, kontrolnog tornja i pratećih objekata, no, unatoč tome ostao je u funkciji te je postupno obnavljan i moderniziran. Ranih 2000-ih izvođene su obnove piste i ograđivanje cijelog aerodromskog kompleksa, a od 2013. godine pokrenut je projekt „Zračna luka Dubrovnik 2020“, koji je uključivao rušenje stare i izgradnju nove aerodromske infrastrukture te dogradnju dodatnih operativnih zgrada.¹⁴⁶

Slika 120. Današnji izgled južnog pročelja aerodromske zgrade (preuzeto: travelcroatia.live, 6. 6. 2024.)

¹⁴⁶ Raguž, M. *Zračna luka Dubrovnik. Šezdeset godina.* Dubrovnik: Zračna luka Dubrovnik, 2022. str. 48-86.

8. Zaključna razmatranja

Arhitektura iz razdoblja socijalizma rijetko koga ostavlja bez ikakvog dojma, a pogotovo onog negativnog, bilo da ovu arhitekturu vezuje uz negativan stav prema prošlom režimu, ili da mu, jednostavno, ne ostavlja poželjan estetski utisak. No, ipak, i iza ove arhitekture, kao i svake druge stoji niz utjecaja i uvjeta; bilo da se radi o željama režima, investitora, različitih zavoda koji određuju smije li se ista ostvariti u fizičkom obliku ili ostati samo kao idejni projekt, ili o idejama samih projektanata. Osim onoga što određuje funkcije te arhitekture, postoje i razni čimbenici koji određuju njen izgled; geografski, klimatski, arhitektonski, povijesni i kulturni kontekst, ali i kreativnost samog arhitekta. Uvidjevši količinu čimbenika o kojima je ovisila izgradnja, pa i samo jedne, a kamoli svih, socijalističkih građevina, moguće je naglasiti potrebu za promjenom perspektive kada se iste promatra i vrednuje, a napose potrebu da se ne okrivljuje arhitekta za „oskvrnuće“ prirodnih i kulturnih vizura. Možda bi u današnje vrijeme ove građevine, pogotovo u Dubrovniku, izgledom ostavljale pozitivniji dojam, kada bi se ulagalo u njihovo održavanje, a i kada ih se nebi mijenjalo raznim pregradnjama i nadogradnjama, do te mjere da ih ni sami projektanti izvornog stanja ne žele niti pogledati.¹⁴⁷ Takvu je situaciju, prema riječima kolege J. Franića, doživio i arhitekt Janjić na primjeru hotela Odisej, na kojem su dograđivane dodatne konstrukcije unatoč izvornom projektu. Osim problema naknadnih nadogradnji, postoje i oni pri izgradnji bez savjetovanja s projektantom, kao što je slučaj s podizanjem po dva do tri dodatna kata na zgradama koje je projektirala O. Bravačić u Novoj Mokošici, a tako i s podizanjem Janjićevog nebodera na Lapadu za još jednu etažu, unatoč izvornim nacrtima.

Također, često je moguće čuti i izraze nezadovoljstva vezane uz urbanistički razvoj Grada u razdoblju Jugoslavije, „jer su tadašnji režim i projektanti krivi“ za današnju krnju infrastrukturu, nedostatak parkirnih mjesta, loše osmišljene ceste, nedostatak zelenih zona i sl. No, samo iz primjera rada arh. Janjića, a kamoli još da se pregledaju radovi svih projektanata koji su u tom razdoblju djelovali u Dubrovniku, moguće je primjetiti kako se fokus pri izradi projekata, uz onaj usmjeren na samu građevinu, pridodaje i popratnim strukturama; pri projektiranju nebodera na Lapadu projektirana je i garaža za njegove stanare, koja je, uz to, još i „zamaskirana“ grubom kamenom oplatom i nizom zelenila kako se nebi previše isticala kao

¹⁴⁷ O stavovima dubrovačkih arhitektica o izmijeni građevina koje su projektirale više na sljedećim poveznica: Njavro Banić, M. *Veliki razgovor. Arhitektica Dilka Bobanović: Kako smo stvarali prvi urbanistički plan grada.* <https://dulist.hr/veliki-razgovor-arhitektica-dilka-bobanovic-kako-smo-stvarali-prvi-urbanisticki-plan-grada/748545/>. Pristupljeno: 10. 6. 2024. i Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik.* <https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>. Pristupljeno: 1. 5. 2024.

popratni sadržaj, pri projektiranju zgrada „Solidarnosti“ u Novoj Mokošici pažnja se obraćala i na okolnu zonu, koja je parkovski uređena, pri projektiranju zgrade Carinske uprave-„Croatia osiguranja“ osigurana su parkirna mjesta i zona zelenila, dok se pri dogradnji „Croatijinog“ aneksa pazilo na to da se održi postojeći hortikulturalni pojas, pri projektiranju prve faze Medicinskog centra, arhitekti Janjić i Frka su osmislili kolne i pješačke komunikacije, mjesto za autobusnu stanicu, hortikulturalni pojas pa čak i šetnice kroz obližnje zelenilo, a, naposljetku se i pri nadogradnji pristanišne zgrade aerodroma, pažnja usmjerila na povećavanje broja parkirnih mjesta te ozelenjivanje tog prostora tipičnom *florom*. Naravno da potrebe tadašnjeg društva po pitanju infrastruktura, nije moguće mjeriti s današnjima, kada su stvarno potrebne široke ceste i veliki broj parkirnih mjesta, no, današnji se problemi trebaju rješavati danas, a ne u prošlosti kada su isti bili nezamislivi. Osim toga, zar se nezadovoljstvo izgledom tada novonastalih naselja, kao što su Nova Mokošica, Kineski zid i Čokolino, nebi trebalo umanjiti činjenicom da je u njima barem zadržana planska uniformnost arhitekture, a ne da su na tim prostorima nikla „divlja naselja“ poput Nuncijate, nastala „svačijim“ osobnim (ne)ukusom? Nastojanje da se u „novom“ naselju izbjegne prevelika eklektičnost i odudaranje od okoline, vidljivo je i na Janjićevom primjeru zgrada „Solidarnosti“, uspješno prilagođenim postojećim stambenim nizovima arhitektice Bravačić.

Izbjegavanje eklektičnosti, a samim tim i neukusa, vidljivo je i na drugim Janjićevim projektima, aneksu „Croatia osiguranja“ i nadogradnji pristanišne zgrade aerodroma. Kod oba primjera Janjić sam, ali i u suradnji s arh. Bravačićem, ukazuje na važnost prilagodbe nadogradnji na osnovnu jedinicu, pogotovo kada se to može ostvariti na jednostavan način; izbjegavanjem predimenzioniranja nadogradnje, imitacijom ritmičnosti elemenata na pročelju i usklađivanjem kolorita fasade. No, eklektičnost je, ipak nemoguće izbjeći kada se radi o privatnim obiteljskim kućama. Njihov izgled ovisi o željama naručitelja, njihovoj sposobnosti ulaganja, ukusu i količini slobode koju dopuštaju samom arhitektu pri izradi projekta. O tome svjedoče tri projekta privatnih kuća unutar Janjićevog opusa; kuća za odmor u Lozici te kuće obitelji Kulišić u Šipčinama i Kuni Pelješkoj. Iako se ne radi o izuzetnim arhitektonskim ostvarenjima, ove će kuće poslužiti i kao dobar materijal za usporedbu s modernističkim primjerima u Dubrovniku, nastalih u prvoj polovici 20. stoljeća. Kuća u Lozici svojim oblikovanjem i prožimanjem s vrtim arealom, odaje dojam „renesansnog ljetnikovca u malom“ i, takoreći kvalitetniji nastavak „dubrovačkog modernizma“. Kod primjera kuće Kulišić treba naglasiti to kako je Janjić izradio samo projekt nadogradnje, koji se uspješno uklopio s postojećom jedinicom i kontekstom koji je okružuje, stoga se tradicionalnost u

odabiru zidne kamene oplata, kosog krova i zatvorenosti zidnog volumena, može pripisati želji naručitelja i smještaju same građevine. No, kod ovog primjerka izostaje dojam rustikalnosti kakav ostavlja kuća u Lozici pa samim time djeluje i manje tradicionalno, ali se, istovremeno, ne može pripisati ni modernoj arhitekturi. Kuća u Kuni znatnije odudara od tradicionalnog arhitektonskog jezika, ali ni sama ne predstavlja poseban primjerak modernosti. Iz ovog je moguće zaključiti kako privatne stambene kuće i vile, koje su tridesetih godina prošlog stoljeća bile glavni nositelji modernog izraza, u razdoblju Jugoslavije tu ulogu postupno predaju građevinama drugih funkcija.

Govoreći o početcima modernosti u Dubrovniku, nipošto se ne smiju izostaviti primjerci hotelske arhitekture, a u skladu s tom temom, moguće je i otvoriti pitanje uništenja obale izgradnjom objekata te funkcije. Hotelski su se objekti u Dubrovniku i njegovoj okolici, u prvoj polovici 20. stoljeća, smještali na najelitnijim lokacijama, naravno na samim rubovima morske obale, a taj se „trend“ nastavio i u razdoblju socijalizma. Iako, hoteli Odisej i Lafodia, nisu Le Corbusierovski pothvati poput Dobrovićevog hotela Grand, može li im se samo pripisivati negativan utjecaj na postojeći biom, ili bi ipak trebalo uzeti u obzir i utjecaj koji su ostavili na razvoj turizma otoka Mljeta i Lopuda, a pogotovo imajući na umu činjenicu da su dugo vremena bili jedini hotelski kompleksi na ovim otocima? Ipak, nagrdivanje obale se ne bi trebalo nužno pripisivati samom oblikovanju hotela, već njihovim dimenzijama, koje su investitori zadavali nastojeći ostvariti što veći broj smještaja za prihvat turista. Nastojanje da se izbjegne potpuno uništenje obale, i njene vizure, pokazuje izvedba nadogradnje nad najvišom etažom hotela Lafodije, koja se zadržala unutar gabarita postojeće građevine, dok su se isti sadržaji mogli ostvariti i na bilo kojem drugom dijelu uz sami hotel.

U kontekstu izgradnje na samoj obali, nužno je spomenuti i Janjićev projekt kupališnog objekta na Banjama. Iako je to samo jedan u nizu kupališnih objekata na toj plaži, svakako bi se moglo zaključiti da se radi o najizuzetnijem. Zavidljivu učinku ove građevine, svakako, doprinosi njen smještaj uz staru gradsku jezgru, što podupire i činjenicu da se radi o izrazito uspješnoj interpolaciji. Ovaj se primjerak može smatrati samom krunom Janjićevog opusa, pokazujući njegovu sposobnost ne samo funkcionalnog, već i umjetničkog oblikovanja arhitekture, igre sa zidnim volumenima i postizanja skulpturalnosti.

Pregledom svih, do sada pronađenih, Janjićevih projekata moguće je primijetiti snažne razlike u oblikovanju, no ono što im je zajedničko je visoka razina funkcionalnosti, izuzetna prilagođenost konfiguraciji terena, maksimalno uključivanje okolišnih predispozicija i

osiguravanje što kvalitetnijih uvjeta ljudima koji u njima borave. U njegovom je opusu vidljiv i utjecaj kolegica iz biroa „Arhitekt“, Dubravke Baković-Kržić i Olivera Bravačić čije su zgrade također oblikovane zasjecanjem bridova ziđa te širokim izlomljenim vijencima („Gruški neboderi“, zgrade „Dubrovačke banke“ i nekadašnje Porezne uprave). Iako, se ne može govoriti da su svi Janjićevi projekti važna i posebna arhitektonska ostvarenja, ipak svaki od njih sadrži neku posebnost te ih je kao takve trebalo otkriti. Ovo istraživanje ne samo da je zadovoljilo znatiželju otkrivši Janjićev izgubljeni opus, već je dalo informacije o načinu na koji je arhitektonska struka funkcionirala u razdoblju Jugoslavije te o tome koliko je zanimljivih primjeraka jugoslavenske arhitekture moguće zamijetiti, samo kada ju se promotri iz drukčije perspektive.

9. Popis izvora i literature

9.1. Popis arhivskih izvora

1. Arhiv „Atlantske plovidbe“.Kolaudicioni zapisnik dogradnje upravne zgrade „Atlantska plovidba“. (svibanj 1963.)
2. Arhiv „Atlantske plovidbe“. Glavni projekt stambene zgrade u Gružu. (svibanj, 1965.)
3. Arhiv „Atlantske plovidbe“.Tehnički dnevnik pri projektu za izgradnju objekata „Naš dom“ u stambenom naselju Mokošica. (srpanj, 1983.)
4. Arhiv „Atlantske plovidbe“.Tehnički opis za dogradnju poslovnih prostorija – investitor „Croatia“. (1985.)
5. Arhiv Zračne luke Dubrovnik.Tehnički opis uz idejni projekt nadogradnje i adaptacije pristanišne zgrade Aerodroma „Dubrovnik“. (srpanj, 1973.)
6. HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra u Dubrovniku, UP/I-02/2-1157-6, travanj 1978. (kut. 1)
7. HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra u Dubrovniku, UP/I-05/5-3809-81, 1980. (kut. 2 i 3)
8. HR-DADU 424, Skupština Općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra Dubrovnik, UP/I-05/5-1686/84, 1984. (kut. 3)
9. HR-DADU 424 Skupština općine Dubrovnik, Izgradnja Medicinskog centra u Dubrovniku, UP/ I-05/5-1312-87, srpanj 1987. (kut. 19)
10. HR-DADU Općina Dubrovnik, Izgradnja carinarnice, UP/I-02/2-2-1099-76, 1976. (kut. 1)
11. HR-DADU, Općina Dubrovnik, Hotel Lafodia na Lopudu, 1968. (kut. 3)
12. HR-DADU, Općina Dubrovnik, Hotel Lafodia, UP/I-05/5-870-79., 1979. (kut. 4)
13. HR-DADU, Općina Dubrovnik, Stambena zadruga „Solidarnost“-Zgrade A5 Mokošica, UP/I-05/5-3492-83, 1983. (kut. 1)
14. HR-DADU, Općina Dubrovnik, Stambena zgrada u Lapadu-Udruženje boraca NOR-a, UP/I-02/1-2610/1-71, listopad 1971. (kut. 1)

9.2. Popis literature

1. Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023.
2. Baće, Antun et al. „Povijesni razvoj područja kontaktne zone svjetskog dobra“. *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, 2020.
3. Baće, Antun i Viđen, Ivan. „Lazareti na Pločama od pada Dubrovačke Republike do danas (1808.- 2013.)“. *Prostor* 21, br. 2 (2013.): 326-339.
4. Belamarić, Igor, Belamarić, Joško i Šverko, Ana. *Valorizacija kulturnog krajobraza Rijeke dubrovačke*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2021.
5. Benić, Božo. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.
6. Benić, Božo. „Turističko naselje Babin Kuk. Geneza urbanističkog razvoja.“ *Mjera*, 1 (2019.): 74-83.
7. Benić, Božo. „Izazovi prilagodbe. Utjecaji suvremenih turističkih trendova na hotelsku arhitekturu modernizma.“ *Mjera* 2, br. 3 (2020.): 34-45.
8. Brešković, Jerko. „Iz povijesti dubrovačke trgovine: poduzeće Srđ (1946.-1979.)“. *Ekonomska misao i praksa* 25, br. 2 (2016.): 589-615.
9. Butjer Mratinović, Ivona. *Ni bolnica nije bila pošteđena. Ratni ravnatelj dr. Cikatić: „I tokom najžešćih napada bila je najsigurnije mjesto u Gradu“*. <https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/grad/ni-bolnica-nije-bila-postedena-ratni-ravnatelj-dr-cikatic-i-tokom-najzescih-napada-bila-je-najsigurnije-mjesto-u-gradu>. Pristupljeno: 2. 6. 2024.
10. Curić, Sanja i Selmani, Nikša. „Kupanje i kupališta u Dubrovniku do početka Drugog svjetskog rata“. *Vjesnik dalmatinskih arhiva : Izvori i prilozi za povijest Dalmacije* 2, br. 1 (2021.): 463-495.
11. Čorak, Željka. „Stil i karakter suvremenih zahvata u jadranski prostor“. *Život umjetnosti* 19./20. (1973.): 34-58.

12. D. M. L. *Prodaje se hotel Odisej na Mljetu, jedini u hrvatskom nacionalnom parku.* <https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/vijesti/turizam-i-gospodarstvo/prodaje-se-hotel-odisej-na-mljetu-jedini-u-hrvatskom-nacionalnom-parku-1390370#&gid=1&pid=1>. Pristupljeno: 25. 5. 2024.
13. DANAS.hr. *Prodaje se za 4 milijuna eura: Pogledajte kako danas izgleda zgrada u kojoj su na svijet došli brojni Dubrovčani.* <https://net.hr/danas/vijesti/prodaje-se-za-4-milijuna-eura-pogledajte-kako-danas-izgleda-zgrada-u-kojoj-su-na-svijet-dosli-brojni-dubrovcani-b83f7686-b1c6-11eb-8371-0242ac130022>. Pristupljeno: 1. 6. 2024.
14. Dobrivojević, Ivana. „Stanogradnja“. *Nikad im bolje nije bilo? Modernizacija svakodnevnog života u socijalističkoj Jugoslaviji*. Beograd: Muzej istorije Jugoslavije, 2014.
15. Domljan, Žarko. „Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj.“ *Život umjetnosti : časopis o modernoj i suvremenoj umjetnosti i arhitekturi* 10 (1969.): 4-45.
16. dubrovackidnevnik.hr. *Arhitektonsko savršenstvo ili devastacija? Na Lopudu izgrađena luksuzna villa pokraj hotela Lafodije.* <https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/zupanja/arhitektonsko-savršenstvo-ili-devastacija-na-lopudu-izgradena-luksuzna-villa-pokraj-hotela-lafodije-foto>. Pristupljeno: 4. 6. 2024.
17. dubrovackidnevnik.hr. *Ovako je izgledala robna kuća Minčeta kada je otvorena.* <https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/grad/ovako-je-izgledala-robna-kuca-minceta-kada-je-otvorena-foto>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.
18. Dubrovnik net. *U 84. godini života umrla arhitektica Dubravka Baković-Krzić.* <https://www.dubrovniknet.hr/u-84-godini-zivota-umrla-arhitektica-dubravka-bakovic-krzic/>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.
19. Dubrovnik net. *Preminuo je arhitekt Zlatko Jerić, zaslužan za izgled brojnih građevina oko nas.* <https://www.dubrovniknet.hr/preminuo-je-arhitekt-zlatko-jeric-zasluzan-za-izgled-brojnih-gradevina-oko-nas/>. Pristupljeno: 8. 5. 2024.
20. Duda, Igor. „Promet.“ *Nikad im bolje nije bilo? Modernizacija svakodnevnog života u socijalističkoj Jugoslaviji*. Beograd: Muzej istorije Jugoslavije, 2014.

21. Dulist. *Tužna vijest: Preminula je cijenjena arhitektica Olivera Bravačić.*
<https://dulist.hr/tuzna-vijest-preminula-je-cijenjena-arhitektica-olivera-bravacic/880283/>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.
22. Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik.*
<https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>.
 Pristupljeno: 1. 5. 2024.
23. „Hotel „Neptun“ u Dubrovniku“ / projektant Mišo Salatić. *Arhitektura, urbanizam 4.*
 (1963.): 30-32.
24. Hrvatska enciklopedija. *Moderna arhitektura.*
<https://enciklopedija.hr/clanak/moderna-arhitektura>. Pristupljeno: 13. 5. 2024.
25. Hrvatska enciklopedija. *Rijeka dubrovačka.*
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/rijeka-dubrovacka>. Pristupljeno: 20. 5. 2024.
26. Jakovina, Tvrtko. *Socijalizam na američkoj pšenici (1948.-1963.)*. Zagreb: Matica hrvatska, 2002.
27. Jemo, Ivanka i Brigović, Nada. (ur.) *Obnova Dubrovnika. Katalog radova u spomeničkoj cjelini Dubrovnika od 1979. do 2009.* Dubrovnik: Zavod za obnovu Dubrovnika, 2009.
28. Kranjčević, Jasenka. „Turističko i prostorno planiranje u Hrvatskoj i Jugoslaviji 1960-ih.“ *Časopis za suvremenu povijest* 53, br. 3 (2021.): 1183-1208.
29. Kulić, Vladimir. i Stierli Martino. „Introduction“. *Toward a concrete utopia: Architecture in Yugoslavia 1984-1980*. New York: MoMA, 2018.-2019.
30. Libero Portal. *Niz Bulevar nekad i danas: Šezdesetih godina ovdje je prolazio samo tramvaj, a kasnije „šestica“.*
<https://www.liberoportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/niz-bulevar-nekad-i-danas-sezdesetih-godina-ovdje-je-prolazio-samo-tramvaj-a-kasnije-sestica-foto>. Pristupljeno: 18. 5. 2024.
31. Libero Portal. *Počeci turizma u Uvali: Gradnja i otvorenje hotela Kompas 1968. godine.*
<https://www.liberoportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/turizam-nekad--poceci-turizma-u-uvali-gradnja-i-otvorenje-hotela-kompas-1968-godine-foto>.
 Pristupljeno: 10. 6. 2024.

32. Libero Portal. *Športska dvorana Gospino polje. 1981. godine izgrađena multifunkcionalna dvorana u Dubrovniku.* <https://www.liberoportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/sportska-dvorana-gospino-polje-1981-godine-izgraena-multifunkcionalna-dvorana-u-dubrovniku-foto>. Pristupljeno: 10. 5. 2024.
33. Marić, Jure. „Prostorno planiranje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.“ *Geoadria* 14, br. 1 (2009.): 87-140
34. Marinković, Franjo. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.): 16-17.
35. mints.gov.hr. *Otvoren obnovljeni hotel Lafodia.* <https://mints.gov.hr/print.aspx?id=3633&url=print>. Pristupljeno: 5. 6. 2024.
36. Mrak-Taritaš, Ana. „Uvjeti planiranja i prostorni pokazatelji uređenja turističkih predjela Babin Kuk i Solaris.“ *Prostor* 18, br. 1. (2010.): 136-151.
37. Nadilo, Branko. „Otoci uokolo Dubrovnika“. *Građevinar* 52 (2000.): 617-630.
38. Nadilo, Branko i Regan, Krešimir. „Mljet-prelijepi otok tužne sudbine“. *Građevinar* 52, br. 9. (2000.): 545-557.
39. npmljet.hr. *Kratki pregled uspostave zaštite prirodne i kulturne baštine sjeverozapadnog dijela otoka Mljeta.* <https://np-mljet.hr/uspostava-statusa-zastite/>. Pristupljeno: 25. 5. 2024.
40. Njavro Banić, Mia. *MIRJANA ĆURLICA: Frizerka koja je oduševila i Miroslava Krležu i Žuži Jelinek.* <https://dulist.hr/mirjana-curlica-frizerka-koja-je-odusevila-i-miroslava-krlezu-i-zuzi-jelinek/308711/>. Pristupljeno: 23. 4. 2024.
41. oris.hr. *Pomorski tehnikum na Lapadu, 1952.-1973.* [https://www.oris.hr/hr/casopis/clanak/\[123\]pomorski-tehnikum-na-lapadu-1952-1973,1807.html](https://www.oris.hr/hr/casopis/clanak/[123]pomorski-tehnikum-na-lapadu-1952-1973,1807.html). Pristupljeno: 8. 6. 2024.
42. os-igundulic-du.skole.hr. *Povijest.* <http://os-igundulic-du.skole.hr/skola/povijest>. Pristupljeno: 10. 5. 2024.
43. os-marinadrzica-du.skole.hr. *Povijest.* <http://os-mdrzica-du.skole.hr/skola/povijest>. Pristupljeno: 8. 6. 2024.

44. PB Kapov. *Projektni zadatak za poboljšanje energetske učinkovitosti Opće bolnice Dubrovnik u arhitektonsko građevinskom dijelu*. Zagreb: 2020.
45. Plazibat, Tonči. *Franković: Dižemo razinu kvalitete pruženih usluga u našim predškolskim ustanovama*.
<https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/zupanija/dubrovnik/frankovic-dizemo-razinu-kvalitete-pruzenih-usluga-u-nasim-predskolskim-ustanovama-637983>.
Pristupljeno: 8. 5. 2024.
46. Portal hrvatske tehničke baštine. *Dubrovačke zidine*.
<https://tehnika.lzmk.hr/dubrovačke-gradske-zidine-i-utvrde/>. Pristupljeno: 7. 6. 2024.
47. Radović Mahečić, Darja. „Prilog poznavanju opusa Kune Waidmanna“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 23. (1999.): 163-176.
48. Raguž, Mario. *Zračna luka Dubrovnik. Šezdeset godina*. Dubrovnik: Zračna luka Dubrovnik, 2022.
49. Stojan Slavica. *Ombla, vile i vilani: Povijest svakodnevnice u ljetnikovcima Rijeke Dubrovačke (15. do 19. st.)*. Zagreb-Dubrovnik: HAZU, Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 2018.
50. Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet i Zavod urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu. *Detaljni plan uređenja „Belvedere“*. Dubrovnik: 2013.
51. Šćitaroci Obad, Mladen, Marić, Mara i Medović, Mira. „Perivoji Rijeke dubrovačke: Čimbenici identiteta i kriteriji vrjednovanja“. *Prostor* 25, br. 2. (2017.): 172-189.
52. Uskoković, Sandra. „Modernitet i tradicija u novijoj dubrovačkoj arhitekturi“. *Anali Dubrovnik* 50 (2012.): 305-338.
53. Villa Dubrovnik. *Povijest i dizajn*. <https://www.villa-dubrovnik.hr/hr/villa-dubrovnik/povijest-i-dizajn/>. Pristupljeno: 10. 6. 2024.
54. Žuvela Kalina, Ivana. *Donosimo priču koja stoji iza starog dubrovačkog rodilišta*.
<https://dubrovnikinsider.hr/donosimo-pricu-koja-stoji-iza-starog-dubrovačkog-rodilista/>. Pristupljeno: 1. 6. 2024.

10. Popis slika i priloga

Slika 1. preuzeto: Generalni plan Dubrovnika: Karta namjene površina, siječanj 1969.

Slika 2. preuzeto: Generalni plan Dubrovnika: Karta namjene površina, siječanj 1969.

Slika 3. preuzeto: Generalni plan Dubrovnika: Karta namjene površina, siječanj 1969.

Slika 4. preuzeto: Generalni plan Dubrovnika: Karta namjene površina, siječanj 1969.

Slika 5. preuzeto: Benić, Božo. „Turističko naselje Babin Kuk. Geneza urbanističkog razvoja.“ *Mjera 1* (2019.), str. 79.

Slika 6. preuzeto: Uskoković, Sandra. „Modernitet i tradicija u novijoj dubrovačkoj arhitekturi“. *Anali Dubrovnika* 50 (2012.), str. 315.

Slika 7. preuzeto: Uskoković, Sandra. „Modernitet i tradicija u novijoj dubrovačkoj arhitekturi“. *Anali Dubrovnika* 50 (2012.), str. 334.

Slika 8. preuzeto: Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 374.

Slika 9. preuzeto: Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 418.

Slika 10. preuzeto: Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 428.

Slika 11. preuzeto: Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 287.

Slika 12. preuzeto: Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 335.

Slika 13. preuzeto: Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 343.

Slika 14. preuzeto: dubrovnikhstory.com. <https://dubrovnikhstory.com/gruz-1986-godine-2/>.
Pristupljeno: 1. 5. 2024.

Slika 15. preuzeto: Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik.*
<https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>.

Pristupljeno: 1. 5. 2024.

Slika 16. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/dio-tupovog-naselja-i-solske-baze-1960-ih-godina/>. Pristupljeno: 1. 5. 2024.

Slika 17. preuzeto: Google maps.

https://www.google.com/maps/@42.6490705,18.0982913,3a,75y,62.3h,95.85t/data=!3m6!1!1!3m4!1sKqEJ6gr_800NdGS2uK2pbg!2e0!7i16384!8i8192?entry=ttu. Pristupljeno: 1. 5. 2024.

Slika 18. preuzeto: Kalajdžić, Ahmet. *Ako ste se zadnjih dana pitali kakva je to dizalica poviše Kineskog zida, mi smo provjerili i doznali o čemu se radi.*
<https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/zupanja/dubrovnik/ako-ste-se-zadnjih-dana-pitali-kakve-su-ono-dizalice-iznad-kineskog-zida-mi-smo-provjerili-i-saznali-o-cemu-se-radi-1165065#&gid=1&pid=3>. Pristupljeno: 7. 5. 2024.

Slika 19. preuzeto: Kalajdžić, Ahmet. *Ako ste se zadnjih dana pitali kakva je to dizalica poviše Kineskog zida, mi smo provjerili i doznali o čemu se radi.*
<https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/zupanja/dubrovnik/ako-ste-se-zadnjih-dana-pitali-kakve-su-ono-dizalice-iznad-kineskog-zida-mi-smo-provjerili-i-saznali-o-cemu-se-radi-1165065#&gid=1&pid=3>. Pristupljeno: 7. 5. 2024.

Slika 20. preuzeto: Čakić, Aida. *Priča o ukletnoj zgradi u Gružu.*
<https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/grad/prica-o-ukletom-mjestu-u-gruzu-nisam-praznovjeran-ali-u-u-ovoj-zgradi-vecina-ih-je-obolila-i-umrla-od-raka>. Pristupljeno: 7.5.2024.

Slika 21. preuzeto: Dulist. *Uz pomoć Grada legaliziran Naš dom u Mokošici.*
<https://dulist.hr/uz-pomoc-grada-legaliziran-nas-dom-u-mokosici/231995/>. Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 22. preuzeto: dubrovackidnevnik.net.hr. *Robna kuća Minčeta u prošlosti.*
<https://dubrovackidnevnik.net.hr/datastore/imagestore/original/1703606692ROBNA-KU%C4%86A-MIN%C4%8CETA-U-PROSLOSTI-1.jpg?v=1703606692>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 23. preuzeto: dubrovnikhistory.com.

<https://dubrovnikhistory.com/robna-kuca-srd-1970-ih-godina/>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 24. preuzeto: dubrovnikinsider.hr.

https://dubrovnikinsider.hr/wp-content/uploads/2023/11/DSC_0323.jpg. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 25. preuzeto: Dulist. *Na Batali novih 106 stanova: Atlantska plovidba dobila lokacijsku dozvolu za poslovno-stambenu zgradu!* <https://dulist.hr/na-batali-novih-106-stanova-atlantska-plovidba-dobila-lokacijsku-dozvolu-za-poslovno-stambenu-zgradu/535588/>. Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 26. preuzeto: Google maps.

<https://www.google.hr/maps/@42.6483523,18.0938424,3a,75y,224.26h,74.19t/data=!3m6!1e1!3m4!1s0bJgvCbOdpFqMSjR5m5aeA!2e0!7i16384!8i8192?hl=hr&entry=ttu>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 27. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/dts-dusan-todorovic-dubrovnik-stara-razglednica/>. Pristupljeno: 10. 5. 2024.

Slika 28. preuzeto: dubrovackiportal.hr.

https://dubrovackiportal.hr/wp-content/uploads/2020/03/90749113_207416830670176_3842709155286614016_n-768x576.jpg. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 29. preuzeto: dulist.hr. <https://dulist.hr/wp-content/uploads/2022/11/zgrada-mirovinskog-2.jpg> Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 30. preuzeto: Benić, Božo. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.

Slika 31. preuzeto: dulist.hr. <https://dulist.hr/wp-content/uploads/2019/11/financijska-agencija-fina-zgrada.jpg>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 32. preuzeto: Haus. *Vrijedni zapisi iz života i karijere žene koja je gradila Dubrovnik*. <https://haus.hr/vrijedni-zapisi-iz-zivota-i-karijere-zene-koja-je-gradila-dubrovnik/>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 33. preuzeto: tup.hr.

<https://tup.hr/wp-content/uploads/2022/12/KompleksGruz4.png>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 34. preuzeto: dulist.hr. <https://dulist.hr/wp-content/uploads/2021/10/C-dalmacijabilje.jpg>. Pristupljeno: 9. 5. 2024.

Slika 35. preuzeto: oris.hr. *Pomorski tehnikum na Lapadu, 1952.-1973.* [https://www.oris.hr/hr/casopis/clanak/\[123\]pomorski-tehnikum-na-lapadu-1952-1973,1807.html](https://www.oris.hr/hr/casopis/clanak/[123]pomorski-tehnikum-na-lapadu-1952-1973,1807.html). Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 36. preuzeto: os-marinadrzica-du.skole.hr. *Povijest.* <http://os-mdrzica-du.skole.hr/skola/povijest>. Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 37. preuzeto: Dubrovnik Insider. *Turistička i ugostiteljska škola Dubrovnik u sklopu projekta uspostave Regionalnog centra kompetentnosti u ugostiteljstvu i turizmu Dubrovnik organizira interaktivne edukacije.* <https://dubrovnikinsider.hr/turisticka-i-ugostiteljska-skola-dubrovnik-u-sklopu-projekta-uspostave-regionalnog-centra-kompetentnosti-u-ugostiteljstvu-i-turizmu-dubrovnik-organizira-interaktivne-edukacije/>. Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 38. preuzeto: os-igundulic-du.skole.hr. *Povijest.* <http://os-igundulic-du.skole.hr/skola/povijest>. Pristupljeno: 10. 5. 2024.

Slika 39. preuzeto: Google maps.

<https://www.google.hr/maps/@42.6430983,18.1044777,3a,75y,224.6h,77.45t/data=!3m8!1e1!3m6!1sAF1QipOW3Bcuujfyf!-7BaKkNEMTasvX5tZxk9WZ10LU!2e10!3e11!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipOW3Bcuujfyf!-7BaKkNEMTasvX5tZxk9WZ10LU%3Dw203-h100-k-no-pi-0-ya234.2042-ro0-fo100!7i8000!8i4000?hl=hr&entry=ttu>. Pristupljeno: 8. 5. 2024.

Slika 40. preuzeto: BeniĆ, Božo. *Tragom socijalističke arhitekture*. Dubrovnik: Red History Museum i Društvo arhitekata Dubrovnik, 2019.

Slika 41. preuzeto: DV. *Počinja potpuna rekonstrukcija Sportske dvorane u Gospinom polju.* <https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/zupanja/dubrovnik/pocinje-potpuna-rekonstrukcija-sportske-dvorane-u-gospinom-polju-1379602>. Pristupljeno: 10. 6. 2024.

Slika 42. preuzeto: Privatna zbirka obitelji M. Frke

Slika 43. preuzeto: hrturizam.hr. <https://hrturizam.hr/storage/images/2019/01/Hotel-Belvedere-800x600.png>. Pristupljeno: 10. 6. 2024.

Slika 44. preuzeto: dubrovackidnevnik.hr. U *kakvom se to društvu našao hotel Libertas: Sjaj i bijeda ex yu hotela na Jadranu*. <https://dubrovackidnevnik.net.hr/vijesti/grad/u-kakvom-se-to-drustvu-nasao-hotel-libertas-sjaj-i-bijeda-ex-yu-hotela-na-jadranu>. Pristupljeno: 10. 6. 2024.

Slika 45. preuzeto: Libero Portal. *Počeci turizma u Uvali: Gradnja i otvorenje hotela Kompas 1968. godine*. <https://www.liberportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/turizam-nekad--poceci-turizma-u-uvali-gradnja-i-otvorenje-hotela-kompas-1968-godine-foto>. Pristupljeno: 10. 6. 2024.

Slika 46. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/dubrovnik-4/>. Pristupljeno: 11. 6. 2024.

Slika 47. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/hotel-neptun-1978-godine/>. Pristupljeno: 11. 6. 2024.

Slika 48. preuzeto: Privatna zbirka I. Bjelančića

Slika 49. preuzeto: *Google Earth*.

<https://earth.google.com/web/@42.77379474,17.76171806,10.23914951a,135443.22737681d,35y,-6.35560424h,7.29088389t,360r/data=OgMKATA>. Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 50. preuzeto: Libero Portal. *Niz Bulevar nekad i danas: Šezdesetih godina ovdje je prolazio samo tramvaj, a kasnije „šestica“*. <https://www.liberportal.hr/dubrovnik-ocima-proslosti/niz-bulevar-nekad-i-danas-sezdesetih-godina-ovdje-je-prolazio-samo-tramvaj-a-kasnije-sestica-foto>. Pristupljeno: 18. 5. 2024.

Slika 51. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2.

Slika 52. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2.

Slika 53. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2.

Slika 54. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2.

Slika 55. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2.

Slika 56. preuzeto: privatna zbirka B. Benića

Slika 57. preuzeto: privatna zbirka B. Benića

Slika 58. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/1-2610/1-71, 1971., kut. 2.

Slika 59. fotografirao: L. Čučević, ožujak 2024.

Slika 60. preuzeto: Dubrovačka Republika. *Nova Mokošica*. facebook.com. <https://www.facebook.com/durepublika/photos/nova-moko%C5%A1icanova-moko%C5%A1ica-jedno-je-od-najmla%C4%91ih-naselja-na-prostoru-biv%C5%A1e-dubro/923223281081340/>. Pristupljeno: 20. 5. 2024.

Slika 61. preuzeto: *Google Earth*. <https://earth.google.com/web/@42.67535046,18.10511289,33.8466412a,601.84961678d,35y,0h,0t,0r/data=OgMKATA>. Pristupljeno: 21. 5. 2024.

Slika 62. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 63. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 64. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 65. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 66. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 67. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 68. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 69. preuzeto: HR-DADU, O. D., UP/I-05/5-3492-83, 1983., kut. 1

Slika 70. preuzeto: *Google maps*.

https://www.google.hr/maps/@42.6752769,18.10477,3a,75y,357.84h,110.85t/data=!3m6!1e1!3m4!1sL7rqPJnydg4IONpwUP_UA!2e0!7i13312!8i6656?hl=hr&entry=ttu. Pristupljeno: 23. 5. 2024.

Slika 71. preuzeto: slobodnadalmacija.hr. https://static.slobodnadalmacija.hr/images/slike/2022/10/11/o_23572820_1280.jpg. Pristupljeno: 24. 5. 2024.

Slika 72. preuzeto: Marinković, Franjo. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 16.

Slika 73. preuzeto: Marinković, Franjo. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 17.

Slika 74. preuzeto: slobodnadalmacija.hr. https://static.slobodnadalmacija.hr/images/slike/2022/10/11/o_23572820_1280.jpg. Pristupljeno: 24. 5. 2024.

Slika 75. fotografirano: 8. lipnja 2024.

Slika 76. preuzeto: Privatna zbirka obitelji Kulišić

Slika 77. fotografirao: Š. Špaleta, 9. lipnja 2024.

Slika 78. Fotografirao: Š. Špaleta, 9. lipnja 2024.

Slika 79. Fotografirao: Š. Špaleta, 9. lipnja 2024.

Slika 80. preuzeto: wikimedia.org.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/60/Pomena.jpg/420px-Pomena.jpg>. Pristupljeno: 25. 5. 2024.

Slika 81. preuzeto: Marinković, Franjo. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 17.

Slika 82. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/hotel-odisej-mljet-pomena/>. Pristupljeno: 25. 5. 2024.

Slika 83. preuzeto: *Google maps*.

https://www.google.com/maps/@42.7884294,17.3424001,3a,75y,190.77h,95.36t/data=!3m6!1e1!3m4!1sRDk3Gjnuujsrjk7_7-kXJw!2e0!7i16384!8i8192?hl=hr&entry=ttu. Pristupljeno: 25. 5. 2024.

Slika 84. preuzeto: *Google Earth*.

<https://earth.google.com/web/search/Ulica+doktor+Ante+Star%2c%208devi%2c%2087a,+Dubrovnik/@42.64895526,18.09174353,51.66678773a,698.91517785d,35y,360h,0t,0r/data=CigiJgokCVUEjCOIVkVAETXPhMY0VkvVAGaBL3QN6EDJA!bspLWB3DzJAOgMKATA>.

Pristupljeno: 27. 5. 2024.

Slika 85. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 86. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 87. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 88. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 89. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 90. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 91. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 92. preuzeto: HR-DADU O. D., UP/I-02/2-2-1099-76, 1976., kut. 1

Slika 93. preuzeto: *Google maps*.

<https://www.google.com/maps/@42.648712,18.0934587,3a,75y,219.8h,101.22t/data=!3m6!1e1!3m4!1skMVwrI0VbeuzncbmoRt5rA!2e0!7i16384!8i8192?hl=hr&entry=ttu>. Pristupljeno: 27. 5. 2024.

Slika 94. preuzeto: Dogradnja „Croatia“, 1985., arhiv „Atlantske plovidbe“

Slika 95. preuzeto: Dogradnja „Croatia“, 1985., arhiv „Atlantske plovidbe“

Slika 96. preuzeto: Dogradnja „Croatia“, 1985., arhiv „Atlantske plovidbe“

Slika 97. preuzeto: dt-croatia.com. <https://www.dt-croatia.com/wp-content/uploads/lazareti-birdseye-view.jpg>. Pristupljeno: 1. 6. 2024.

Slika 98. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/banje-1920-ih-godina/>. Pristupljeno: 1. 6. 2024.

Slika 99. preuzeto: Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: ArTresor naklada, 2023., str. 296.

Slika 100. preuzeto: Privatna zbirka B. Benića

Slika 101. preuzeto: Privatna zbirka B. Benića

Slika 102. preuzeto: Privatna zbirka B. Benića

Slika 103. preuzeto: Privatna zbirka B. Benića

Slika 104. preuzeto: [wikimedia.org. https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Banje_Beach_in_Dubrovnik,_Croatia_%2848612622823%29.jpg](https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Banje_Beach_in_Dubrovnik,_Croatia_%2848612622823%29.jpg). Pristupljeno: 1. 6. 2024.

Slika 105. preuzeto: Njavro, Boris. *Ulicama moga grada: Oko mosta od Pila*. <https://dulist.hr/oko-mosta-od-pila/378208/>. Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 106. preuzeto: dubrovnik-travel.net. <https://www.dubrovnik-travel.net/wp-content/uploads/2013/04/pile1970s.jpg>. Pristupljeno: 7. 6. 2024.

Slika 107. preuzeto: [Google Earth. https://earth.google.com/web/@42.62864581,18.01824751,-20.30576649a,53803.13374048d,35y,0h,0t,0r/data=OgMKATA](https://earth.google.com/web/@42.62864581,18.01824751,-20.30576649a,53803.13374048d,35y,0h,0t,0r/data=OgMKATA). Pristupljeno: 8. 6. 2024.

Slika 108. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/stara-bolnica/>. Pristupljeno: 1. 6. 2024.

Slika 109. preuzeto: Žuvela Kalina, Ivana. *Donosimo priču koja stoji iza starog dubrovačkog rodilišta*. <https://dubrovnikinsider.hr/donosimo-pricu-koja-stoji-iza-starog-dubrovackog-rodilista/>. Pristupljeno: 1. 6.

Slika 110. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/dubrovnik-petka-u-lapadu-ragusa-petka-weld-in-lapad-oko-1910-godine/>. Pristupljeno: 2. 6. 2024.

Slika 111. preuzeto: HR-DADU 424, Skupština O. D., UP/I-02/2-1157-78, 1978., kut. 1

Slika 112. preuzeto: bolnica-du.hr.

https://www.bolnica-du.hr/media/k2/items/cache/99b262cbe486d2d63784c37b0d4354d9_L.jpg. Pristupljeno: 2. 6. 2024.

Slika 113. preuzeto: [zupcica.com. https://zupcica.com/media/k2/items/cache/9c1fc82b6767d8b97fc4b498aee49817_L.jpg](https://zupcica.com/media/k2/items/cache/9c1fc82b6767d8b97fc4b498aee49817_L.jpg). Pristupljeno: 3. 6. 2024.

Slika 114. preuzeto: tui.co.uk. <https://www.tui.co.uk/destinations/europe/croatia/croatia-dubrovnik-and-islands/lopud-island/holidays-lopud-island.html>. Pristupljeno: 5. 6. 2024.

Slika 115. preuzeto: privatna zbirka obitelji M. Frke

Slika 116. preuzeto: [lazure-apartments.com. https://www.lazure-apartments.com/gallery/index.html](https://www.lazure-apartments.com/gallery/index.html). Pristupljeno: 5. 6. 2024.

Slika 117. preuzeto: dubrovnikhistory.com. <https://dubrovnikhistory.com/aerodrom-cilipinakon-otvaranja-1962-godine/>. Pristupljeno: 6. 6. 2024.

Slika 118. preuzeto: Marinković, Franjo. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 16.

Slika 119. preuzeto: Marinković, Franjo. „Dubrovački arhitektonski biro - "Arhitekt" : iz naših projektnih organizacija.“ *Čovjek i prostor* 6. (1980.), str. 16.

Slika 120. preuzeto: travelcroatia.live. <https://travelcroatia.live/listing/zracna-luka-dubrovnik-3/>. Pristupljeno: 6. 6. 2024.

Tablica 1. „Gruški neboderi“

Tablica 2. Neboderi „Mercedes“

Tablica 3. Stambene zgrade u TUP-ovom naselju

Tablica 4. Stambeni niz u naselju Sedam smrtnih grijeha

Tablica 5. Kineski zid

Tablica 6. Zgrade u naselju Čokolino

Tablica 7. Stambene zgrade uz Ulicu od Škara

Tablica 8. „Naš dom“

Tablica 9. Robna kuća „Minčeta“

Tablica 10. Robna kuća „Srđ“

Tablica 11. Dom za starije osobe Dubrovnik

Tablica 12. Upravna zgrada „Atlantske plovidbe“

Tablica 13. Upravna zgrada „Hidroelektrane (HEP)“

Tablica 14. Zgrada „DTS-a“

Tablica 15. Zgrada „Dubrovačke banke“

Tablica 16. Zgrada „Mirovinskog i zdravstvenog osiguranja“

Tablica 17. Zgrada Suda i zatvora

Tablica 18. Zgrada nekadašnje Porezne uprave

Tablica 19. Pristanišna zgrada „Luke Gruž“

Tablica 20. Zgrada i skladište TUP-a

Tablica 21. Zgrada „Dalmacijabilja“

Tablica 22. „Pomorski tehnikum“

Tablica 23. Dogradnja OŠ „Nikice Franić“ (danas OŠ Marina Držića)

Tablica 24. Turistička i ugostiteljska škola Dubrovnik

Tablica 25. Dogradnja OŠ Ivana Gundulića

Tablica 26. Dječji vrtić „Izviđač“

Tablica 27. Bazen i hotel Stadion

Tablica 28. Sportska dvorana

Tablica 29. Vila Dubrovnik

Tablica 30. Hotel Belvedere

Tablica 31. Hotel Libertas

Tablica 32. Hotel Kompas

Tablica 33. Hotel Adriatic

Tablica 34. Hotel Neptun

Sažetak

Brza urbanizacija i tipska jeftina izgradnja, tipične za gradove u Jugoslaviji, nisu izbjegle ni Dubrovnik. Povezavši se s ostalim dalmatinskim gradovima Jadranskom magistralom, ovaj grad postaje jednim od turističkih središta bivše države, uslijed čega na njegovom prostoru niče niz hotelskih kompleksa, doprinijevši tako razvoju gospodarstva ovog prostora. Naglo širenje grada, potreba za brзом izgradnjom naselja i ostvarivanjem velikog broja turističkih smještaja te obogaćivanjem grada dodatnim rekreativnim, obrazovnim, upravnim i radnim sadržajima, iziskivali su djelovanje niza manjih projektantskih biroa. U jednom od njih, PB „Arhitekt“, djelovao je i arh. Slobodan Janjić. Cilj ovog rada je predstaviti opus ovog, do sada skoro pa potpuno nepoznatog, arhitekta, koji svojim radom odražava utjecaj dubrovačkog povijesnog konteksta, no, istovremeno, prati nove potrebe jugoslavenskog društva i režima. Arh. Janjić je autor, za sada potvrđenih, devet projekata; hotela Odisej u Pomeni, kuće za odmor u Lozici, zgrada „Solidarnosti“ u Novoj Mokošici, nebodera na Lapadu, zgrade Carinske uprave-„Croatia osiguranja“, kupališnog objekta na Banjama, obnove zida uz kulu Sv. Frano te kuća Kulišić u Šipčinama i Kuni Pelješkoj. Osim ovih projekata, u suradnji s drugim arhitektima ostvario je još tri; prvu fazu Medicinskog centra Dubrovnik (s arh. Stankom Kristlom), nadogradnju hotela Lafodije na Lopudu (kao suradnik arh. Mladenu Frki) te nadogradnju pristanišne zgrade dubrovačkog aerodroma u Čilipima (s arh. Stefanom i Oliverom Bravačić).

Ključne riječi: Slobodan Janjić, PB „Arhitekt“, hotel Odisej, kuća za odmor u Lozici, zgrade „Solidarnosti“, neboder na Lapadu, zgrada Carinske uprave-„Croatia osiguranja“, kupališni objekt na Banjama, obnova zida uz kulu Sv. Frano, kuće Kulišić, hotel Lafodia, Medicinski centar Dubrovnik, pristanišna zgrada dubrovačkog aerodroma

Abstract

Rapid urbanization and the construction of inexpensive standardized buildings, typical of cities in Yugoslavia, did not bypass Dubrovnik. Connected to other Dalmatian cities via the Adriatic Highway, Dubrovnik became one of the tourist centers of the former state, leading to the emergence of numerous hotel complexes, thereby contributing to the local economy's development. The rapid expansion of the city, the need for swift construction of residential areas and a large number of tourist accommodations, as well as enriching the city with additional recreational, educational, administrative, and work facilities, necessitated the involvement of numerous smaller architectural firms. One of these firms, PB "Arhitekt," employed architect Slobodan Janjić. This paper aims to present the work of this hitherto almost completely unknown architect, whose work reflects the influence of Dubrovnik's historical context while simultaneously addressing the new needs of Yugoslav society and regime. Architect Janjić is confirmed to have authored nine projects to date: the Odisej Hotel in Pomena, a vacation house in Lozica, the "Solidarnost" buildings in Nova Mokošica, a high-rise in Lapad, the Customs Administration-"Croatia Insurance" building, a bathing facility at Banje, the restoration of the wall near the St. Frano Tower, and the Kulišić houses in Šipčine and Kuna Pelješka. In addition to these projects, he collaborated with other architects on three more: the first phase of the Dubrovnik Medical Center (with architect Stanko Kristl), the extension of the Lafodia Hotel on Lopud (as an associate to architect Mladen Frka), and the expansion of the terminal building at Dubrovnik Airport in Čilipi (with architects Stefan and Olivera Bravačić).

Keywords: Slobodan Janjić, PB „Arhitekt“, Odisej Hotel, vacation house in Lozica, the „Solidarnost“ buildings, high-rise in Lapad, Customs Administration-"Croatia Insurance" building, bathing facility at Banje, restoration of the wall near the St. Frano Tower, the Kulišić houses, Lafodia Hotel, Dubrovnik Medical Center, terminal building at Dubrovnik Airport in Čilipi

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja MARIS BJELANČIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e magistra/magistrice TOU. UMJ. I TOLJANSTVA, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 26.6.2024.

Potpis Maris Bjelančić

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: MAZIS BJEKANIĆ

Naslov rada: ARHITEKTONSKI OPUS
SLOBODANA JANJICA

Znanstveno područje i polje: POVIJEST UMJETNOSTI

Vrsta rada: DIPLOMSKI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
ŽELJKO PEUOVIĆ, prof. dr. sc.

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
/

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
ANA TORLAK, doc. dr. sc.
FRANE TRPA

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uredenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 26. 6. 2024.

Potpis studenta/studentice: Mazis Bjekanić

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.